

זדענדכות

תוכן העניינים

	פגסוס — הקרב על קא סאן
2	מבצע משולב בויאט-נאם לויט-גנרל ג'. טולסון
9	דברי סיכום בקורס קצינים מפקד ביה"ס לקצינים
10	דברים להורי הצוערים סא"ל יעקב
13	בעית ההנעה בקרב חניכים סא"ל פנחס
15	"הקצינים החופשיים" — יוזמי הפיכת יולי במצרים אל"מ דני
20	תמרון כוחות במתקפה קול' קורוטקוב
24	רכבי-קרב לחי"ר ריצ'ארד אוגרקייביץ
27	פינת התותחן חידושים בארטילריה רס"ן משה
28	טיל קרקע-קרקע „לנס" מיור ל. א. רונגהם
31	אני חושש מן הטמון אצל המדענים רס"ן רפי
34	מדוע נכשלנו בויאט-נאם? ביקורת עצמית על המנהיגות בצבא ארה"ב קול' ד. הקוורד
36	המשימה קפט' ד. ברט
39	במת מערכות תגובה למאמר סא"ל (מיל.) שמואל קדרון
39	יש לי בעיה — מכתב של מ"מ ירוק סג"מ חנוך שמגר
40	על המשמעת רס"ר דוד רוקני
41	המפקד, האם זה פתרון?
42	קטע מספר חדש — „מעלמין לזס-זס" קיט דוגלאס

עורך: רס"ן אליצור פלד

עיצוב: פ' קור

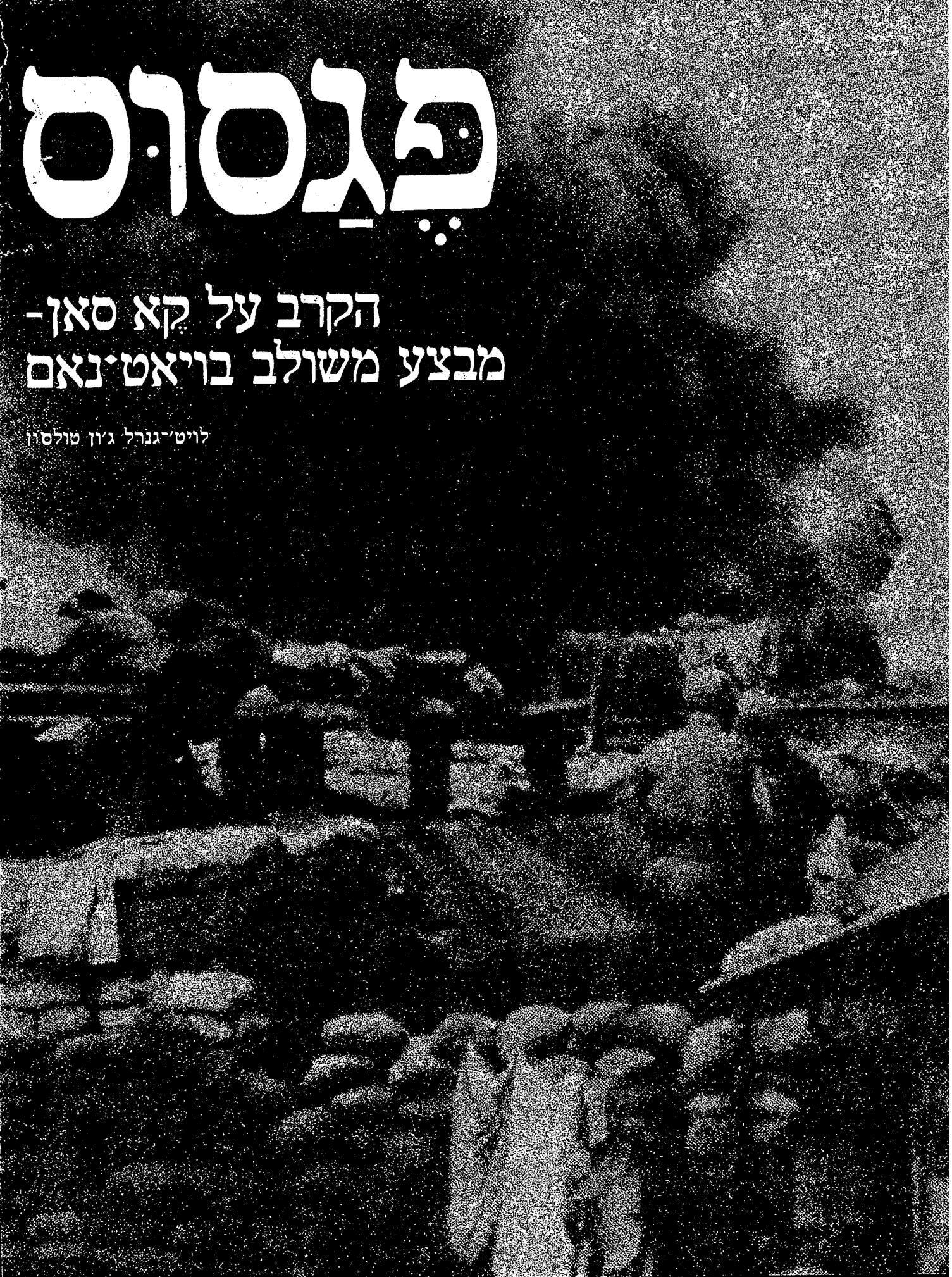
מערכות

בית ההוצאה של
צבא הגנה לישראל
עורך ראשי: אל"מ גרשון ריבלין
צוות המערכת: סא"ל מ' ברימר, א' גולדברסט, מ' קוחנובסקי
מרכז המערכת: מ' דרורי
„מערכות-שריון": קצין-עריכה סרן י' פנט
„מערכות-חימוש": קצין-עריכה רס"ן פ' עמית
„מערכות-פלס": קצין-עריכה מהנדס דן גורדון
„מערכות-ים": קצין-עריכה רס"ן י' ירבלום
„קשר ואלקטרוניקה": קצין-עריכה סא"ל מהנדס י' בעלישם

פגסוס

הקרב על קא סאן-
מבצע משולב בויאט-נאם

לויט-גנרל ג'ון טולסון

פרשת קאסאן נודעה כאחד האירועים המפורסמים ביותר במלחמת ויאט-נאם. אף-על-פי שהכל נכתב עליה, אני חש כי המבצעים נייד-האוויר של 1968 לעזרת קאסאן לא הוארו באור הנכון. הייתי רוצה שתכירו את גרסתי על השתלשלות הדברים.

„פגסוס לאס-סון 207A” היה שם הצופן למבצע, שנמשך 15 יום ובו נערכו הס-תערויות-אוויר שסיימו את הקרב על קא-סאן.¹ אולם, לפני שנבחון פעילות זו מן הראוי לשחזר את הרקע:

מדוע היתה קאסאן חשובה לאויב? מה הגיע אותנו להגן עליה?

מדוע היה צורך במבצע נייד-אוויר לשח-רורה? כדי לענות על שאלות אלה, עלינו להעיף תחילה מבט על השטח.

במחוזות הצפוניים של דרום ויאט-נאם קיימות כמה בעיות קשות במיוחד לגבי הכוחות המזוינים של ארה”ב ושל בעלות-בריתה. כברוב שטחה של ויאט-נאם בולט גם בצפון העדר אחידות גיאוגרפית. לגורם זה השלכות חברתיות, מדיניות וכלכליות, והשפעה רבה על אופיים של מבצעים צבאיים ועל היקפם. המחוזות הצפוניים, תחומים במזרח על-ידי דרום הים-הסני ובמערב — על-ידי לאוס, יוצ-רים גשר יבשתי צר, המחבר את צפון ויאט-נאם עם המחוזות המרכזיים והדרר-מיים של דרום ויאט-נאם. האיזור מקיף חמישית מכלל שטחה של דרום ויאט-נאם ובנקודה הצרה ביותר רוחבו קטן מ-50 קילומטרים.

לתכנית בעלות-הברית למחוזות הצפוניים היו שלוש מטרות יסודיות: אבטחת מי-שור החוף, הגנה על מרכזי-אוכלוסיה עירוניים והגנת גבולה הצפוני של המ-דינה. את מישור החוף חייבים היו לאבטח בשל חשיבותו המכרעת מכמה בחינות: אוכלוסיה, ייצור מזון ורשת תחבורה חיר-נית. כן נודעה חשיבות רבה לשני מרכזי-האוכלוסיה הגדולים — הבירה המחוזית הוואה והנמל הגדול דא-נאנג.

כוחות ארה”ב באיזור היו מרוכזים בעיקר במחציתו המזרחית של מחוז קואנג-טרי. מן הבסיס המכונה „רוק-פייל” (חומת הצוקים), שמוקם במרכז, נתמשך קריביצור-רים מקוטע מזרחה, לעבר החוף. מ„רוק-פייל” מערבה, לעבר גבול לאוס, היתה

רק הגנה דלילה — בעיקר פטרולים ארר-כי-טווח ואלמנטים של סיור, שפעלו מתוך הבסיס הקטן והמבודד בקאסאן.

הבסיס הקרבי של קאסאן — ששכן כ-20 קילומטרים דרומית לשטח המפורז ו-10 קילומטרים בלבד מגבולה המזרחי של לאוס — שימש בראש ובראשונה לסיוע ליחידות ששמרו על האיזור המפורז ופקחו-עין על פעילות הצפוניים בנתיב הוצי-מין בקרבת לאוס. קאסאן, מוקפת כמעט לחלוטין ברכסי הרים, נמצאה במרכזם של ארבעה פרוודורי בקעות, שהובילו בינות ההרים מצפון ומצפון-מערב לבסיס. בדרום שלטה קאסאן על כביש מס’ 9, כביש הרוחב היחידי (מזרח-מערב) במחוז הצ-פוני, שקישר את לאוס עם אזורי החוף. הבסיס עצמו שכן על רמה מרובעת; אורכו — כ-1.5 קילומטר ורוחבו — 800 מטרים. המיוחד בבסיס היה מסלול אלר-מיניום בלתי-מבריק באורך כ-1.3 קילר-מטר; במזג-אוויר נוח התאים למטוסי תובלה, לרבות C-130 („הרקולס”).

חשיבותה של קאסאן תובן ביחוד בשל שאיפתנו למנוע לחימה באזורים מאוכל-סים. אם נצליח למנוע מהאויב תנועה חופשית בכביש מס’ 9 ובכך גישה קלה לאיזור החוף, נוכל לאלצו להילחם בעיקר מחוץ למרכזים המאוכלסים, וכאן נוכל להפעיל את עוצמתנו האווירית במגבלות מועטות.

בשלהי 1967 תמכו באויב 49 אחוזים מ-אוכלוסיית המחוזות הצפוניים. הוא שלט על רוב הרמות, ועל מובלעות שונות ב-איזור החוף. בסוף השנה הוערכה עוצמת האויב במחוזות הצפוניים ב-43,000 איש, רובם מרוכזים במחוז הצפוני קואנג-טרי. מטרתו העיקרית של האויב במתקפת טט ב-1968 היתה להשתלט על דרום ויאט-נאם ולגרום לכך, שחלק ניכר מכוחותיה המזר-ינים יטשו את המערכה. נראה שהוא ציפה להשתלט, בפעולה צבאית, על חלק גדול של שני המחוזות הצפוניים ולכונן בהם „ממשלת שחרור”. קאסאן היתה חלק בתכנית זו וברור, שהיתה מטרה מיוחדת לצבא הצפון ויאט-נאמי. לכידתה על-ידי כוחות הצפון היתה יוצרת איום חמור על כוחותינו באיזור הצפוני ופותחת דרך להתקדמות האויב לעבר העיר קואנג-טרי והאיזור המאוכלס בצפיפות.

נוסף לכך, כפי שציין גנרל ווסטמורלנד, „אין כמעט ספק כי האויב קיווה לחולל על-ידי ניצחון בקאסאן תפנית דומה לזו

שהושגה ב-1954 בדיאן-ביאן-פו: הוא צי-פה שניצחון בקאסאן יכה את האמריקנים בהלם פסיכולוגי, אשר יערער את המורל שלהם.”

בשבועות הראשונים של 1968 גברו סי-מנים להתקפת אויב הממשמשת ובאה על קאסאן. סמוך לצפון האיזור המפורז רוכזו לא פחות מארבע דיביזיות צפון ויאט-נאמיות. שתיים מהן — ה-352 וה-304 — דומה שרוכזו בקצה הצפון-מערבי של מחוז קואנג-טרי, כשיחידות מתוכן מוצבות בגבעות המקיפות את קאסאן. פרט לכך העידו סימנים רבים, שהאויב מקדם סול-לות רבות של ארטילריה במחצית הדרר-מית של האיזור המפורז ובאזורים הסמו-כים לגבול לאוס — וכי בכל המקומות הללו קודמה הארטילריה לטווח יעיל מ-בסיס קאסאן.

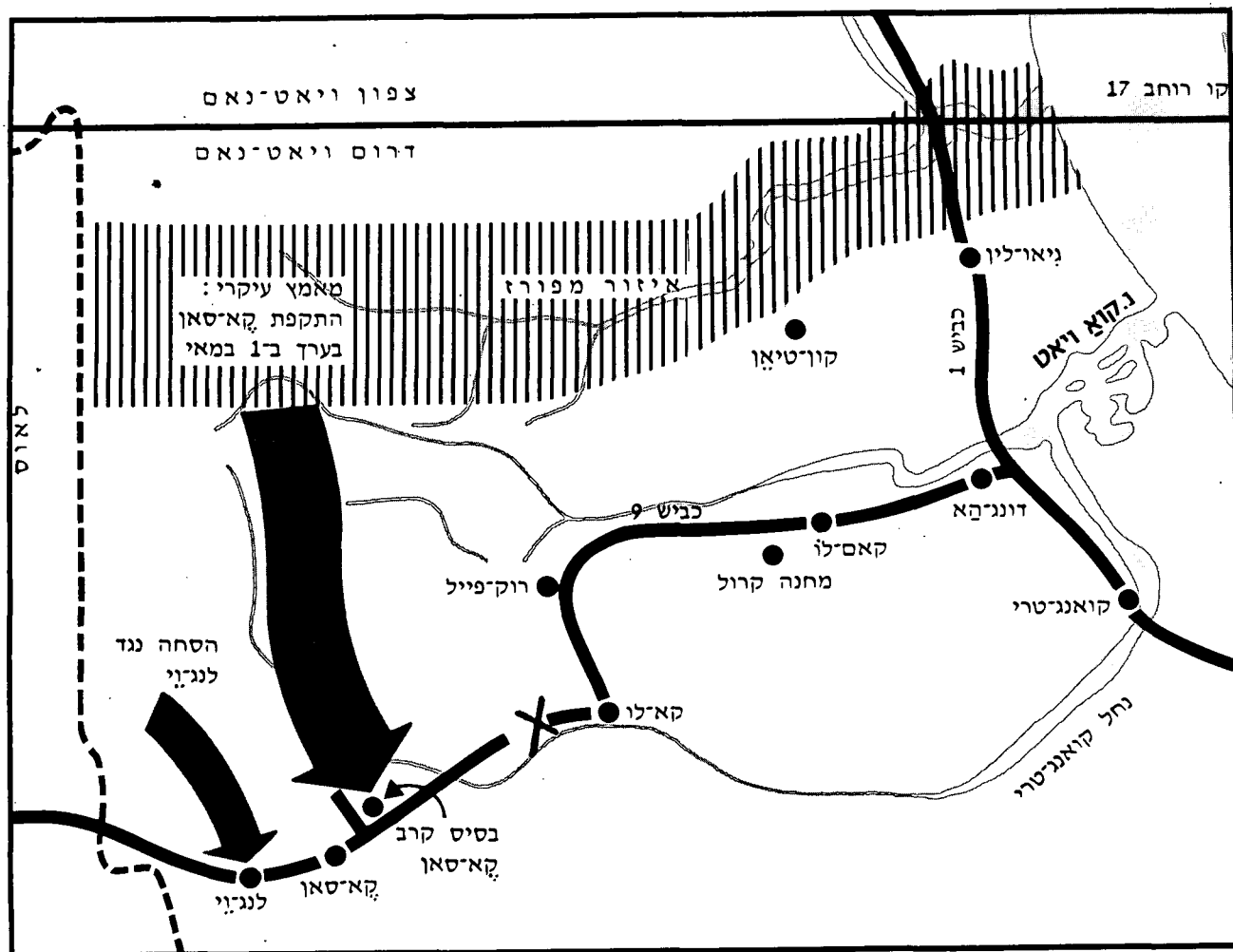
משהשתכנע הפיקוד האמריקני כי התקפת-אויב כבדה תונחת בקרוב על קאסאן, פעל בזרירות לחיזוק כוחותיו באיזור. רגימנט הנחתים ה-5^ה הועבר מאיזור דא-נאנג ונפרס בצפון ליד הוואה; דיביזיית הפרשים הראשונה של הצבא (ניידת-אוויר) הועברה למחוזות הצפוניים עם שתי חטי-בות של הדיביזיה המוטסת ה-101. החל במחצית ינואר תוגבר בסיס קאסאן בר-ציפות על-ידי הגדוד השני של רגימנט הנחתים ה-26, על-ידי הגדוד הראשון של רגימנט הנחתים ה-9 ולבסוף — גדוד ה-קומנדו ה-37 של צבא דרום ויאט-נאם. עתה נמצאו בבסיס קרוב ל-6,000 חי-לים.

בד-בד עם תגבור הכוחות סמוך לאיזור המפורז, החלו מפציצי B-52 בהפצצות-תשבץ שיטתיות על יעדים ליד קאסאן, שסברו כי האויב מצוי בהם; מטוסי קרב-הפצצה תקפו בדרומה של צפון ויאט-נאם. ממזרח לקאסאן, ברוק-פייל ובמחנה קרול, רוכזו ארטילריה כבדה כדי לאפשר סיוע-אש ארוך-טווח לבסיס קאסאן, ל-צורך תגובה מהירה.

בשעות-הבוקר המוקדמות של 21 בינואר פתח האויב בהתקפה, שציפו לה זה מכבר, על קאסאן. הבסיס העיקרי נפגע באש דלילה — ארטילריה, רקטות ומרגמות — ובמאמצי גישוש נגד מוצבי-חוף בצפון ובצפון-מערב. מדרום לבסיס הדפו נחתים וכוחות של צבא דרום ויאט-נאם נסיונות

* רגימנט נחתים — עוצבה בעלת מבנה הדומה למבנה של חטיבת חי”ר אמריקנית עם תוספת נשק מסייע — המער.

לויט-גנרל ג’ון טולטון היה מפקדה של דיביזיית פרשי-האוויר במבצע פגסוס.

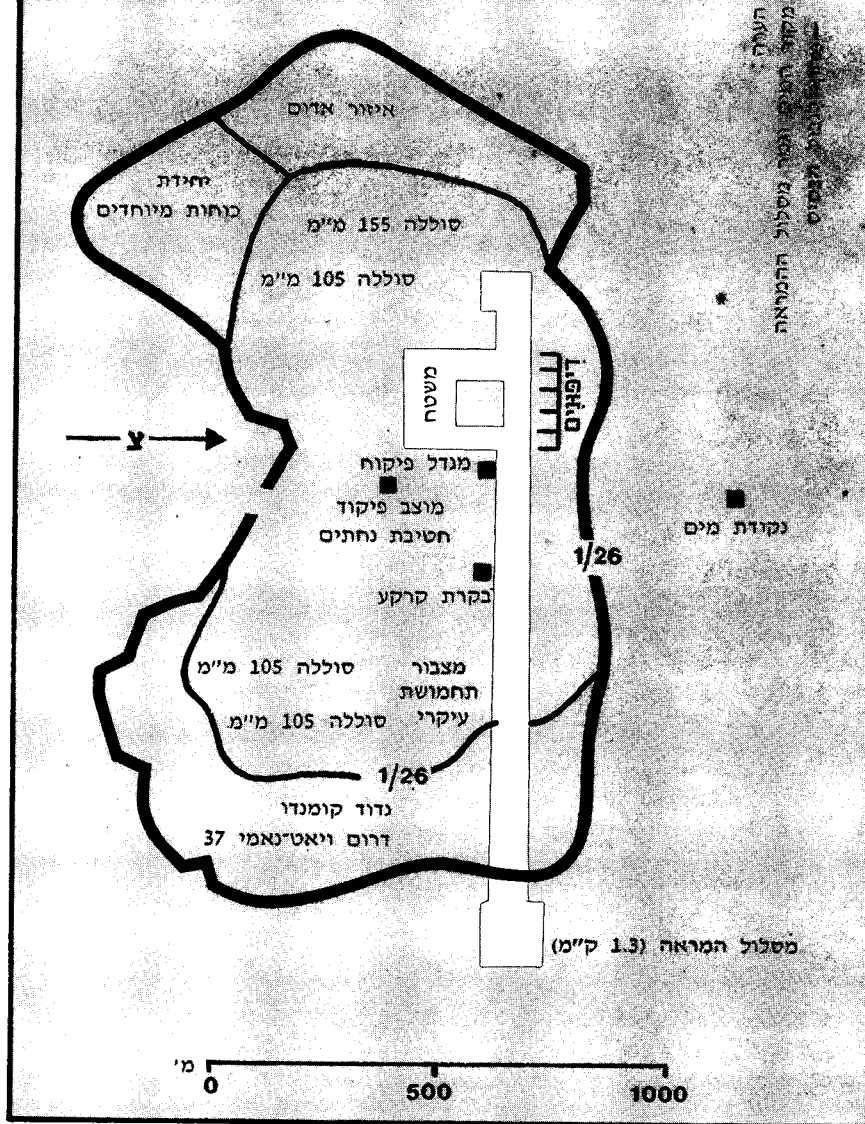
צפון ויאט-נאמים. למרות אש-הגג העזה הצליח האויב להלוּם בהתמדה במסלול ההמראה והנחיתה החיוני ובמתקנים חשוי-בים אחרים, על-ידי מסכי-אש מעורבים של ארטילריה, רקטות ואש מרגמות (בממוצע 150 פגזים ליום). מזג-האוויר גם הוא היה לרעת מגיני קא-סאן. פעמים רבות היה הבסיס אפוף ערפל ועננים נמו-כים, אשר לא זו בלבד שמנעו סיוע אוירי אלא גם איפשרו לאויב לקדם אנשים וציוד סמוך לקוי ההגנה של הנחתים, בלי שיובחן בכך.

כזה היה המצב בראשית 1968. הקרב הממשמש ובא נראה כמבחן כוח בין אר-צות-הברית לצפון ויאט-נאם, שלתוצאותיו יהיו השלכות מדיניות ופסיכולוגיות כב-דות-משקל.

האמריקאי בזירת האוקינוס-השקט בשנים
1942—1943.

הבסיס וחלק ניכר ממאגר הדלק. נוסף לכך נפגע קשה מסלול-ההמראה החיוני, דבר שגרם להפסקה זמנית בטיסות לאי-זור. מעתה צומצמו והודקו קוי החזית של קא-סאן סביב הבסיס העיקרי ומוצביו ההרריים הסמוכים. מעתה, במשך 66 יום, נעשו על-ידי האויב נסיונות לזכות בדיאן-ביאורפו חדשה.

הערה:
מקור המידע: משרד המעלה
המדינה

אמורים היו לנוע באותו מרחב אוירי — פצצות, רקטות, פגזי ארטילריה, מסוקים ומטוסים. היה עלינו לדאוג לכך שלא תהיה כל תקלה מיותרת מחמת רשלנות. התפיסה הבסיסית של המבצע היתה כדל-קמן: רגימנט הנחתים הראשון, עם שני גדודים, יתקוף דרך היבשה מערבה לכיוון קא-סאן, שעה שדיביזיית הפרשים הרא-שונה תסתער על הרמה מן האויר. ביום ה-„ע“ ועוד 1 וביום ה-„ע“ ועוד 2 ימשיכו כל הכוחות לתקוף מערבה, לכיוון קא-סאן; ביום המחרת תנחית החטיבה ה-2 של דיביזיית הפרשים הראשונה 3 גדודים מדרום-מזרח לקא-סאן ותתקוף לצפון-מערב. רגימנט הנחתים ה-26, שנמצא ב-קא-סאן, יתקוף דרומה כדי לאבטח את גבעה 471. החבירה עם הבסיס תוכננה לבעבור שבועה ימים.

במהלך התכנון התברר כי בניית מסלול-תעופה ליד קא-לו חיונית להשלמת המב-צע. עוד לפני יום ה-„ע“ צריך היה להכ-שיר מסלול-תעופה זה, שנחפרס כשטח-נחיתה „סטד“. כמו כן נחוץ היה לשפר את כביש מס' 9 בין רוקיפיל לקא-לו, כדי לאפשר צבירת תספוקת בשטח-נחיתה „סטד“. הפקדתי אחד מסגני על כל מב-צעינו בשטח-נחיתה „סטד“ (סגני האחר, עם כל אנשי המנהלה, היה עסוק בהכנת כל הדרוש לדיביזיה ביום ה-„ע“ — החל בכדורים וכלה במצרכי מזון).

ב-14 במרס החלו יחידות ההנדסה של דיביזיית הפרשים הראשונה — „דבורות הים“ (גדוד הבניה הנניד ה-5) וגדוד ה-הנדסה ה-11 — לבנות את שדה-התעופה, את משטח החניה, עזרי תספוקת ומערכת מצדים בשטח-נחיתה „סטד“. ביום ה-„ע“ פחות 6 נסתיימה בנייתו של מסלול-תעופה, שארכו 500 מטרים ורוחבו 200 מטרים; כן הוכנו עד למועד זה שטחים לאחסון תחמושת, מתקנים לתדלוק מטו-סים ורכב, ורשת כבישים ענפה סמוך ל-שטח-נחיתה „סטד“. „דבורות הים“, מתוגב-רות בצידוד כבד, ביצעו את רוב העבודה בשדה-התעופה.

המפתח השני להצלחת התכנית, לאחר כינון בסיס-מבצעים קדמי, היה מאמץ ה-סיור והסיוע-באש של גדוד הסיור 1/9. גדוד זה פעל בתקופה שבין יום ה-„ע“ פחות 6 ליום ה-„ע“, בשיתוף עם כוחות אויר, ארטילריה ומפציצי B-52. היתה זאת דוגמה מושלמת כמעט של הכנת שדה-קרב בהעדר מודיעין טקטי.

בסיס קא-סאן

3 וגדוד הקומנדו הדרום ויאט-נאמי ה-37. בסך הכל היו תחת פיקודי הישיר מעל ל-30,000 חיילים. קיבלתי חופש-פעולה מלא לגבי אופן ביצוע המשימה, דבר שרק לעתים רחוקות מתברך בכך מפקד. כשהתגבשה התפיסה, ביקשתי שנציגים מכל היחידות יעבדו אתנו; תכניות מפורטות עוצבו תחת הש-גחתו הקפדנית של ראש המטה שלי. בנינו על שולחן חול דגם של איזור קא-סאן. אני עצמי יצאתי פעמים אחדות לבסיס-הנחתים הנצור כדי לתאם את הדברים ישירות עם מפקדו.

אני מדגיש את מאמצי התכנון, מאחר שכוחות כה רבים ושונים היו מעורבים וכולם הוכפפו לי ביום ה-„ע“, אם רצינו הפתעה, מהירות וגמישות במשך ההתקפה, על כל אחד היה להבין את חלקו בתכנית ואת תהליכי הפיקוח. הדברים אמורים במיוחד לגבי עוצמת-אש. דברים רבים

בונג-סונג ואילך. ב-22 בינואר 1968 עברה מפקדתי ליד הווא-פויי, אך ימים אחדים לאחר-מכן עברה למחנה אוונס, מצפון להווא. פריסה זו איפשרה לדיביזיה לנוע לאחר התראה קצרה.

ב-25 בינואר קיבלתי הוראה להכין תכ-ניות לשחרורו של בסיס קא-סאן, לתגבורו או לשתי המשימות כאחת. זה היה הרא-שון בשרשרת אירועים שהביאו אחרי-כך למבצע פגסוס.

המשימה היתה משולשת:

- לשחרר את הבסיס בקא-סאן.
- לפתוח את כביש מס' 9 מקא-לו לקא-סאן.
- להשמיד את כוחות האויב באיזור ה-פעולה.

לביצוע המשימה תוגברה דיביזיית הפר-שים הראשונה בכוחות נוספים: רגימנט הנחתים הראשון, רגימנט הנחתים ה-26, כוח המשימה המוטס הדרום ויאט-נאמי ה-

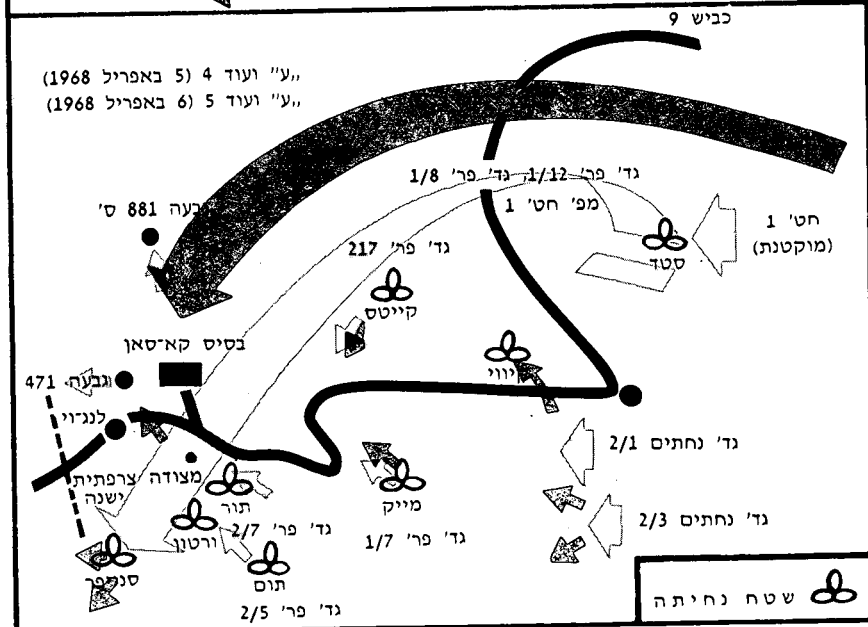
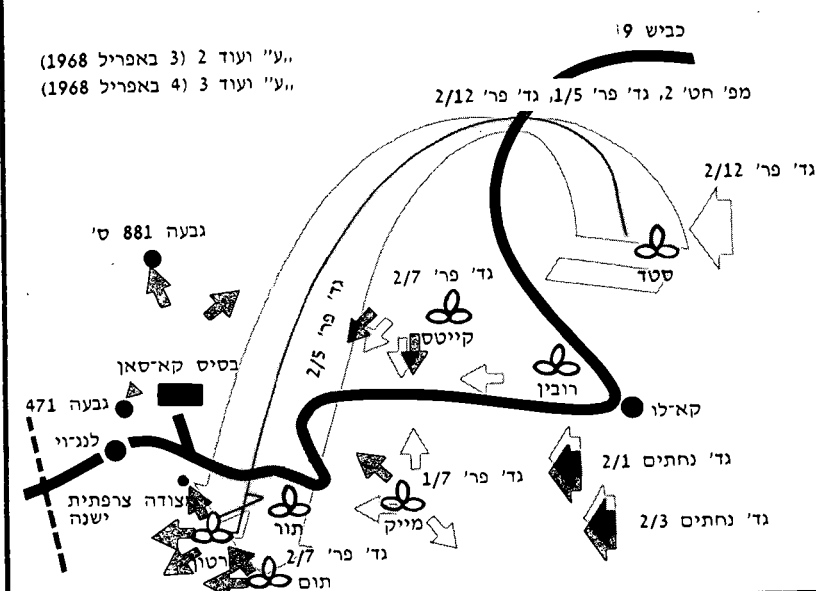
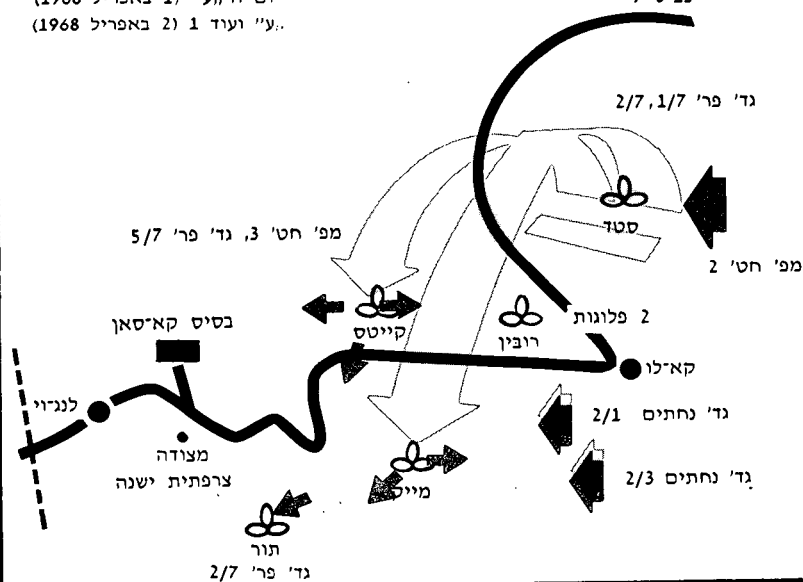
יום ה"ע" 1 באפריל (1968)
 "ע" ועוד 1 (2 באפריל 1968)

המודיעין על השטח היה מעורפל וכללי יתר על המידה. גדוד הסיור 1/9 פעל משטח-נחיתה "סטד" במעגלים מתפשטים עד לאיזור קא-סאן, כשהוא מקבל כל משך פעולתו חיפוי אויר של חיל-האוויר השביעי או של כנף האוויר הראשונה של חיל הנחתים. גדוד הסיור היה כמעט ה- מקור היחיד לאיכון ריכוזי אויב, עמדות נ"מ ומוצבים אשר הדיביזיה רצה לעקוף אותם בהתקפות הראשונות. כמו-כן היה הגדוד מופקד על בחירתם של שטחי-נחיתה חיוניים. המידע שסיפק הוכיח עצ-מו בעדכונו ובאמינותו.

בסיורים הראשונים נתברר, כי האויב הציב עמדות המיועדות לעכב או למנוע כל ניסיון לתגבר את קא-סאן או לשח-רה. העמדות אוכנו בשטחי-מפתח מצפון לכביש מס' 9 ומדרום לו. תוך סיור אליהם הושמדו עמדות נ"מ וריכוזי אויב ידועים או משוערים, על-ידי נשק גדוד הסיור או על-ידי סיוע אוירי. שטחי-נחיתה נבחרו והוכנו לשימוש על-ידי יחידות-אוויר טק-טיות, אשר השתמשו בפצצות בעלות מר-עומים מיוחדים, ומפציצי B-52. במשך שלב זה איכן גדוד הסיור 1/9 מטרות ל-632 גיחות ליחידות-אוויר טקטיות, ל-49 גיחות בהן הוטלו פצצות בעלות מרעומים מיוחדים ול-12 הפצצות של B-52. יסו-דיות ההכנה של שדה-הקרב הוכחה בהס-תערויות הראשונות של דיביזיית הפרשים הראשונה, שכן אף מטוס אחד לא הופל על-ידי אש נ"מ או אש ארטילריה של האויב.

כאן עלי לציין את יסוד ההפתעה. ברור כי האויב ידע על הימצאנו באיזור. אך הכושר העצמי המצוי בדיביזיה ניידת-אוויר הציג לאויב מספר מביך של אפשר-רויות-פעולה, אשר הקיפו את כל הדרך לגבול לאוס. כמו-כן אמורות היו להיערך התקפות רבות ושונות ליד האיזור המ-פורז ביום ה"ע" פחות 1. היוזמה היתה בידינו.

ב-1 באפריל 1968 בשעה 0700 החל השלב הראשון של מבצע פגסוס: שני גדודים של רגימנט הנחתים הראשון תקפו מ-מערב לקא-לו, לאורך כביש מס' 9. גדוד ההנדסה ה-11 של הנחתים נע מייד בעקבותיהם. באותה עת הוטסה החטיבה השלישית של דיביזיית פרשי האוויר באמ-צעות מסוקי "ציינוק" ו"יואי" לשטח-נחיתה "סטד", כהכנה להסתערות אויר-לשני אזורי-יעד שנמצאו ממערב לו. מוג-

מבצע פגסוס לסיון 207A

הצנחת הספקה לבסיס קאסאן

ארטילריה של האויב במשך ההסתערויות, אך השתלטו על יעדיהם ללא קשיים מיוחדים. לעת הזאת נמצאו שישה גדודים של פרשי אויר וסיוע ארטילרי בעומק שטחו של האויב.

מטרתי היתה עתה להניע את רגימנט הנחתים ה-26 מתוך עמדת ההגנה הנייחת שלו, מוקדם ככל האפשר. לכן, פקדתי ביום ה-2 ועוד 3 לתקוף בעוצמה גדולה דת מדרום לקאסאן ולתפוס את גבעה 471 — שטח החולש על הבסיס. לאחר הכנה ארטילרית כבדה לכדו הנחתים את הגבעה, בהרגם 30 אנשי אויב. באותו יום הסתער אחד מגדודי החטיבה השנייה של פרשי-האויב על מצודה צרפתית ישנה מדרום לקאסאן. תוצאות המגע הראשון

המחרת, אם תידרש לכך. כדי שלא ייראו הדברים כמהלך שגרתי, רצוני להדגיש כי רק מועדיהן של ההסתערויות העיקריות ביום ה-2 ועוד 3 ומקומן נקבעו מלכתחילה. כל ההתקפות לאחר זאת תוכננו בהתאם לשינויים במצב האויב או לשם ביסוס הישגים בלתי-צפויים. למשל, פקדתי להחיש את הקצב כאשר תוצאות ההתקפות ביום ה-2 ועוד 3 הבהירו, שהאויב איננו בכוננות. ההבקעות העיקריות שלנו נתקלו בהתנגדות-אויב קלה מהמצופה; לכן הוטלה חטיבה ה-2 לקרב יום לפני המועד המקורי, כאשר שלושה גדודים נעים אל גזרות חדשות מדרום וממערב לשטח-הנחתים הקודמים שלנו. גדודים אלה נתקלו באש

האויב גרם לדחיית ההתקפה עד שעה 1300; בשעה זו ערך גדוד פרשי-האויב 1/7 הסתערות-אויב לשטח-נחיתה "מייק", שנמצא על שטח שולט מדרום לכביש מס' 9, הרחק לפני קו ההתקפה של הנחתים. גדוד פרשי האויב 2/7 הגיע לאותו שטח-נחיתה כדי להרחיבו ולתגברו. גדוד פרשי האויב 5/7 ביצע הסתערות-אויב לתוך איזור מצפון לכביש מס' 9, בערך מול שטח-נחיתה "מייק". שני יעדים אלו נבחרו לאחר סיור מדוקדק על-ידי גדוד הסיור של פרשי-האויב; בסיור זה נתברר כי הגנת שטחים אלה חלשה יחסית. למרות שהכוחות התוקפים נמצאו כמעט במחצית הדרך לקאסאן, עדיין היו בטווח סיוע הארטילריה. שני שטח-הנחיתה נכבשו; התנגדות האויב במקום לא היתה עזה. לכל שטח-נחיתה הוטסה סוללת הורביצרים 105 מ"מ ומפקדת החטיבה השלישית קודמה לשטח-הנחיתה הצפוני "קיי-טס". למרות מזג-האויב הגרוע הושלמו כל המשימות של יום ה-2 לפני רדת החשיכה.

ההישג העיקרי של יום ה-2 היה באורח המקצועי שבו הוצא לפועל מבצע מורכב זה; המבצע נוהל לפי לוח-הזמנים הקבוע מראש עם תזמון של שברירי שניות ותיאום מדוקדק.

מזג-האויב הגרוע של יום ה-2 רדף אותנו כל משך המבצע. לעתים רחוקות היינו מסוגלים לבצע פעילות של ממש לפני שעה 1300 (כדי לתת מושג לקורא מהו, "מזג-אויב טוב" — פירושו תקרת עננים מעל 150 מטר וטווח ראייה מעל שני קילומטרים). מזג-האויב הגרוע הוכיח את ההיגיון הרב שבהקמת שטח-נחיתה "סטד" כקרש-קפיצה להתקפותינו. ניתן היה לרכוש יחידות, תחמושת וציוד בכוננות לתזוזה כל אימת שמזג-האויב כלפי מערב איפשר זאת. שטח-התארגנות מרוחקים יותר היו מחבלים חמורות ביכולת התגובה המהירה שלנו.

ביום ה-2 ועוד 1 (2 באפריל) המשיך רגימנט הנחתים הראשון בהתקפתו לאורך הציר של כביש מס' 9. שתי פלוגות נחתים ערכו הסתערות-אויב מוגבלות לסייע לתנופת הרגימנט. גדוד מגדודי החטיבה השלישית של פרשי-האויב ערך הסתערות-אויב חדשה, מערבה יותר, בעוד שני הגדודים הנותרים משפרים את עמדותיהם. החטיבה השנייה נעה לשטחי התארגנות, מוכנה להסתערות-אויב ביום

הסתכמו בארבעה חיילי-אויב הרוגים. יתרת החטיבה נעה אל שטחי התארגנות. ביום ה-ע' ועוד 4 (5 באפריל) המשיכה החטיבה השנייה בהתקפתה על המצודה הצרפתית הישנה, בהיתקלה בהתנגדות-אויב עזה. יחידות אויב תקפו את הנחתים בגבעה 471 אך נהדפו בגבורה, בהותרים 122 הרוגים בשדה-הקרב. קרב זה היה אחד הקרבות העזים במשך המבצע. כוח-המשימה המוטס ה-3 (דרום ויאט-נאמי) נצטוה להיות מוכן להטיס אחת מפלוגות הרובאים שלו מקואנג-טרי לחבירה עם גדוד הקומנדו ה-37 (דרום ויאט-נאמי) בקא-סאן. יחידות של החטיבה הראשונה נכנסו לפעולה עם גדוד פרשי-האוויר 1/8 וביצעו הסתערות-אוויר לשטח-נחיתה "סנפר", שטח-נחיתה זה נמצא ממש מ-דרום לקא-סאן ושולט על כביש מס' 9. המעגל החל להיסגר סביב האויב. ביום ה-ע' ועוד 5 (6 באפריל) המשיך רגימנט הנחתים הראשון את מבצעיו על הרמה מצפון לכביש מס' 9 ומדרום לו, כשהוא נע מערבה לעבר קא-סאן. הקרבות העזים ביותר ביום זה ניטשו בגזרת מב-צעה של החטיבה השלישית: גדוד 2/7 של פרשי-האוויר המשיך לנוע מערבה על כביש מס' 9. כוחות אויב אשר חסמו את הכביש גילו התנגדות עיקשת. הקרב ניטש יום שלם ובסופו נטש האויב את עמדתו ונמלט. הגדוד הסב לאויב אבידות כבדות: 83 הרוגים ושבוי אחד; כן נלכדו 121 כלי-נשק אישיים ו-10 כלי-נשק צוותיים. יחידות מדיביזיית פרשי-האוויר הראשונה הוטסו לגבעה 471; הם החליפו את הנחתים במוצב זה ואיפשרו להם לה-תחיל לנוע לעבר גבעה 689, כ-4,500 מטרים לכיוון צפון-מערב (היה זה החילוץ הראשון של מגיני קא-סאן). שתי פלוגות של פרשי-אוויר נשארו על הגבעה בעוד שתי הפלוגות הנותרות פותחות בהתקפה דרומה, לכיוון הכפר קא-סאן. כוחות הדיביזיה הראשונה של פרשי-האוויר בשטח-נחיתה "סנפר" הותקפו על-ידי כוח אויב החמוש במרגמות. ברימוני-יד ובמטלירקטות. ההתקפה הובסה ו-20 מאנשי האויב נהרגו. בשעה 1320 הוטסה הפלוגה ה-84 של הגדוד המוטס ה-8 (דרום ויאט-נאמי) במסוקיה של דיביזיית פרשי האוויר לבסיס קא-סאן ותְּבָרָה עם יחידות מגדוד הקומנדו ה-37. ההיסט בוצע ללא תקריות וציין את החבירה הרשמית עם הכוחות בקא-סאן.

ב-7 באפריל ערכו שלושה גדודים מכוח-המשימה המוטס ה-3 הסתערות-אוויר לעמדות מצפון לכביש וממזרח לקא-סאן. כדי לחסום דרכי הימלטות לעבר גבול לאוס. באיזור אירעו רק היתקלויות מעטות והאויב השתדל לסגת. הכוחות האמריקניים והדרום ויאט-נאמיים החלו לת-פוס כמויות מרשימות של נשק וציוד נטושים. המצודה הצרפתית הישנה, המעוז המבוצר האחרון של האויב, נכבשה וטו-הרה. ב-8 באפריל ב-0800 שוחררו הכוחות המגינים על קא-סאן ודיביזיית פרשי ה-אוויר הראשונה הפכה ל"בעל-הבית" הח-דש. החטיבה השלישית הטיסה את חבורת הפיקוד שלה לתוך קא-סאן ומפקדה נצ-טוה לטהר את האיזור. המשימה בוצעה לאחר שגדוד 2/7 של פרשי-האוויר טיהר בהצלחה את כביש מס' 9 לעבר הבסיס ותְּבָרָה עם רגימנט הנחתים ה-26. יחידות מהחטיבה השלישית החזיקו ברמה ממזרח ומצפון-מזרח לבסיס, בלא שקיימו מגע עם האויב. העדר מגע עם האויב והכמו-יות הגדולות של ציוד חדש שנמצא נטוש בשדה-הקרב הצביעו בבירור כי האויב העדיף להימלט מהאיזור על-פני תבוסה ודאית בקרב. הוא איבד את עשתונותיו כתוצאה מההתקפות המהירות, הנועזות, במקומות שונים בעת ובעונה אחת. המבצ-עים נמשכו לכיוון מערב. ב-9 באפריל השתלט רגימנט הנחתים ה-ראשון על כל יעדיו וכביש מס' 9 תוקן ונכבש, תוך שצלפי האויב צולפים פה ושם. אש האויב — ממרגמות, רקטות וארטילריה — לתוך קא-סאן הפכה בהדר-גה לדלילה מאוד. ביום המחרת לכד גדוד פרשי-האוויר 1/2, תחת פיקוד החטיבה הראשונה, את המחנה הישן של הכוחות המיוחדים בלנגוי, — 6 ק"מ ממערב לקא-סאן; התנגדות האויב היתה קלה. מקום זה נכבש במחצית פב-רואר על-ידי יחידות צפון ויאט-נאמיות, בסיוע שריון. כביש מס' 9 לבסיס קא-סאן נפתח באורח רשמי ב-11 באפריל. לאחר שיחידות ה-הנדסה של הנחתים עמלו יומם ולילה להשלים את משימתן. ב-11 ימים הן סללו מחדש למעלה מ-14 קילומטר של כביש; הן תיקנו או הקימו מחדש 9 גשרים וסללו 17 שבילי-מעקה. בחלקים רבים של הכביש היה עליהם לסלק מפולות אדמה ולסתום בורות.

תכננתי למעלה מ-38 מבצעים נוספים ה-דרושים להרחבת שליטתנו באיזור קא-סאן; אולם, ללא התראה מנקדמת, נצטויתי בבוקר 10 באפריל להסיג את הדיביזיה בהקדם האפשרי ולהתכונן להסתערות ל-עמק אֶ-שָׂאן. יחידות החלוץ החלו בפניו ב-11 בחודש. מבצעים מצומצמים נמשכו עד 15 באפריל — מועד סיומו הרשמי של מבצע פגוסוס.

מבצע "פגוסוס/לאם-סון 207A" — מת-חילתו ועד הפינוי הסופי מאיזור המבצ-עים — יירשם בהיסטוריה כמבצע נייד-אוויר קלאסי. לפי מיטב ידיעתי היתה זו ה-פעם הראשונה והיחידה שדיביזיית פרשי-האוויר ה-I ערכה הסתערות-אוויר במסגרת דיביזיונית שלמה. תמרון ועוצמת-אש הופעלו יחדיו ברמה גבוהה מאוד. לפני קא-סאן הורגלנו לשימוש מרוכז בעוצמת-אש בלבד. כעת נוספה לכך גם הניידות. המבצע הוכיח באופן דרמטי את המהירות והתכליתיות בהן ניתן להכניס לקרב כוח גדול, תוך שימוש בשיטות ובטקטיקות של ניידות-אוויר. הכישלון החוזר ונשנה של האויב להגיב במהירות למהלכים של די-ביזיית פרשי האוויר הראשונה הביא לה-בסתו. אילץ אותו לסגת ולבסוף הניס אותו משדה-הקרב. האויב איבד את עשתונותו והיה לחסר-ישע. נגרמו לו אבידות כבדות באנשים ובציוד והוא נכשל במשימתו לחסום את הכוח שאץ לשחרר את קא-סאן, או לעכבו.

את הצלחת פגוסוס ניתן ליחס במידה רבה לתכנון המדוקדק ולהכנות לפני יום ה-ע' ולתכליתיות הסיוורים וההתצפיות באיזור המבצעים על-ידי גדוד הסיוור של פרשי האוויר. לסיוורים אלו וליכולת לבחור מט-רות כדאיות לתקיפה על-ידי סיוע אויר טקטי ומפציצי B-52 יש ערך בל ישוער. הקמתו של שטח-נחיתה "סנפר", כנקודת משען למבצע כולו, הוכחה כנכונה. בסיס זה איפשר דחיפת תספוקת נחוצה ליחי-דות הקדמיות של הדיביזיה. הצלחת הס-תערות האוויר הגדולות העיקריות נוצלה במהירות על-ידי הסתערות-אוויר תוקפ-ניות בעוצמה פלוגתית ואפילו מחלקתית, כולן בסיוע אויר וארטילריה. ההצלחה הכללית של המבצע ניתנת ל-הערכה על-ידי עצם מילוי המשימה. ב-15 ימים נכנסה הדיביזיה לאיזור המבצעים, הביסה את האויב, שיחררה את קא-סאן, והועברה לאיזור-קרבות אחר.

דברי סיכום בקורס קצינים

של סיכון ; ובכל-זאת נדמה לי כי „קל“ יותר לעמוד במלחמה ניידת מאשר במלחמה ניחת וממושכת, מסוג מלחמת ההתשה.

ביקורת עצמית ויושר

התקופה שלאחר המלחמה חוללה תמורות גם בחברה הישראלית. כביתר המדינות עולה רמת המחיה גם בישראל. אנו עדים, לפרקים, למירוץ תועלתני, לרדיפה אחר הצלחה כלכלית ולייחוס משקל גובר לרווח חומרי. מרבים לדבר על שחיתויות ; לעתים גם נערך „מסע צלב“ נגד מישהו. עליכם ללמוד להיות אובייקטיביים, לא להיגרר אחר שמועות, ללמוד את מכלול העובדות ורק אז להסיק את המסקנות. עלינו ללמוד להיזהר מלהיות נגריים ומוסתיים על-ידי אמצעי-התקשורת המודרניים, הפעלתניים מאוד.

ואם מדברים על שחיתות, הבה נהיה מדקדקים כלפי עצמנו ; נבדוק, כל אחד, מה ב„קופת השרצים“ שלו. האם לא דבק בנו רבב של שחיתות ? האם אתם לא חיבלתם — לעתים כלאחר-יד ולעתים במזיד — ברכוש ובציוד שהוריתם משלמים עליו מסים כדין ? גם זוהי שחיתות.

ציונות בלי מרכאות

זהו נושא, שאינכם מתלהבים כאשר משוחחים אתכם עליו — ציונות או תולדות הישוב. מה קרה ? הוריתם, הורי והוריהם שהגיעו לכאן ניתצו ערכים קיימים והחלו לכוון ערכים חדשים תחתם ; ועלינו נגזר לעמוד ליד שבירי הישן ולתהות מי אנחנו, לאן מועדות פנינו מבחינת תרבות, מסורת, והשקפת-עולם. אינכם מכירים כבר את תולדות מלחמת-הקוממיות. אתם אומרים : „זה רחוק מאתנו. לא לימדנו“. אך מיום ליום קשה עליכם להסביר גם את הרקע למלחמת ששת-הימים. הנוער שתפקדו עליו עלול שיהיה עקור מערכים עד כי לא ידע להסביר את צדקת מאבקנו, את עצם זכותנו לחיות על אדמה זו. בתלישות זו מערכים טמונות סכנות רבות.

בעיותיו של החייל כפרט

איני יודע מה מידת רגישותנו כיום לבעיות סוציאליות. עמנו הצטיין ברגישות רבה בתחום זה, יותר מכל עם אחר, ויש לתת את הדעת על בעיות אלו, בכללן. אך אתם, הקצינים, חייבים להבין את בעיותיהם הסוציאליות של פקודיכם וגם לפתור אותן. כי זכרו : כל חייל שלא נמצא פתרון לבעייתו האישית, אובד לצה"ל. לכן, בנפשנו הדבר !

הנוער והעליה

אומרים שיש בנוער התנגדות לקלוט עליה. בעיתונות אף מופיעים סקרים של דעת-קהל, שמחזקים טענה זו. אך הרי האמת היא, שההטבות שניתנות לעולים

דבר לבוגרים

מפקד ביה"ס לקצינים

בטרם תסיימו את בית-הספר לקצינים, חפצתי לשוחח אתכם. — תהא זו ספק שיחה, ספק ביקורת ואולי תמצית ה„אני-מאמין“ שלי כחייל.

אין לבחון את המתרחש בצה"ל ובחברה הישראלית על רקע הרגיעה היחסית של שתי שנות הפסקת-אש. עלינו לצפות — מי יתן ונתבדה — להחמרה רבתי, להתלקחות מחודשת של אש לאורך כל הגבולות וחידוש פעולות המחבלים בשטחים שבידינו. על רקע זה עלינו לבחון את התמורות בחברה הישראלית ובצה"ל למן מלחמת ששת-הימים. ואכן, חלו כמה תמורות באופי השירות בצבא :

מקום השירות ● רבים מבסיסי הצבא רחוקים ממקום ישוב ; לעובדה זו נודעות השפעות חריפות במיוחד על הצעיר, שניתק מסביבתו ומהחברה שגדל בה.

משך השירות ● שירותכם הלאומי ממושך בכורח הנסיבות ; אין עוד מדינה בעולם המערבי, שמשך השירות בצבאה הוא שלוש שנים.

מידת הסיכון ● נראה לי כי גם מידת הסיכון גברה לאחר מלחמת ששת-הימים ; אמנם כל המלחמות קשות ומסוכנות וקשה להשוות רמות

אינן נלקחות מאתנו, שהרי גם אנו וגם העולים ניזונים במידה לא קטנה ממקורות חוץ. עלינו לחוש את המאורע המפתיע שמתחולל לנגד עינינו: הנה, לפני שנות דור אחד בלבד פתחו יהודי גרוזיה את דלתות ביתם לפני היהודים שנמלטו מן השואה בפולין; עתה נעשה כמותם גם אנו. ואכן, כאשר נפגשתם עם העולים-בהיותכם בצבא — בקורס הקצינים — ולמדתם להכיר את הבעיה ממקור ראשון, „הופשר השלג“, ואני גאה על כך. זכרו זאת: אתם תהיו מפקדיו של דור-יצאת-מצרים חדש, יצאת-מצרים של ימינראנו. הם יהיו פקודיכם. ממש כפי שבעת היותי מ"מ היו יוצאי מרוקו חיילי; אני אימנתי אותם, אני לחמתי אתם. זו גדולתו של צה"ל — היותו כור ההיתוך של עמנו השב לארצו הריבונית, — זו שליחותו ועליכם להמשיכה.

מלחמה וחינוך

בחרתנו נשמע ויכוח, איזה ערך חשוב יותר עתה: חינוך או ביטחון. מלאכתנו בצבא היתה קלה יותר, לוא היו מגיעים אלינו נערים בעלי ערכים, חינוך ומנהגים מושרשים יותר. אך לצערנו לא כך המצב. עדיין שרויים אנו בעיצומו של תהליך יצירת-תרבות בישראל. מלאכת מחנכים חשובה לנו לא פחות ממלאכת מאמנים בנשק. עליכם להיות, על-כן, מחנכים ומפקדים. עליכם לשקוד, על-כן, כי גורם האדם יישאר החשוב ביותר, הערכי ביותר, מבין כל הגורמים בהם אנו עוסקים.

אני רואה בכם מחנכים ומפקדים; אתם עשויים להיקרא לפקד על בני שמונה-עשרה במלחמה, להניעם למעשה האנושי הקשה ביותר: לקום ולהסתער מול אש; זו אחריות שאין לה שיעור. הדרגה, הסמכות והשררה מטילים רק חובות. ואם משהו מכם מתעתד לחפש בהן את הזכויות — הרי שחרץ דינו לכישלון מראש. זאת ועוד: הדרגה מציינת את מידת האחריות. ככל שתעלו בדרגה, ומובטחני כי תעלו, תגדל אחריותכם. אך במקביל תגדל גם בדידותכם.

עליכם להכיר את המנטליות של פקודיכם ואת מחשבותיהם. אף מוטל עליכם לדאוג להם גם לחומר — שהחייל יקבל את מזונו, שיוחלפו נעליו, שיוטלאו בגדיו.

אתם חייבים ביחס חם ולבבי לפקודים, ובמיוחד לעולים שבהם (וזאת לא ניתן ללמד!) כדי שירגישו את עצמם בקרבנו כבביתם מימים-ימימה. עליכם להיות ישרים ונאמנים לעצמכם ולפקודיכם; התייחסו לכל חייל יחס אישי, כאל פרט חשוב; תבעו בקנאות את זכויותיו — אם זו העלאה בדרגה, או חופשה, או חולצה. וזכרו: אין שופט טוב יותר לגבי הישגים או כשלונותיכם מאשר החייל.

זאת ועוד: המפקד מדווח למפקדו הממונה עליו את האמת, כל האמת. והמפקד הבכיר מאמין לדיווחו. על אמונה זו מבוסס עולם שלם. השואה

הגדולה ביותר לגבי קצין חלה, כאשר הוא חדל להאמין לפקודיו. שואה זו תקרה אם, וכאשר, יפסיק להאמין בישר-הוא כלפי מפקדו. אנשים לוחמים בעד משהו יותר מאשר נגד משהו; זכרו זאת היטב: העניקו לחייל חיבה וכבוד; ציידו אותו בהרגשת כוח; הפחיתו את דאגתו לשלומ-רשלו בקרב.

ועצה אחרונה, אך חשובה: אל תהיו פזיזים בקבלת החלטות. אין בוושה בזהירות, בהקפדה, בדאגה לפרטים הקטנים.

ודאי מעסיקה אתכם, כפי שהעסיקה אותנו, השאלה: „כיצד אעמוד בפעם הראשונה בפני אש?“ אגלה לכם סוד גלוי: טמונים בכם כוחות, שאתם עצמכם אינכם מכירים אותם. כוחות אלה מתגלים בעיקר בזכות החבורה שסביבכם, למען החברות שפיתחתם ולמען פקודיכם.

לפניכם אחד התפקידים הנעלים, שיכול להינתן לאדם; כאשר תחפצו לדעת אם פעלתם כשורה — הביטו בעיניהם של חייליכם; הן הראי למנהיגותכם, לאישיותכם. בהן ניתן לקרוא את האמת — וגם תשובה לשאלה האם אנו הענקנו לכם כאן הבנה, ידע וכלים די הצורך. ואתם, לכו בכוחכם זה והושעתם את ישראל.

דברים להורי הצוערים

סא"ל יעקב

הורים ואורחים!

ביקשתי את בניכם הצוערים לזמן אתכם, כדי להסביר לכם את הדרך בה חינכנו את בניכם להיות קצינים ואת העקרונות שהנחו אותי, בתקופה בה פיקדתי על בניכם.

אתם ראיתם את בניכם מגיעים לחופשה עייפים ומדוכאים, שמעתם את תלונותיהם על האימונים המפרכים, על המשמעת הקפדנית, על היחס הנוקשה ועל הדרישות המופרזות. יכולתם לחוש את המתח המתמיד שבניכם היו נתונים בו ובטוח אני, שלא אחת חשבתם שהפרזנו בדרישות והטלתם ספק היש טעם והיגיון במעשינו.

אינני מתכוון לתקן את העובדות שסיפרו לכם בניכם או ליפותן. כל שסיפרו לכם — אמת ויציב, ואף למעלה מזה. עשינו ככל שיכולנו להקשות את חיי הצוערים ולהחמיר עמם. הקשינו את האימונים מעל למה שחשבו שביכולתם לבצע והחמרנו במשמעת בקורס עד לבלי-נשוא. לעתים רחוקות שיבחנו על הישגים, ופעמים רבות גינינו מחדלים. לא נתנו לבנו לדעתם של הצוערים על מעשינו וכאשר הרשינו

שכן בידי הופקדו חינוכם ושלומם של בניכם לתקופה ארוכה.

בפגישתנו זו, שהיא לנו פגישת היכרות ופגישת פרידה כאחת, מבקש אני להסביר את המעשים ששמעתם עליהם מבניכם וזה עתה גם ממני.

מחר יצאו בניכם ליחידות צה"ל השונות ויתמנו, כל אחד מהם, כמפקד על עשרים או שלושים בחורים. הם יצאו בראש מחלקותיהם לאימונים, ואולי גם למלחמה. חייליהם צריכים להאמין בהם, לסמוך שהם טובים וחזקים וכי הם יובילו אותם לניצחון. אסור שבנכם יוביל מחלקה במסעו, ו"ישבר" בדרך וחייליו יצטרכו לשאת אותו; בנכם הרי יוביל חיילים למלחמה ועשרות ההורים של חיילים אלה, הורים שאינם פה, מאמינים כי הוא ילך בראשם ויובילם לניצחון. אסור שבהסתערות יישאר בנכם מאחרי חייליו, מפני שיהיה חלש ומאומן פחות מהם; מה יגידו חייליו ומה יגידו ההורים אם כך יהיה?

כיוון שכך, החלטנו לעשות הכל כדי להבטיח שהקצינים שנכשיר יהיו חזקים ומאומנים ויכולו להיות תמיד הטובים והראשונים בכל מקום אליו ייקלעו בצה"ל. הדרך לכך היתה הקשחת האימונים עד כדי כך, שאלה שאינם מסוגלים ייכשלו בדרך ואלה שמוכשרים יגבירו את כוחם ואת יכולתם. החמרנו בתחום המשמעת; זאת חובתנו לצבא וגם לכם. יתכן כי באחד הימים תוטל על בנכם

להם לדבר, דרשנו מהם שדבריהם יהיו שקולים, אחראיים ומבוססים על עובדות בדוקות ולאחר מחשבה תחילה. לאחר כל משימה שהטלנו עליהם ירדנו לחייהם כדי לבדוק אם מולאה בשלמות וברוח הפקודה. מנוי וגמור היה עמנו, שבקורס זה יעשו צוערים אלה כל דבר טוב מאחרים. לכן הרצנו אותם ביום ובלילה, כדי שכושרם הגופני יהיה הטוב ביותר שהושג אי-פעם בבסיס זה. לכל מקום שיכולנו ללכת הלכנו ברגל וחזרנו ברגל. לא היתה עבירה משמעתית שלא הגבנו עליה; על עבירה חמורה הדחנו מהקורס. מסדר הסיום שראיתם היום הוא הראשון בבסיס זה שמסתיים במפגן תרגילי-סדר. אך חשבנו שעלינו לעשות כל דבר טוב יותר מאחרים, אפילו אם מדובר ב"הצגות". ביטלנו חופשות-שבת, כדי שנוכל להוסיף פרקים חינוכיים לתכנית הקורס; במקום לשלוח את בניכם לחופשות יצאנו אתם להכיר את הארץ ואת תרבותה, ישבנו בשבתות בקיבוצים בעמק, או בירושלים הבירה וחייבנו אותם לשמוע את זקני הארץ מספרים את עברה. עשינו את כל הדברים הללו למורת-רוחם של בניכם ובלי לשמוע לדעתם; ידענו שהם כועסים וממורמרים, ואף-על-פי-כן הוספנו ללכת בדרכנו.

לא שיתפתי את בניכם בפגישה זו, שכן משך הקורס חניכתי אותם, שאינני חייב להתנצל בפניהם על מעשי ועל החלטותי. אולם לכם חייב אני הסבר,

משימה חיונית לעם ישראל ; האם תרצו שדווקא
בנכנו ייאלץ לומר כי לא ביצע בדיוק את המוטל
עליו ? אחד הערכים המקודשים בצה"ל, שהוא גם
אחד ממרכיבי עוצמתנו, זוהי החובה למלא את
המשימה בכל תנאי. לכן אנו מחנכים קצינים שיביאו
נצחונות ולא תירוצים. אולם המשמעת חיונית
לא במלחמה בלבד : איהקפדה על נהיגה במהירות
הקבועה בהוראות עלולה להמיט אסון על החיילים
הנוסעים ברכב צבאי ; איהקפדה על מילוי הוראות
הבטיחות עלולה לקפח חייהם של חיילים
בתרגיל-אש.

דרשנו מהצוערים רמה גבוהה של התנהגות אישית —
יושר אישי והופעה נאותה. איננו סבורים שקציני
צה"ל, ואנו בתוכם, הננו ישרים ומחוננים יותר
משאר האזרחים ; כמונו כמותם בניס לאותו עם
ולאותה חברה. אולם הכל מצפים מקצין שינהג
בדרך שונה מאשר כל אזרח. קצינים בצה"ל נהנים
מאמון הציבור האזרחי ומהוקרתו ; יחס זה אינו
נובע מהיכרות אישית אלא מאמון למדים ולצבא.
קצין לבוש ברישול צורם את העין. בהקפידנו על
ההתנהגות האישית של צוערינו עשינו את הנדרש
כדי שביכם יצדיקו את התואר „קצין“, שהם נושאים
מעתה.

בניכם התלוונו על שאין נותנים להם להרבות
בדיבור וכאשר הם מתבטאים בוחנים כל מילה
שלהם ומקפידים על ביסוסה בעובדות ובמחשבה.
אמת הדבר ; בעוד ימים אחדים יעמוד בנכם לפני
בחורים שיתייחסו לדבריו בחרדת קודש, הוא יחנך
אותם, יסביר להם ויפקד עליהם.

על הקצין הצעיר לרכוש בראש ובראשונה את אמון
חייליו ביכולתו ; האימונים שקיבל מכשירים אותו
לכך. אך עליהם להאמין גם בדבריו. עליהם לדעת
שכל מילה שלו נבדקה ואומתה, וכל הוראה שלו
שקולה וניתנת לביצוע. לכן חנכנו את בניכם שחיים
ומוות ביד הלשון, ומוטב להחריש מלומר דברים
שאינם בדוקים ואינם תוצאה של מחשבה תחילה.
ככל שלימדנו אותם למעט בדיבור, כן לימדנו אותם
להרבות במחשבה. עשינו זאת בדרכים שונות.
בפתרונות שלהם לבעיות שהוצגו בפניהם חיפשנו
מקורות ומחשבה ולא הליכה בתלם. לימדנו אותם
לראות שלכל תחום פנים רבות. לימדנו אותם להקשיב
לזולת ולשמוע דעות בלתי-שגרתיות.

אנו חיים בעולם „קפריזי“ המשתנה במהירות. יתכן
כי יוטלו על בניכם משימות בלתי-פופולריות. לעתים
לא תהיינה המשימות פופולריות בעיני חייליהם
ולעתים תימנענה עליהן ביקורת חברתית. לכן עליהם
להיות מורגלים לקיים אורח-חיים ולבצע משימות
בחברה, שסולם-ערכיה שונה מזה המקובל עלינו.
על-כן חשובה היכולת והאומץ להיות שונה. האומץ
להיות שונה עשוי להתבטא בתחומים שונים : הנה,
למשל, עשויים בניכם להתבקש לשרת שירות-קבע
בצה"ל, דווקא בעת שאין קרבות, כשהכסף והמעמד

החברתי שולטים בכיפה. לכן רצינו לחנך אותם לא
להתפשר אלא לגלות עקשנות ודבקות בעקרונות.
תכונה שניה שרצינו להקנות להם היא האמון
במשמעת. היו לבניכם הזדמנויות רבות בחיים
האזרחיים ואף בצבא לשמוע שהמשמעת מנוונת,
שהיא מדכאת יוזמה ומדכאת את האישיות. אנחנו
הראנו להם במעשינו, שמשמעת עשויה להיות מנוף
להישגים אישיים וקבוציים. בזכות המשמעת יכולנו
להעלות לשיא את כושרם הגופני ; בזכות המשמעת
כפינו עליהם לעסוק בנושאים כלליים ולהתעניין
בהם. המשמעת סילקה ספרות קלוקלת ממדפי
חדריהם והביאה במקומה ספרי מדע וספרות טובה.
המשמעת הכשירה אותם להפגין יכולתם בתרגילי-
סדר.

תכונה שלישית היא החשבת ערכו של הזמן. ביום
ובלילה, בחול ובשבת, לא הרפינו מהם ; בכל דקה
פנויה דחסנו חומר נוסף, חיוני לחינוכם ולהכשרתם
של הצוערים. בעולם שבו הבידור והבילוי הם ערך
עליון, נדמה שהקנינו להם בכך ערך חיוני במיוחד
בצבא, אך חשוב גם בכל מקום אחר.

ותכונה אחרונה, אך חשובה — זוהי האמונה שאין
דבר העומד בפני הרצון. הידע וההרגלים שנסינו
להחדיר בצוערים היו לרבים בבחינת חידוש ושינוי.
היה עלינו להיאבק כדי להשיגם. לעתים היה הישג
שלנו מרופד באנחות-צער של הצוערים, על העומס
הנוסף שהוטל עליהם. אולם משוכנע אני שכאשר
יהיו הם לקצינים ולמפקדים, יאמינו במעשיהם
ובדרכם וילכו בה ללא רתיעה, והערכים שהחדרנו
בהם ישמשו נר לרגליהם.

על פקודה אחת אני מבקש להתנצל. בראשית הקורס
אסרתי על הצוערים להזמין את הוריהם לבקר
בבסיס בשבתות, אם כי יודע אני שפגישה עם
ההורים חשובה לחייל ולהוריו. אולם בסיס זה
רחוק ממרכז הארץ. לוא הייתי מתיר את ביקוריהם
היו מגיעים לכאן רק ההורים בעלי מכוניות. אני הייתי
רואה בכך טעם לפגם. אחד הערכים המקודשים עלי
כמפקד הוא יחס שווה וזכויות שוות לכל החיילים.
לא יכולתי להסכים שחלק מחניכי הקורס יצא בשבת
לפגוש את הוריו והאחרים יישארו בחדריהם, כי
נמנע מהוריהם להגיע.

אין לי ספק שלפעמים שגינו. היו דברים שניתן
לעשותם טוב יותר. תעמוד-נא לזכותנו העובדה
שכל שעשינו מתוך רצון טוב ואמונה עשינו.
בטרם ניפרד רצוני להודות לכם על שתיים : ראשית,
רוצה אני להודות לכם, בעיקר בשם צה"ל, על
שחינכתם את בניכם כך שנמצאו בהם היכולת והאופי
הדרושים להגיע לקורס הקצינים. ושנית — מודה אני
לכם על העידוד ועל הסיוע שנתתם לבניכם בתקופת
הקורס. לא אחת שלחנו הביתה לחופשה צוערים
„שבורים“ ורצוצים, ובתום החופשה חזרו אלינו
צוערים המוכנים ומעודדים להמשיך במירוץ. באותם
ימים ידענו שאתם שותפים לנו בהגשמת משימתנו.

בעיות ההנעה בקרב חניכים

סא"ל פנחס

מאחר שיש לו מקצוע „אזרחי“, שהיה רוצה לעסוק בו גם בצבא.

ג. החייל רוצה להיות „פייטר“ ולשרת בחיל קרבי; הוא חושש שהקורס המקצועי אליו נשלח ימנע ממנו מלהגיע ליחידה קרבית.

ד. החייל עצמו אינו נרתע מן החיל המקצועי, אולם הוא בא מחוג שרוב חבריו משרתים ביחידות לוחמות והוא חושש מלעגם על היותו בחיל מקצועי.

ה. החייל דבק במקצוע מוגדר (נהג „צמוד“, מכונאי, פקידה פלוגתית בצנחנים, פקידת מבצעים ועוד) — ונלחם להשיגו.

ו. החייל חסר ביטחון עצמי, וחושש שלא יוכל לעמוד בדרישות הקורס.

בפתח כל קורס צבאי תמצא מועמדים שאינם רוצים להשתתף בו, ומכל-מקום אינם „ששים“ לכך. התנגדות ראשונית זו, אשר נבחון להלן את מניעיה, גורמת בראשית הקורס לאי-שיתוף פעולה מצד החניך, והתוצאות: החניך אינו נקלט כדרוש, ובמקרה הטוב — רמת הישגיו נמוכה. תופעה זו נעלמת לרוב לאחר זמן-מה, משמשלים החניך עם רעיון הקורס. אולם בהגיעו לשלב זה קיים כבר אצלו פיגור כלשהו, המשמש מכשול להישגים טובים בקורס. קיימות סיבות אחדות לרתיעתו של החניך מפני השתתפות בקורס:

א. החניך אינו רוצה להשתייך לחיל מסוים, וקורס זה הרי מכשירו דווקא לשרת באותו חיל.

ב. החייל אין לו עניין ללמוד את המקצוע הנלמד בקורס

* הנעה — מוטיבציה בלעז — המער.

מבדיקת המניעים השונים שמאחורי הרתיעה מפני קורסים הסתבר לי, להפתעתי, שהחיילים הצעירים ניוונים ממידע שטחי וחד-צדדי שמספקים להם חבריהם המשרתים ביחידות ובחילות השונים. המלצת החברים היא סובייקטיבית, מאחר שהיא נובעת משביעות או אי-שביעות רצונו של החבר מיחידתו שלו.

דומה שבצה"ל כמעט שלא קיימת הכוונה במטרה להסביר לטירון או לחייל מהן האפשרויות שלו בשירותו הצבאי. יתרה מזו, ידיעותיו של החייל עם תום הטירונות על מבנה צה"ל, ובעיקר על תפקידי החילות השונים, היא מעטה מאוד. פרט לפרסום, בבסיס הקליטה, על מספר חילות שפועלים על בסיס התנדבותי לא מגיע אל החייל כל מידע על החילות. אני מרחיק לכת ואומר שגם ההסברה על עצם החשיבות שבשירות הצבאי וכן בתחום שקרוי בפינו "ציונות" ניתנת רק על "קצה המזלג", והחייל אינו מקבל תמריץ חיובי של ממש בשלבים הראשונים של שירותו בצבא. כך מגיע החייל לשערי הבסיס בו עליו לעבור קורס מסויים וכאן עלינו לעשות הכל כדי שילמד את תלמודו מתוך רצון; אנו מנסים לעורר את יצר התחרות, לטעת בו גאווה חילית ולעזור לו לעמוד במאמץ העצום של לימודים ואימונים מפרכים שנמשכים כ-10 שעות ביום.

על-פי נסיוני מציע אני לבצע ביום הקליטה את הפעולות הבאות:

• לאפשר לחייל הבא לעשות הכרות עם הנוהלים בבסיס.

• להסביר לו את זכויות החייל ואת חובותיו.

• לערוך עמו ביקור בתערוכה או בתצוגה שם מקבל החניך מושגים ראשונים על הצידוד ועל האמצעים שילמד להפעיל בקורס, ואשר משמשים את החיילים המשרתים בחיל. חשיבות מיוחדת נודעת לשיחת הפתיחה של המפקד ביום בואם של החניכים. שיחה זו חייבת לכלול, בין השאר, את הנושאים הבאים:

• ברכה לבואם של החניכים לבסיס והסבר על תפקידו של הבסיס.

• פרטים על הקורס שבו ילמדו, משכו ומטרתו, ומה ידע החניך בסיומו.

○ חשיבותו של המקצוע אותו ירכשו במסגרת הקורס והאפשרויות שיעמדו בפני החייל בתום הקורס; יש להדגיש במיוחד (אם כך הוא הדבר) כי רכישת המקצוע אינה מונעת שירות בכל יחידה בצה"ל ושהמצטיינים בקורס אף יהיו מבוקשים וישוכצו בהתאם.

○ יש להבהיר שכל החניכים מוינו מראש, ולפי נתונייהם האישיים הם מסוגלים לסיים את הקורס בהצלחה, ולכן אין סיבה לנפל.

○ יודגש כי ציוד האימונים שינתן בידם הוא יקר וחדיש, ולכן יש לשמור עליו היטב ולטפל בו במלוא הזהירות.

• מן הראוי גם להזכיר לחניכים שהם הגיעו הנה מבתים שונים ועליהם הרגלי האכילה שלהם שונים; יתעוררו, ודאי, חילוקי דעות על טיב המזון — אולם עקב המאמץ הפיסי הנדרש מהם יש לאכול הכל ולצבור כוח.

• בסוף השיחה יש לאפשר לשאול שאלות, כדי להבהיר בעזרתן לחייל סוגיות שלא הובהרו לו מאז התגייס לצבא.

• ובסוף — יש לאחל לחיילים הצלחה בלימודיהם בקורס.

חובת המדריכים

פירטתי את המגע הראשוני של מפקד הבסיס עם החניך; אולם המגע ביניהם יהיה רופף יחסית, ולכן יש להכשיר את המדריך לטפל בחייל כדרוש ולהגיב נכונה על התנהגותו. חשוב מאוד לטעת במדריך את "רוח המפקד" לגבי הכשרת החיילים.

פעולה זו ניתן לעשות בשיחות עם סגל ההדרכה, שעיקרן ניתוח מקרים, לימוד הבעיות שהתעוררו והטיפול הנכון בהן. בשיחות אלה חשוב להדגיש מעשי מופת של מדריכים: טיפול אישי בחניך מפגר, מסירות מדריך למחלקה והישגיה כתוצאה ממסירות זו.

נשוב לחניך: במהלך הקורס נראה שרובם התאקלמו יפה, בודדים מפגרים מחמת יכולת נמוכה ואחרים מפגרים בתקנה שיסולקו מהקורס וישיגו את מטרותם לעבור ליחידה אחרת או לחיל אחר. חשוב מאוד בשלב זה לא לתת למפגרים בכוח לנשור, כיוון ש"הצלחתו" של יחיד כזה תעודד אחרים ללכת בעקבותיו.

פעולה ברוכה ליצירת הנעה במהלך הקורס היא ביקורם של חיילים טובים, בוגרי הקורס, המשרתים ביחידות השונות ונהנים מעבודתם. בספוריהם על ניסיונם האישי, על הישגים במקצועם, על קידום בדרגה וכיוצא באלה — יסייעו חיילים אלה רבות להמריץ את החניכים ליתר שקידה.

★

עמדתי על הבעיה בצורה כללית, על מניעה ועל אפשרויות הטיפול בה. עלינו לזכור שהטיפול בכל חייל חייב להיות אישי, כי לעולם אין שני מקרים זהים.

עם כל שאנו טרודים בבעיות הגדולות, יש לתת לחייל טיפול אישי ולהקדיש תשומת-לב לפרט; יש ללמוד מאירועים וחשוב מכל — לקבל מידע ממקור ראשון, הוא החניך עצמו. מידע זה ניתן לרכוש בשיחות, יוזמות או אקראיות, עם חניכים, שינוהלו באוירה חופשית ככל שניתן; בשיחות אלה ניתן ללמוד על הלכי-רוח, על בעיות ועל קוי מחשבה של החניכים ובעזרתן לשפר את הטעון שיפור.

כמו כל דבר בקורס, הרי עם כל מחזור חדש, כבוא חניכים חדשים, יש לחדש הטיפול וההסברה, כדי לוודא שכל קורס יזכה בטיפול נאות.

יוזמי הפיכת יולי במצרים

אל"מ דני

שביצעו את ההפיכה? אבותיהם של „הקצינים החופשים“ השתייכו בעיקר למעמדות הבינוני והנמוך: איכרים בעלי חלקות-קרקע קטנות, פקידים זוטרים ואנשי-צבא בעלי דרגות נמוכות. נגיב היה היחיד מביניהם שהשתייך למעמד גבוה, אך הוא עצמו, אף כי היה מקורב אליהם, לא היה חבר באגודת „הקצינים החופשים“. מן הראוי להזכיר, לצורך השוואה, כי בסוריה ובעיראק היו מחוללי ההפיכות והפיכות-הנגד אנשי הקצונה הבכירה, לרבות רמט"כלים. עוד יצויין, כי „הקצינים החופשים“ היו צעירים יחסית, רובם ילידי השנים 1917–1922.

הפגישות בין אנשי הקבוצה החלו בעת שהותם בקורסי-קצינים, שהסתיימו בפברואר וביוני 1938. אז הכירו זה את זה

התסכול והכישלון הביאו בשנות ה-30 לעלייתם של כוחות חדשים:

א. כוחות השמאל — שהיה חלש יחסית;
ב. תנועות פאשיסטיות — דוגמת התנועות בגרמניה ובאיטליה שזכו להצלחות;
ג. האסלאם הריאקציוני — „האחים המוסלמים“.

„הקצינים החופשים“ קיימו קשרים עם כל אחת משלוש הקבוצות או אף השתייכו אליהן. עבד אל-נאצר עצמו היה חבר בתנועה פאשיסטית וסאדאת שימש קצין-קשר בין „הקצינים החופשים“ ל„אחים המוסלמים“. באותה עת לא נראה הצבא מועמד אפשרי לתפיסת השלטון. מה היה הרקע החברתי של הקצינים

* באותם ימים רווחה הסברה כי „האחים המוסלמים“ הם שיתפסו את השלטון בבוא העת.

ידוע מרבית ההפיכות בעולם, ובעולם הערבי בפרט, בוצעו על-ידי אנשי צבא. גם הפיכת 23 ביולי במצרים בוצעה על-ידי אנשי צבא — קבוצת קצינים שקראו לעצמם „הקצינים החופשים“. עבד אל-נאצר עצמו מסביר כי לאחר הפיכת-הנפל ב-1919 נשאר הצבא המצרי הכוח היחיד שמסוגל לחולל הפיכה. נתבונן מעט בשלבי צמיחתה של תנועת „הקצינים החופשים“, ועל רקע הכנותיה להפיכה במצרים.

המצב החברתי במצרים של שנות השלושים היה עגום: הניסיון לכונן משטר דמוקרטי פרלמנטרי, כמקובל במדינות-חוק, נכשל; במערכות הבחירות נתגלו מקרי שוחד וזיוף; הפער החברתי הטיל צל כבד על המשטר הפוליטי. תחושות

9. ג'מאל סאלם
10. כאמל עבד אל-נאצר
11. חסן אברהים
12. זכריא מוחי אד-דין

5. צלאח סאלם
6. אנואר סאדאת
7. חוסיין אש-שאעפי
8. ח'אלד מוחי אד-דין

1. עבד אל-לטיף בנדאדי
2. גמאל עבד אל-נאצר
3. מחמד נגיב
4. עבד אל-חכים עאמר

גרמו לכך הנצחונות של צבאות הציר על בעלות-הברית ורגש העלבון, שנבע מהש-פלת מלך מצרים על-ידי התערבות הברי-טים בענייניה הפנימיים של המדינה. ב-1941 הקימו קצינים מצרים קשרים עם המטה הכללי של הגרמנים בלוב; היתה זו תקופת השפל במלחמתה של בריטניה והמצרים ציפו לנצחונם של כוחות הציר ושיתפו אתם פעולה בכמה תחומים. ברא-שית 1941 הקים סאדאת קשר בין „האחים המוסלמים” ו„מיצר אל-פתאת” לבין אותה קבוצה של קצינים פרו-גרמנים. עם אנשי הקשר שלו נמנה, כפי הנראה, מחמוד לביב, שעשה בגרמניה והיה אחד המפק-דים של „האחים המוסלמים”. באותה תקו-פה קשר סאדאת קשרים גם עם קבוצת קצינים צעירים בחיל-האוויר, ביניהם עבד

דאת מקדים את הקמתה ל-15 בינואר 1939. אמנם ניתן להטיל ספק בקיומה של הקבוצה לפני מלחמת-העולם השניה כגוף בעל מצע ותכניות ממשיות. סביר יותר להניח, שלפני מלחמת-העולם השניה הס-תכמו פעולותיה של הקבוצה במפגשים בין קצינים שלמדו יחדיו והיו מנותקים מהחברה ומשועממים, מתוסכלים מחמת מעמדם הנחות לגבי הבריטים והזלזול בהם. אמנם כבר אז נזרקו לחלל האויר ססמות כגון: „יש להילחם באימפריא-ליזם” ו„דמוקרטיה חזקה וחופשית”; אך לכלל מעשה לא הגיעו.

תקופת מלחמת-העולם השניה

מלחמת-העולם השניה חוללה תפנית ב-נטיותיהם של רבים מהקצינים המצרים.

הקצינים הצעירים בדרגת סגן-משנה, ש-עתידיים היו ליטול חלק חשוב בהפיכה; גמאל עבד אל-נאצר, אנואר סאדאת, ופריא מוחי אד-דין, גמאל סאלם ועבד אל-חכים עאמר. עוד בהיותם תלמידים בתיכון היו רובם פעילים בארגוני-נוער פוליטיים וב-מפלגות; בעיקר השפיעו עליהם שתי תנו-עות: „האחים המוסלמים” — תנועה אס-לאמית קנאית בהנהגת חסן אל-בנא — שטיפחו לאומנות קיצונית ורגשי שנאה למערב, ובמיוחד לאימפריאליזם הבריטי, ותנועת „מיצר אל-פתאת” — („מצרים ה-צעירה”) בהנהגת אחמד חוסיין — שטיפ-חה שוביניזם מצרי חילוני, דוגמת הפא-שיום האיטלקי והנאציזם.

קבוצת „הקצינים החופשים” נוסדה לאחר מלחמת ארץ-ישראל ב-1948, אם כי סא-

אל-לטיף בגדאדי, שתפס מאוחר יותר עמדת מפתח בקבוצת „הקצינים החופשיים“.

ב-16 במאי 1941 ניסה הפריק עזיז אל-מצרי לערוק אל הגרמנים במגמה לגרור את מצרים למלחמה נגד בריטניה. באותה עת בערך נרקמו גם קשרים הדוקים בין „הקצינים החופשיים“ לבין „האחים המוסלמים“, בראשותו של חסן אל-בנא, כש-סאדאת ממלא את תפקידי הקישור.

ב-1942 הוקם עלידי עבד אל-נאצר, ארגון מחתרתי של ממש, שהיה מחולק ל-מחלקות ולתאים, כמקובל בארגון מח-תרתי: מימון, כוח-אדם, לוחם, ביטחון, טירור והסברה. אמנם לא ידוע אם המח-תרת פעלה במתכונת זו כבר בימי מלחמת העולם השנייה; באותה עת נודעו בפעור לתם החוג של עזיז אל-מצרי והמחתרת הפרו-גרמנית.

ביולי 1942 ניסו טייסים מצרים לערוק אל הגרמנים, כשאלה היו בשיא הצלחתם באל-עלמיין. אחד העריקים היה סגן-משנה צעיר, חסן אברהים, מאוחר יותר מראשי „הקצינים החופשיים“. לדברי סאדאת תיכ-ננו „הקצינים החופשיים“ לבצע הפיכה עוד ב-1942, לאחר נפילת טוברוק. על-פי תכנית זו נועד הצבא המצרי לפעול נגד הצבא הבריטי וליצור קשר עם כוחות הציר. אגודת „הקצינים החופשיים“ הטילה על סאדאת למסור התכנית ל„אחים המוסלמים“. אולם תכנית יומרנית זו נכשלה. ב-1942 נלכדו חבלנים גרמנים בקהיר, המחותרת הפרו-גרמנית נתגלתה וחסן עזיאת, אנואר סאדאת ואחרים נאסרו.

ממלחמת ארץ-ישראל ועד ראשית 1952

„הקצינים החופשיים“ ניסו להשתתף במל-חמת ארץ-ישראל עוד לפני שהוכרזה ב-מאי 1948; מפקד המתנדבים המצרים בארץ-ישראל מטעם „האחים המוסלמים“, אחמד עבד אל-עזיז, טען אמנם כי המער-כה העיקרית היא במצרים, אך הם הודחו בהחלט עם מניעי המלחמה בישראל ועם האיבה לישראל. רבים ממנהיגי התנועה השתתפו במלחמה בלא שזנחו את הרעיון לכבוש את קהיר. המלחמה מילאה את החלל הריק שנתהווה לאחר מפתל היטלר ומוסוליני, כשמשענתה הרעיונית אבדה.

מלחמת ארץ-ישראל סיפקה לה גורם מניע חדש, שחשף את חולשות המשטר.

בסוף 1949 נוסדה „אגודת הקצינים החופשיים“ באורח רשמי. עד אז היתה קיימת תנועה היולית בלבד, מעתה פעל גוף מאורגן: הוקם ועד בן 5 חברים שהורחב מאוחר יותר ל-10 חברים. חמשת חברי הוועד הראשונים היו: גמאל עבד אל-נאצר, כמאל אד-דין חוסיין, חסן אברהים, ח'אלד מוחי אד-דין ועבד אל-מונעם אר-ראוף. החמישיה הנוספת היתה: ג'מאל סאלם, צאלח סאלם, עבד אל-חכים עאמר, עבד אל-לטיף בגדאדי ואנואר סאדאת. זכריא מוחי אד-דין, ת'רנת עכאשה, יוסף מנצור צדיק ועלי צברי נמנו עם הבול-טים שבפעילי הקבוצה, הגם שלא נמנו עם הוועד המייסד.

בשנים 1949–1952 לא היתה אגודת „הקצינים החופשיים“ הקבוצה הפוליטית היחידה בקרב הקצונה המצרית. מבחינה מספרית עלתה עליה קבוצת „האחים המוסלמים“, שהיתה הארגון הפוליטי הג-דול בקרב הקצינים, בראשותו של מוחמד לביב. ככל שידוע אימן הצבא את הטי-רונים של „האחים המוסלמים“ ואף סיפק להם נשק. במבצעים אלה היה עבד אל-נאצר הדמות המרכזית.

בשנת 1949 התקשרו עבד אל-נאצר ועא-מר עם גנרל נגיב. נגיב ידע כבר אז כי עבד אל-נאצר הוא מנהיג האגודה ומצא אתו שפה משותפת. באותה תקופה עמד אנואר סאדאת בראש קבוצה משלו, אך קיים קשרים עם עבד אל-נאצר, עם עזיז אל-מצרי ועם „האחים המוסלמים“. במ-שך הזמן התמוגה קבוצתו עם אגודת „הקצינים החופשיים“ ועבד אל-נאצר נב-חר לנשיא האגודה, „שלושת הגדולים“ היו עתה: עבד אל-נאצר, עאמר וזכריא מוחי אד-דין.

מצרים צועדת לקראת ההפיכה

בסוף דצמבר 1951 התקיימה מערכת הב-חירות לוועד מועדון הקצינים המצרים לשנת 1952. מועמד החצר היה חוסיין עאמר, השנוא והמושחת. „הקצינים החופשיים“ הביעו את מורת-רוחם, וחיפשו אישיות בכירה בדרגה ובעלת מוניטין שתציגם כלפי העם והעולם. המועמד הראשון היה עזיז אל-מצרי, והשני — גנרל פואד צאדק, מפקד הכוחות בארץ-ישראל. נגיב היה רק המועמד השלישי. שני המועמדים הראשונים לא נבחרו מסי-בות שונות ואז הועמד גנרל נגיב מול חוסיין עאמר. נגיב היה מכובד על

הקצונה, ידוע ביושרו והצטיין במלחמת ארץ-ישראל. הבחירות נתקיימו ב-6 בינואר 1952, ללא אישור המלך, ונגיב הביס את מועמד החצר ברוב גדול. מה היה מספרם של „הקצינים החופשיים“ באותה תקופה? הדעות חלוקות. אנואר סאדאת מציין כי כבר ב-1947 מנה האר-גון 1,000 קצינים; ואילו עבד אל-נאצר מזכיר 300 קצינים באיזור קהיר, שניתן לסמוך רק על 90 מהם. סביר להניח, שארגון זה היה מצומצם במספר חבריו, וכלל גוף פעיל של 10–15 קצינים ועש-רות אחדות נאמנים, שהיו קשורים אליהם. בערב ההפיכה ידועים שמותיהם של כ-50 קצינים בלבד, חברי האגודה.

בסוף שנת 1951 ובראשית 1952 סברו „הקצינים החופשיים“, כי ההפיכה לא תצא לפועל לפני 1955. אולם מאורעות שונים החישו את מועדה: בראשית ינואר 1952 ניטשו קרבות בין מצרים לבריטים (הב-ריטים הוסיפו להחזיק כוחות באיזור תע-לת-סואץ בהתאם לחוזה 1936)*, בהם נהרגו מצרים רבים. התפרצות זו היתה ביטוי למחאתם של המצרים נגד שנות השלטון הבריטי; אולם המלך פארוק לא עשה כמעט דבר להשקיט את התבוסה. יום „השבת השחורה“ היה יום של השתו-ללות המונית, מלווה מעשי רצח, שוד והצתה. בעת פרוץ מאורעות „השבת השחורה“, ב-26 בינואר 1952, ערך פארוק ארוחת-צהריים חגיגית למאות קציני-צבא, כדי להכריז בה רשמית על הולדת בנו. היה זה אות לגסיסתו של המשטר הקיים. בין סוף ינואר 1952 לסוף יולי היו חמישה משברים ממשלתיים, אך שום ממשלה לא שיקפה את המאויים החבר-תיים והלאומיים של העם.

גסיסתו של המשטר הישן דירבנה את „הקצינים החופשיים“ לפעול במהירות; אמנם כדאי להזכיר כי לא רק הם פעלו אז. נוסף להם היו קבוצות אחרות שגם הן שאפו לתפוס את רסן השלטון. סיבה נוספת להחשת מועד ההפיכה היתה השמועה שגונבה לאזני הקצינים באותם ימים כי האגודה התגלתה וכי השלטון עומד לחסלה.

כדי להכשיר את הקרקע להפיכה הממש-מת ובאה הגבירו „הקצינים החופשיים“ את מגעיהם עם הקבוצות המתחרות השו-נות, אם כדי לתהות על כוונותיהן ואם

* חוזה בין בריטניה למצרים, לפיו ניתנו לבריטים בסיסים במצרים — המער.

ראשי „הקצינים החופשיים“

ביום ההפיכה — 23 ביולי 1952

ה ש ם	דרגה וחיל	השתייכות פוליטית לפני ההפיכה	ה ע ר ו ת
* גמאל עבד אל-נאצר	סגן-אלוף — חי"ר	„מיצר אל פתאת“, ואפד, „אחים מוסלמים“ מ-1944, קשור למפלגה הקומוניסטית	נפטר ב-1970
* כאמל אדיין חוסיין	רב-סרן — תותחנים	„אחים מוסלמים“, „חדתו“ (פלג קומוניסטי)	אימון פידאיון בשנים 1947—1948, הודח בשלהי 1963
* חסן אברהים	מפקד טייסת — חיל-אוויר	„מיצר אל-פתאת“ — בשנות ה-30	אינו פעיל בחיים הפוליטיים חי באלכסנדריה
* ח'אלד מוחי אדיין	רב-סרן — שריון	מפלגה קומוניסטית	הוצא מ„מועצת המהפיכה“ באפריל 1954 ונשלח לאירופה
* עבד אל-מונעם אר-ראוף	סגן-אלוף — חיל-אוויר	„אחים מוסלמים“ (מנהיג „האחים“ בצבא)	הודח באמצע יולי 1952 ולא השתתף בהפיכה, עבר ל„אחים“, הואשם בקשר לרצוח את עבד אל-נאצר ב-1954
** ג'מאל סאלם	מפקד כנף — חיל-אוויר	המפלגה הסוציאליסטית המצרית, איש השמאל (לפני כן „מיצר אל-פתאת“)	הוצא מ„מועצת המהפיכה“ ב-1956, כנראה.
** צלאח סאלם	רב-סרן — מטכ"ל	„אחים מוסלמים“	סיפק ציוד וחימוש ל„אחים“, הוצא מ„מועצת המהפיכה“ ב-1955
** עבד אל-חכים עאמר	רב-סרן — מטכ"ל, חי"ר	„אחים מוסלמים“	התאבד לאחר מלחמת ששת-הימים

התכנית לתפיסת השלטון עובדה, ככל שידוע, על-ידי עבד אל-חכים עאמר; זכריא מוחי אדיין הוסיף עליה תוספות. עבד אל-נאצר אישר את התכנית לאחר שהכניס בה שינויים קלים. ב-22 ביולי, אחרי-הצהריים, התקיימה ישיבת תיאום אחרונה בדירתו של ח'אלד מוחי אדיין ושעת ההפיכה נקבעה לאחת אחר חצות. ההפיכה אמנם בוצעה בשעה היעודה, וגמאל עבד אל-נאצר ומוחמד נגיב היו המצרים הראשונים ששלטו במצרים מזה 2,300 שנה.

מה היה מקומו של נגיב בארגון ההפיכה? הוא אמנם ידע עליה, אך לא היה שותף להכנות; הוא ידע על קיומה של אגודת „הקצינים החופשיים“, אך לא היה חבר בה. לאחר שהשלב הראשון של ההפיכה עלה יפה הזמינוהו בשעה שלוש לפנות בוקר למרכז השלטון החדש לקבל על עצמו את הפיקוד על הכוחות המזוינים.

יש הסוברים כי מניעיו של הצבא היו לאומיים טהורים. אחרים מדגישים את „הטרגדיה הפלשתינאית“ כמניע המרכזי להפלת המשטר, שהתגלה בכל כיעורו ושחיתותו. לפי דעה אחרת — יש לראות

אמין. אלה האחרונים, נגיב והקבוצה הקר-דמת היוו עתה את „מועצת מפקדת המהפיכה“ — 14 חברים בסך-הכל. ב-20 ביולי התפטר סירי מראשות-הממשלה. ב-21 ביולי נודע לקצינים ששר-ההגנה בממשלה החדשה יהיה חוסיין סירי עאמר, אויבם של הקצינים, האיש שה-קצינים ניסו להתנקש בו ולהרגו ואשר ידע כנראה את זהות המתנקשים.

ההפיכה בוצעה על-אף גילוי הקצינים: ב-22 ביולי נצטוה הגנרל פריד, ראש המטה-הכללי, לאסור כל קצין החשוד בחוסר-נאמנות למלך. בשעות אחרי-הצהריים באותו יום נפוצו שמועות על הפיכה הממשמשת ובאה. בידעו שכל דחיה עלולה להמיט שואה על האגודה, החליט עבד אל-נאצר לבצע את ההפיכה למחרת, אור ליום 23 ביולי.

ב-22 ביולי הציג ראש הממשלה החדש הילאלי את ממשלתו, ולהפתעת הצבא מונה הקולונל אסמאעיל שירין, גיסו של המלך, לשר-ההגנה. „הקצינים החופשיים“ ידעו שמינויו של שירין נועד לחסל היסודות החתרניים. באותו יום עצמו דן המטה-הכללי של הצבא באמצעים שיש לנקוט נגד „הקצינים החופשיים“.

כדי לנטרלן. „הקצינים החופשיים“ אף קשרו קשרים עם הביון האמריקני, ונמצא שיתוף-אינטרסים ביניהם, אם כי מטעמים שונים: הקצינים המצרים שאפו לטפח קשרים עם האמריקנים כדי למנוע התערבות מבחוץ נגדם לאחר ההפיכה, וכן מעצם העובדה שארה"ב נחשבה בעיניהם כמעצמה החזקה בעולם. ואילו לארה"ב לא היה עניין בשמירת המצב הקיים במצרים והיא שאפה לצמצם את השפעתה של בריטניה באזור.

ביולי 1952 התגלגלו הדברים במהירות: ב-2 ביולי הטיל המלך על חוסיין סירי עאמר להרכיב ממשלה. זה האחרון רצה לפייס את הצבא במינויו של נגיב לשר ההגנה; אך פארוק התנגד למינויו. ב-15 ביולי ציוה המלך לפזר את ועד מועדון הקצינים ולהרחיק את חבריו מהבירה. החשש שסוכני המלך עלו על עקבותיהם דירבן את „הקצינים החופשיים“ להקדים את מועד ההפיכה.

במחצית יולי פרש עבד אל מונעם אר-ראוף מוועד „הקצינים החופשיים“ וערב ההפיכה צורפו לוועד ארבעה חברים חד-שים: יוסף מנצור צדיק, זכריא מוחי אדיין, חוסיין אש-שאעפי ועבד אל-מונעם

ה ש ם	דרגה וחיל	השתייכות פוליטית לפני ההפיכה	ה ע ר ו ת
** אנואר סאדאת	סגן-אלוף — חי"ר (קשר)	"מיצר אל פתאת" — בשנות ה-30, "אחים מוסלמים" — תחילת שנות ה-40	פעילות חתרנית אנטי- בריטית 1941—1942, נשיא מצרים לאחר מות עבד אל-נאצר
** עבד אל-לטיף בגדאדי	מפקד כנף — חיל-אוויר	בסוף שנות ה-40 ותחילת שנות ה-50 — מקורב ל"אחים המוסלמים"	ב-1941—1942 פעיל במחתרת פרו-נאצית. סגן-נשיא. הודח מתפקיד סגן-נשיא בתחילת 1964
*** יוסף מנצור צדיק	סגן-אלוף — חי"ר	איש השמאל, חבר הארגון הקומוניסטי "חדתו"	הודח בפברואר 1953
*** זכריא מוחי אדי-דין	סגן-אלוף — חי"ר	"קצינים חופשים"	אינו פעיל בחיים הפוליטיים
*** חוסיין אש-שאעפי	סגן-אלוף — שריון	"אחים מוסלמים"	סגן נשיא מצרים כיום
עבד אל-מונעם אמין	סגן-אלוף — תותחנים	מאנשי השמאל	הודח בקיץ 1953 מ"מועצת המהפיכה"
מחמד נגיב	אלוף — חי"ר		הודח סופית ב-14 בנובמבר 1954 והושם במאסר בית. מחוץ לחיים הפוליטיים

מבחוץ. הרכבת ממשלה חדשה והדחת פארוק. אך לא ארכו הימים ונתבקעו בקיעים בצמרת, "הקצינים החופשים". חילוקי דעות בשאלת הדרך להגשמתן של הרפורמות החברתיות, הכלכליות והמדיניות ותחרות אישית גרמו לריב גלוי בין עבד אל-נאצר לנגיב. בפברואר 1954 הודח נגיב מראשות הממשלה ומאוחר יותר — הורחק גם מהנשיאות והושם אחר-כבוד במאסר בית.

שוקי, מפקד "גדוד השחרור" ולויטננט-קולונל יוסף מנצור צדיק, מפקד פלוגת מק"בים; היחידות שבפיקודם של אלה הן שביצעו את הפעולה המרכזית בהפיכה — כיבוש בניין המטה-הכללי ומאסרם של מפקדי-הצבא הבכירים. "הקצינים החופשים" גילו עד מהרה שקל יותר להתקומם מאשר לשלוט. אמנם פעו-לותיהם הראשונות מייד לאחר ההפיכה היו נבונות: פעולות למניעת התערבות

את "שריפת קהיר" (הוא יום "השחרור") כיום הראשון למהפיכה. באותו יום ביטאה השכבה הנחותה את שנאתה לזרים ולשכבה השלטת. יש המתארים את תולדות "הקצינים החופשים" כהתפתחות שיטתית, עקיבה. אך סבירה גם הדעה האומרת, שמעולם לא נתגבשה בקרב הקצינים השקפה ברורה על תפקידם ויעורם, גם לא ב-1951. מה שהניע אותם, לפי אותה דעה, היא התנגדות להתערבותו של המלך בצבא. העיקר על "הקצינים החופשים" — השפלת הצבא בחזית ובעורף, חוסר עצמאותה של מצרים, חיי הבזבוז והשחיתות של האריסטוקרטיה ועוניו של העם.

יש הטוענים, שלא זו בלבד של "קצינים חי-חופשים" לא היו מצע והשקפת-עולם מגור-בשת, אלא אף תכניות-פעולה ממשיות לא היו להם. רבים טוענים כי פעולתם נשאה אופי של אלתור וודאי שלא היתה להם תכנית פעולה מעובדת ומפורטת לצעדים שינקטו בהם לאחר ההפיכה. ידוע גם כי ב-20 ביולי היו שתי תכניות-פעולה. אף כשנקבע מועד ההפיכה לא נמצאו בידי המתכננים יחידות צבא, שכן כולם היו קציני-מטה. רק אז צורפו קולונל אחמד

ביבליוגרפיה

1. Abdel Malek, Anouar, *Egypt-Military Society* New-York, 1968).
2. El-Barawy. Rashed, *The Military coup in Egypt* (Cairo, 1952).
3. Lacoutoure. J. and S., *Egypt in Transition* (rev. and add., New-York, 1958).
4. Littell. Tom, *Modern Egypt* (London, 1967).
5. Mitchell. Richard, P., *The Society of the Muslim Brothers* (London, 1969).
6. Neguib. Mohamed. *Egypt's Destiny* (New-York, 1955).
7. El-Sadat. Anuar, *Revolt on the Nile* (New-York, 1957).
8. Vatikiotis. P.J., *The Egyptian Army in Politics* (Bloomington, 1961).
9. Wheelock. Keith, *Nasser's New Egypt* (London, 1960).

(2) עבד-אל-נאצר. ג'אמל, הפילוסופיה של המהפיכה (מטכ"ל/אגף מודיעין, 1961)

(1) בארי. א, הקצונה והשלטון בעולם הערבי (מרחביה, 1966).

תמרון כוחות במתקפה

קול' ג. קורוטקוב

קבוצת חזיתות, קבוצת ארמיות — במטרה להשיג מטרה אסטרטגית — הבסת ריכוזים גדולים של האויב. לדוגמה ניתן להזכיר את התמרון של החזית הדרום-מערבית בקטע המרכזי של הדון, שנעשה במהלך מתקפת-הנגד של הצבא האדום בסטאלינגרד בדצמבר 1942 (מרשם מס' 1). הכוחות של חזית זו השלימו — בשיתוף עם יחידות מחזיתות סטאלינגרד והדון — את כיתור הארמיה השישית הגרמנית ממערב לסטאלינגרד, בסוף נובמבר 1942. בהתאם לתכנית המקורית של הפיקוד העליון נועדו כוחות אלה להנחית מהלומה כבדה בכיוון מילרובו-רוסטוב. תוכנן לנתק את הצבא הגרמני בקווקז על-ידי כך, שכוחות סובייטיים יחסמו אותו עד ימת אזור. אולם לנוכח העובדה, שהגרמנים הקימו בחפזה ריכוזי כוח באזורי קוטלניקובו וטורמוסין, במטרה לחלץ את הכוחות המכותרים בסטאלינגרד, נוצר צורך לשנות את כיוון המהלומה של החזית הדרום-מערבית מדרום לדרום-מזרח. תמרון זה של כוחות עלה יפה.

ב-20 בדצמבר יצאה החזית למתקפה; המבנים הממונעים שלה התקדמו, תוך קרבות, למעלה מ-200 ק"מ בחמישה ימים; ב-24 בדצמבר, עם ערב, הגיעו לקו מילרובו-טאטסינסקאיה-מורוזובסק, ניתקו את מסילת הברזל ליקיא-סטאלינגרד ואיימו על עורפם של ריכוזי האויב בטורמוסין וקוטלניקובו. תמרון מהיר ונחרץ זה בכוחות של חזית שלמה — המונים מאות אלפים קצינים וחוגרים — הביא לסיכול תכניות האויב ושינה באורח קיצוני את המצב האופרטיבי-אסטרטגי לטובת הצבא

תמרון פירושו העתקה מאורגנת ומהירה של כוחות וציוד במטרה לתפוס את העמדה הנוחה ביותר ביחס לאויב, כדי להביסו במהלומה מוחצת ומפתיעה. התמרון הוא חלק בלתי-נפרד מפעילותם הקרבית של החיילים. הוא מבוצע תמיד בהתחשב בתנאים המיוחדים, באיגודי-הכוחות, באופיין של פעולות האויב, בפני השטח, בעונת השנה, במועד הפעולה ובתנאי מזג-האוויר. מטרתו העיקרית של התמרון היא להקנות עדיפות חיונית לניצחון במקום שנבחר, בשעת ההכרעה בשדה הקרב. קיימות דוגמות אין-ספור למצבים בהם איגודי-הכוחות היה בכללו לרעת התוקף, אך זה, על-ידי תמרון מושכל, יצר את העדיפות הזמנית הנחוצה בזמן ובמקום המכריעים ושינה את פני הקרב.

הניסיון העשיר ביותר של הצבא הסובייטי בתמרון כוחות וכלי-נשק נצבר במלחמת-העולם השנייה. הכוחות נעו במהירות ובאומץ, תוך שהם נוטלים לעתים סיכונים מחושבים. ככל שהאויב הופתע יותר על-ידי התמרון כן פחתה יעילותו. תמרונים עשויים להיות ברמה האסטרטגית, האופרטיבית או הטקטית, בהתאם לבעיות שיש לפתור, להרכב הכוחות ולתוצאות שהושגו. במאמר זה נספר על נסיונו של הפיקוד הסובייטי בהכנתם ובביצועם של תמרונים אופרטיביים במלחמת-העולם השנייה.

תמרון אסטרטגי

תמרון אסטרטגי משמעו הנעת מבנים צבאיים גדולים —

גילה את שטח-הכינוס החדש של הארמיה ה-50 ונקט צעדים לתגבור כוחותיו באיזור. כדאיותה של מהלומה מאיזור קירוב הוטלה בספק. לאחר שניתח ביסודיות את המשגים שנעשו בריכוז הכוחות, שוב העביר הפיקוד של חזית בריאנסק את הארמיה — הפעם מערבה, לאיזור וורונסובו. תמרון זה הצליח. המהלומה שבאה בעקבותיו לא נצפתה על-ידי האויב ותוצאותיה היו חשובות.

דוגמות בולטות עוד יותר לתמרון אופרטיבי ניתן למצוא בהפעלת יחידות משוריינות. ארמיות שריון וארמיות ממוכנות של הסובייטים שימשו, לא אחת, אמצעי לפיתוח הצלחה טקטית עד כדי הצלחה אופרטיבית. תוך תמרון מושכל הנחיתו הכוחות הנניידים מהלומות מוחצות באגפם של ריכוזי-אויב אופרטיביים ובערפם; הם הדפו מהלומות-נגד במהלכה של מתקפה וחדרו לעומק המערך האופרטיבי של האויב, בבתרם את הגנת האויב ובמחצם אותה.

תמרון יעיל בכוחות ניידים בוצע, למשל, בקיץ 1944 על-ידי החזית האוקראינית הראשונה, תוך כדי המבצע ההתקפי באיזור לבוב-סאנדומיר. נוסף על ארמיות משולבות (חי"ר-שריון), היו לחזית שלוש ארמיות טנקים ושתי ארמיות שכללו כוחות פרשים וכוחות ממוכנים. זמינותו של כוח נייד זה איפשר להוציא-לפועל תמרון-כוחות אופרטיבי רחב-ממדים. לאחר שהבקיעו את המגננים הטקטיים של הגרמנים, רוכזו מאמציהן של שלוש הארמיות המשוריינות בכיוון לבוב-פרמישל. כוח הטנקים רב-העוצמה תקע טריז בקבוצת הארמיות של הגרמנים

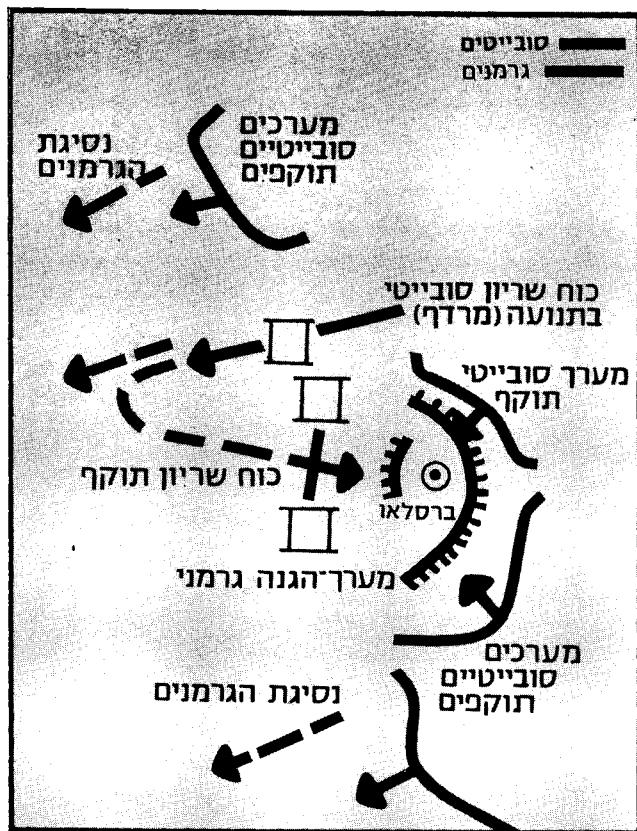
הסובייטי. גם במבצעים אסטרטגיים-התקפיים אחרים הצליח הצבא הסובייטי לתמרן בהצלחה כוחות גדולים, שנמצאו הרחק בעורף, לכיוון החזית או שהעבירם מגזרה פחות פעילה בחזית לגזרה אחרת, שם נדרש ביצועה של משימה אסטרטגית חשובה. במקרה שתואר הועברו כוחות של חזיתות שלמות, הכוללים מספר ארמיות של טנקים וארמיות משולבות (חי"ר-שריון), למרחק של מאות או אלפי קילומטרים.

תמרון אופרטיבי

אמנות התמרון האופרטיבי — עם כוחות של חזית אחת, ארמיה אחת או שתיים — הגיעה לשלמות במבצעים התקפיים. נביא דוגמה לתמרון כוחות של ארמיה משולבת (חי"ר-פרשים) במבצע התקפי בחזית (מרשם מס' 2).

בסוף אוגוסט 1943 אמורה היתה הארמיה המשולבת ה-50 (שכללה 8 דיביזיות חי"ר, קורפוס-פרשים אחד ויחידות מתגברות) להנחית מהלומה בכיוון לוקאבטס-דיאטקובו; דהיינו בדרך הקצרה ביותר לאיזור בריאנסק; זאת בהתאם לתכנית של חזית בריאנסק. במהלך ההכנות למבצע הוברר לפיקוד הסובייטי כי לאויב נודע על דבר התכנית ועל-כן תיגבר את כוחותיו המגינים בגזרת-ההבקעה המיועדת. יסוד ההפתעה אבד. לכן החליט פיקוד החזית להעביר את הארמיה לכיוון קירוב-בוטצ'ינו.

במשך שלושה יללות התכנסו הכוחות בשטח-הכינוס החדש שנבצע, 100 קילומטרים משטח-הכינוס הקודם. אולם האויב

מרשם מס' 3 — תמרון של דיביזיית הטנקים ה-3 (גורדיה) לשם הנחתת מהלומה בעורף האויב.

במהלך ההכנות למבצע ההתקפי היה מוקם מראש כוח ממונע של חזית. הוא כלל ארמיית טנקים אחת, או אחדות; הודות לניידותו הרבה ולעוצמת-פגיעתו הצליח, בעזרת סיוע אווירי, לבצע מבקעים מהירים לעומק בעורף האויב, בנתקו את ריכוזי-האויב הנפרדים או בכתרו אותם ובלכדו יעדים חשובים בעורף האופרטיבי והאסטרטגי.

יש לזכור כי השינויים הקיצוניים בלוחמה מאז מלחמת-העולם השנייה השפיעו גם על אמנות התמרון. יכולתן של היחידות ושל יחידות-המשנה לתמרן בשדה-הקרב גברה במידה רבה. היחידות מצוידות כיום בשפע של טנקים ורכבי-קרב לחי"ר. לכן טבעי הוא, שמרכיבים רבים של התמרון עבר זמנם או שנעשו בהם שינויים איכותיים. כך, למשל, בתנאים של היום גברה במידה רבה חשיבותם של אחדים ממרכיבי התמרון, כגון: מהירות התמרון, טווח (עומק) המהלומות ועוצמת החדירה של היחידות והעוצבות המתקדמות.

ניתן לומר כי הלוחמה המודרנית מרבה יותר לנצל את התמרון ונעשתה מהירה וארוכת-טווח מבעבר. כיום מקנה התיאוריה הצבאית המתקדמת קדימה לאמנות התמרון באש; בכך מנוצלת יכולתם של צבאות מודרניים להנחית אש (טילים וארטילריה) לעומק רב יותר ועל פני חזית רחבה יותר — הן ברמות הטקטית והאופרטיבית והן ברמה האסטרטגית. עם זאת, כל מפקד טוב ישתמש, בעת הצורך, גם בצורות השונות של תמרון-בכוחות, שנוסו והוכיחו עצמן בעבר.

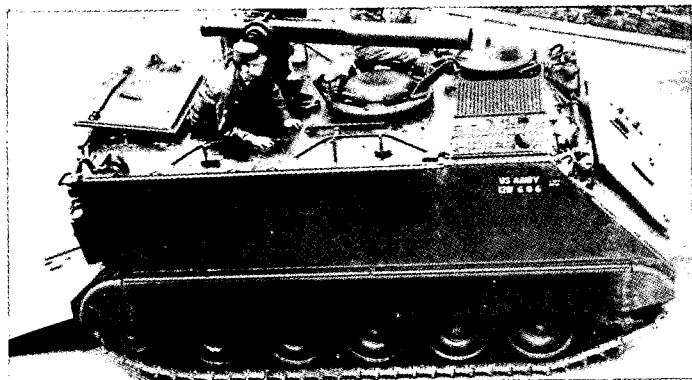
(המשולבות) עולות על העיר בתנועת מלקחיים ממזרח, הורה מפקד החזית האוקראינית הראשונה (כדי להחיש את כיתור האויב באיזור זה) לארמיות הגורדיה השלישית לפנות ממערב למזרח. לאחר מסע מזורז של 100 קילומטרים תקפה הארמיה את הגרמנים במפתיע ממערב וסגרה את הטבעת סביב העיר.

העבר וההווה

תמרון-כוחות היה אמצעי רבי-עוצמה בידי מפקדים סובייטיים, בכל הרמות, להביס את האויב. כמובן, תפיסת התמרון תמיד נבעה מהתפיסה האסטרטגית הכללית של הפיקוד העליון.

הביטוי העליון באמנות של תמרון-כוחות, כפי שבוצע פעמים אין-ספור במלחמת-העולם השנייה, היו יסוד ההפתעה והמבצע עים המהירים של הכוחות. כל ההכנות לתמרון חייבות להתבצע בסודיות גמורה, המהלומה צריכה להיות בלתי-צפויה ויש להכות באויב במקום הרגיש ביותר במגנניו — האגף, העורף או פערים במבנה האופרטיבי-אסטרטגי שלו. והיה וגילה האויב את תכנית התמרון בעוד מועד — נדונות מראש כל פעולות התמרון לכישלון נחרץ.

ככל שהיחידות והמבנים המתקדמים היו ממונעים יותר (ועל-כן התקדמו מהר יותר) כן רבתה יעילותו של התמרון. לכן הרבה הפיקוד הסובייטי להפעיל כוחות ממונעים — לרבות שריון, חרמ"ש, פרשים ואווריה. הכוחות הנחיתו מהלומות מהירות, עמוקות ומוחצות באגפיו של האויב ובערפו.

נגמ"ש אמריקני "M-113" עם מטול "נס-וויטאו".

רכבי קרב להחייך

ר. מ. אוגורקייביץ

הוא הנגמ"ש הראשון שתוכנן כיאות ושהוכנס לשירות בכמויות ניכרות. שבע-עשרה שנים לאחר שהוכנס לראשונה לשימושם של גדודי החי"ר האמריקניים, עדיין משמש ה-"M-75" בצבא הבלגי. בשנות החמישים פיתח וייצר צבא ארה"ב את ה-"M-59", שהיה זול מן ה-"M-75" בהרבה ונוסף לכך — אמפיבי. בשנות השישים פינה ה-"M-59" את מקומו ל-"M-113", הנמצא עתה בשימוש. זה האחרון קל יותר מה-"M-59", צלליתו נמוכה יותר ומחירו זול יותר. מאז הוחל ביצורו ב-1960 יוצרו בסך הכל יותר מ-40,000 נגמ"שים "M-113", ומשתמשות בו 30 מדינות שונות — עובדה העושה אותו לכלי-הרכב הממוכן הנפוץ ביותר בעולם.

נגמ"שים כמו ה-"M-75", ה-"M-59" וה-"M-113" עדיפים בהרבה על הזחל"מים שקדמו להם מבחינת כושר ניידות. הנגמ"שים מקנים הגנה היקפית טובה יותר, אשר הופגנה לראשונה על-ידי ה-"M-75" בשלהי מלחמת קוריאה, ועל-ידי ה-"M-59" — בניסויים גרעיניים טקטיים בנבאדה, במחצית שנות החמישים. היתרונות שבניידותם ובהגנה שהם מקנים לגייסות שבתוכם, היו כה טובים עד כי השימוש בהם הורחב מעבר לדיביזיות השריון והביא למיכון נרחב הרבה יותר של החי"ר במרוצת שנות השישים. בעוד אשר ה-"M-75", ה-"M-59" וה-"M-113" הפגינו שיפורים ניכרים בניידות ובהגנה, לא נעשו שיפורים מקבילים ביכולת ההתקפית של הנגמ"שים. למעשה, בתחום זה לא הצליח הצבא האמריקני ללכת בעקבות הדוגמה של החרמ"ש הגרמני במלחמת-העולם השנייה. במקום לפתח שימוש בנגמ"שים למלחמת תנועה

חי"ר וטנקים נעשתה הלוחמה הניידת יעילה יותר, ובכך הושגה המטרה המקורית של פיתוח הנגמ"שים. אולם הניידות, ההגנה ועוצמת-האש שהקנו הזחל"מים לחי"ר עשו אותו כשלעצמו יעיל יותר, וכאשר חסרו טנקים לצבא הגרמני בשלהי מלחמת-העולם השנייה, היוו הזחל"מים שלו את הבסיס לצוותי-קרב ניידים. יצור מועט מדי מנע מהצבא הגרמני מלצייד חלק גדול יותר של החי"ר שלו בנגמ"שים; אף דיביזיות השריון היה, בדרך-כלל, רק אחד מבין ארבעת גדודי החי"ר או החרמ"ש מצויד בהם. אף-על-פי-כן, שימש הצבא הגרמני מורה דרך במיכון החי"ר במלחמת-העולם השנייה, ומאז הלכו הכל בעקבותיו.

הפיתוח העיקרי הראשון מחוץ לגרמניה היה בארצות-הברית, אשר ייצרה לא פחות מ-41,000 זחל"מים במלחמת-העולם השנייה. מספר זה הוא קרוב למחצית מספר הטנקים שייצרה ארה"ב ואיפשר למי-כן את כל יחידות החי"ר דיביזיות השריון האמריקניות. אף שצבא ארה"ב אינו משתמש בהם יותר, ממשיכים עדיין צבאות אחרים להפעיל את הזחל"מים האמריקניים של מלחמת-העולם השנייה; השימוש האחרון, הבולט ביותר באלה, נעשה על-ידי צה"ל במלחמת ששת-הימים.

הצעד החשוב הבא היה פיתוחם של נגמ"שים. ארה"ב נטלה את הבכורה בשטח זה מייד לאחר מלחמת-העולם השנייה. שני הדגמים הראשונים, ה-"M-39" הבל-תימכוסה וה-"M-44" — רכב משוריין רב-שימושי גדול מדי — לא תאמו את הדרישות; אך הם סללו את הדרך לאבי-הטיפוס "T-18", המוצלח הרבה יותר, אשר נבנה ב-1948 והפך ל-"M-75" —

פיתוח נרחב של כל-י-רכב משוריינים לחי"ר הוא אחת התופעות העיקריות בשנים האחרונות בתחום הפיתוח הצבאי. התהליך הוא כלל-עולמי ובא לפצות, במידה רבה, על חוסר התקדמות בתחום זה בשנים קודמות. אולם יש עוד מקום לפיתוח נוסף, וקיים צורך בכלי-רכב טובים יותר, שכן פיתוחם של כל-י-רכב משוריינים לחי"ר לא הצליח בכל התחומים במידה שווה. יש להכיר בכך בטרם נשקול מה ניתן ומה חייב להיעשות.

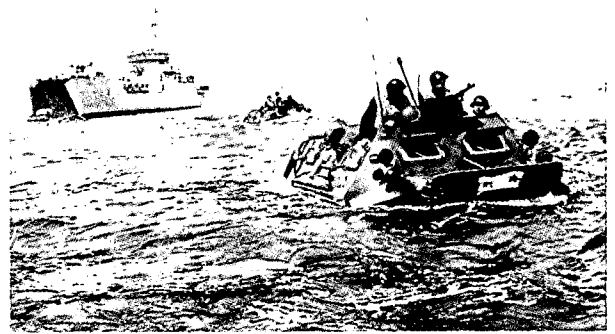
ראשיתם של כל-י-הרכב המשוריינים במלחמת-העולם הראשונה, כאשר נגמ"שים זחליים הופיעו בד בבד עם הטנקים הראשונים ואף לפניהם. אף שהשימוש בטנקים רווח הלכה למעשה בקרב בסוף המלחמה, לא התקדם פיתוח נגמ"שים מעבר לכלי-רכב אחדים אשר נבנו בסוף המלחמה, בבריטניה.

במשך שנות העשרים חלה אך התקדמות מעטה בתחום זה, שכן חלוצי לוחמת השריון ריכזו את תשומת-לבם בטנקים ואילו אנשי החי"ר הרעידו את כלי-הרכב המשוריינים בעיקר לתפקידי-סיוע מוגבלים.

התקדמות של ממש החלה אך בשלהי שנות השלושים ובראשית שנות הארבעים. הפיתוח החשוב ביותר בתקופה זו היה הקמתן של דיביזיות השריון הגרמניות, אשר איחדו חי"ר וטנקים ביעילות רבה יותר מכל עוצבות השריון שבצבאות אחרים באותה תקופה. איחוד זה הביא להספקת זחל"מים לחלק מכוחות החי"ר; בכך הושגה התקדמות רבתי ראשונה מעבר להסעת חי"ר במשאיות. למעשה, הזחל"מים הגרמניים העלו בפעם הראשונה את ניידותו הטקטית של החי"ר לרמת הטנקים. כתוצאה מהשילוב של

נגמ"ש צרפתי "AMX-VTT"

נגמ"ש סובייטי "BTR-60-P" בשיוט.

לחדור שריון כלירכב של אויב וגם אינו יכול לירות פגז נפיץ יעיל. שאר כלירכב המשוריינים לחי"ר נמצאים בין שני קצוות אלה, המיוצגים עתה על-ידי ה"מארדר" וה-"M-113". ה-"Pbv-302" השוודי, למשל וה-"AMX-10" הצרפתי החדש הם אמפיביים בדומה ל-"M-113" ומצוידים, כמו ה"מארדר", בתותחים בני 20 מ"מ, המותקנים על צריחיהם.

★

רבות מתכונות ה"מארדר" נמצאו לפני-כן ב-"XM-701" האמריקני, אך כלי-הרכב הקרוב אליו ביותר בתפיסה הוא הנגמ"ש הסובייטי דגם 1967. רכב זה מייצג התקדמות ניכרת בכלי-הרכב המשוריינים לעומת אלה שסיפק הצבא הסובייטי לפני-כן לחי"ר הממוכן שלו. למעשה, במשך שנים רבות היה ברשות הצבא הסובייטי רק ה-"BTR-152" — הטוב אך במעט ממשאית משוריינת בעלת שישה גלגלים. בתחילת שנות השישים פיתחה ברה"מ נושאת-גייסות אמפיבית בעלת שמונה גלגלים, טובה הרבה יותר — ה-"BTR-60P" — אך עד לפני שלוש או ארבע שנים היתה נושאת-הגייסות הזחלית היחידה שברשותה ה-"BTR-50P". רכב זה היה אך במשהו טוב מהרכב המשורייני הרב-שימושי המ-קורי של האמריקנים — ה-"M-39" — להוציא את עובדת היותו אמפיבי, בהתבססו על ה-"PT-76", טנק הסיור האמפיבי.

ואולם בנגמ"ש אשר הוצג לראשונה במצעד הצבאי במוסקבה בשנת 1967 יש רוב התכונות הנחשבות חיוניות ברכב-קרב לחי"ר, דהיינו: צללית נמוכה, תותח ומקלע המותקנים על צריח, ואפשרות

שנמצאו בו יכלו לראות את הנעשה בחוץ ולהפעיל את כלי-נשקם כשהם מחופים. צעד חשוב אחר נעשה מעט מאוחר יותר בצבא הגרמני, תוך פיתוח הנגמ"שים ליחידות החרמ"ש. החשיבות שבפיתוח זה טמונה בראש וראשונה בהדגשת הדוקטרינה של חי"ר מוסע הנלחם מתוך כלירכב משוריינים. הנגמ"ש שייצרו הגרמנים — ה-"HS-30" — היה התאמה חפזה של נגמ"ש "היספאנו-סואיזה" שתוכנן למטרות אחרות, ועל-כן היתה פריסתו הפנימית לוקה בחסר. אולם ה-"HS-30", הנמצא עתה בשירות ומכונה "SPz12-3", הציג לראשונה שתי תכונות חשובות נוספות: תובה מעוצבת היטב מבחינה בליסטית, המקנה הגנה רבה, ותותח בן 20 מ"מ המותקן על הצריח, שמאפשר לכלי זה להילחם בכלירכב משוריינים קלים.

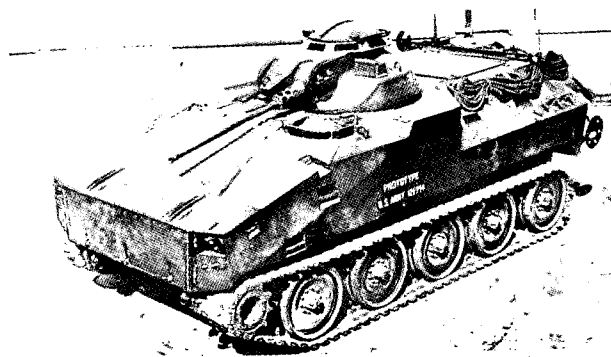
לאחר שהצבא הגרמני הצטייד בכ-2,000 נגמ"שים "HS-30", ובכך ענה על צרכיו המידיים, ריכוז את מאמציו בפיתוח כלי-רכב משורייני לחי"ר שהיא מתקדם הרבה יותר. התוצאה הסופית היא רכב-הקרב הגרמני החדש — ה"מארדר".

ה"מארדר" מאחד את התכונות הטובות ביותר של ה-"AMX-VTT" וה-"HS-30", כלומר תובה מעוצבת היטב בעלת צללית נמוכה, תותח ומקלע המותקנים על הצריח ואפשרות לרובאים לראות ולירות בלי לחשוף עצמם. עם זאת, שריונו וביצועו האוטומטי של ה"מארדר" טובים מאלה של ה-"HS-30", והוא מאפשר גישה טובה יותר לצוותו, ואולם משקלו כשהוא ערוך לקרב הוא 28.4 טונות; וזהו משקל רב ביותר לגבי כלירכב לחי"ר. גם ביצועיו של תותח ה-20 מ"מ שלו מוטלים בספק; תותח זה אינו יכול

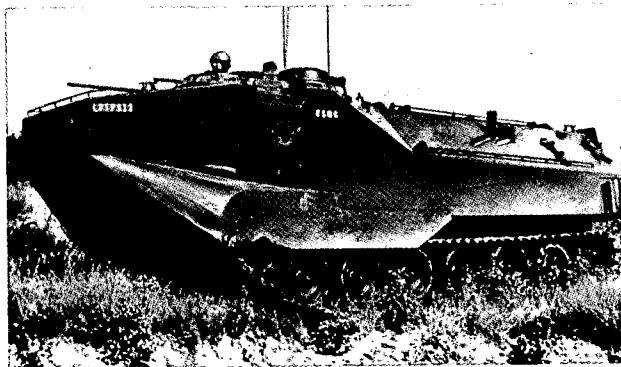
דבקו האמריקנים, יתר-על-המידה ובמשך זמן ממושך מדי, בדוקטרינה, שעל החי"ר לרדת מרכבו כדי לאסור קרב-מגע עם האויב ועל-כן לא יילחם מהנגמ"שים. כתוצאה מכך תוכננו נגמ"שים — מ-"M-44" ועד ל-"M-113A-1" — ככלי רכב להובלה יותר מאשר כרכבי-קרב. לא ייפלא, על-כן, שכאשר נאלצו להשתמש בראשונה בנגמ"שים מסוג "M-113" כרכבי-קרב בויאט-נאם, נזכרו הכל לדעת כי הם רחוקים משלמות, על-אף ביצועם האוטומטי המעולה.

הדוקטרינה הגורסת, שחי"ר לא יילחם מכלי-הרכב המשוריינים שלו ועליו להשתמש בהם רק ככלירכב לתובלה, או כ"מוניות-קרב", נעזבה, למרבה-המזל, בשנים האחרונות. כתוצאה מכך כווננו המאמצים לפיתוח רכב-קרב לחי"ר ממוכן ("MICV" — Mechanized Infantry Combat Vehicle). דגם נסיוני — ה-"XM-701" — נבנה כבר ב-1965. אולם שום רכב מסוגו לא הוכנס עדיין לשירות, ועד אשר יחלו להשתמש בו לא יוכל החי"ר של ארה"ב להפעיל את מלוא הפוטנציאל הגלום בו.

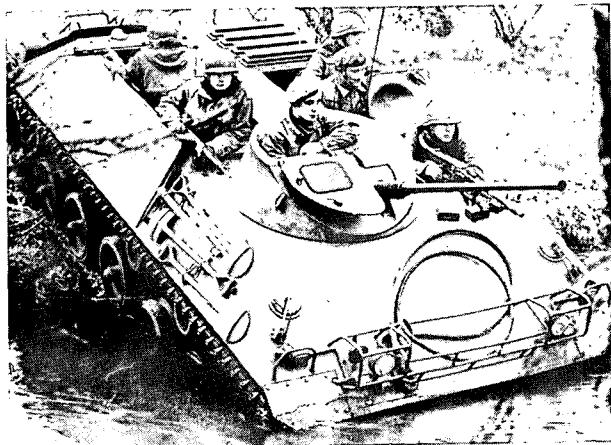
התקדמות רבת-חשיבות בכיוון דומה נעשתה בכמה מדינות. הצעד הראשון לקראת פיתוח נגמ"ש ממנו יוכל החי"ר להילחם תוך כדי תנועה נעשה בצרפת. המדובר בפיתוח ה-"AMX-VTT", תכנון רכב זה היה מוגבל בהיותו מבוסס על שינוי הסנק הקל "AMX-13", אשר הרבו להשתמש בו, ודבר זה השפיע לרעה על צורת התובה שלו. אולם נמצאו בו שני מאפיינים חשובים. האחד היה כלירכב המותקן על הצריח, על-אף שהיה זה אך מקלע בקוטר 7.5 מ"מ. והאחר היתה העובדה שכל הרובאים

נגמ"ש "MCV" ("XM-701"), דגם ניסיוני.

נגמ"ש אמריקני "LVTP-7" (LVTPX-12)

נגמ"ש מערב גרמני "HS-30".

נגמ"ש צרפתי "AMX-10".

תחים אוטומטיים המותקנים על הצרי-
חם. כמו כן, בטרם יפותחו דגמים חדשים
לחלוטין, ניתן ליצר כלי-רכב משופרים
בהרבה על-ידי שינוי תכנונים קיימים.
אפשרות זו הופגנה זה לא מכבר על-ידי
הדגם המשופר של "M-113A-1", שהת-
בסס על נסיון משפחת ה-"M-113", שהת-
לרבות הנגמ"ש הנסיוני מ-1967 — ה-
"XM-765" וה-"LVTPX-12", שפותח
עבור חיל-הנחתים.

הדגם המשופר של "M-113A-1" הוא
שיפור ניכר לעומת ה-"M-113A-1" ה-
תקני. הוא מאגד תכונות חיוניות כגון:
צריחון עם תותח בקליבר 20 מ"מ, אש-
נבים וחרכי-ירי לרובאים, וכן שיפורים
אוטומטיים אחרים, עם זאת רבים מר-
כיביו והים. כ-90 אחוז מן החלפים ומ-
אבזרי התיקון והים לאלה של ה-
"M-113A-1" התקני וניתן, על-כן, ליצור
במהירות יחסית ולספק פתרון לצרכי
השעה, בעוד רכב-קרב לחי"ר, חדש
לחלוטין, נמצא בשלבי פיתוח.

ה-"מארדר" שבעה רובאים, בעוד אשר
הנגמ"ש הסובייטי דגם 1967 נושא שמונה
בתא-צוות צפוף. אולם אם תגיע המגמה
הנוכחית לקיצוניות, יגלוש רכב-הקרב
לחי"ר לסוג כלשהו של טנק קל הנושא
רק רובאי אחד או שניים לפעולה רגלית.
רכב כזה יהיה טנק לא טוב ואף נגמ"ש
לא טוב.

טנקים ורכב-קרב לחי"ר נועדו לתפקי-
דים שונים. הטנק הוא משטח נייד לכלי-
נשק כבדים היורים בכיוון ישר, בעוד
שרכב-קרב לחי"ר נושא מגוון כלי-נשק
קלים יותר, אשר חלקם מופעלים מחוץ
לרכב. בנסיבות מתאימות עשויים טנקים
ורכב-קרב לחי"ר לפעול באורח עצמאי,
אך ככלל יש לראותם כמשלימים זה את
זה ולא כבאים זה במקום זה.

לנוכח כל האמור לעיל, חייב פיתוחם של
רכב-קרב להתרכז בשמירת איוון בין
היכולת הקרבית ליכולת התובלתית.
באופן מיידי יותר, ניתן לשפר את
הנגמ"שים הקיימים על-ידי ציודם בתו-

לרובאים לראות ולירות מבפנים. הוא
שונה מכל הנגמ"שים המערביים החמ-
רים בתותח בכך שהוא מצויד בתותח
גדול יותר, בעל מהירות לוע בינונית,
במקום כלי-נשק בעלי קליבר קטן ומהי-
רות לוע גדולה. תותח הנגמ"ש הסובייטי
מסוגל, על-כן, לירות כיעילות פגז נפיץ.
על-אף צלליתו הנמוכה, הוא גם אמפיבי.
האמפיביות באה, ללא-ספק, על-חשבון
הגנת שריון פחותה.

ה-"מארדר" הגרמני והנגמ"ש הסובייטי
דגם 1967 ניתנים, ללא-ספק, לשיפור,
אולם יש להניח כי הם ישמשו דוגמה
למתכונת רכב-הקרב לחי"ר, וישוכללו
יותר.

במגמה הנוכחית טמונות גם סכנות. אנו
עשויים להפריז יתר על המידה במאמץ
להשיג כושר לחימה נייד רב יותר, על-
חשבון כושר נשיאת מספר מספיק של
רובאים לפעולה רגלית, בה יהיה תמיד
צורך.

נוסף לשלושה אנשי צוותו נושא עתה

חידושים בארטילריה

פינת המיתון

רס"ן משה רב

רים; בעזרת קנה ארוך יותר ומטען-הודף נוסף מגיע טווחו ל-18,200 מטרים (הדגם המשופר נקרא "M-109E1").
טווחו של ה-M-110, בן 203 המ"מ, מגיע ל-16,800 מטרים; בעזרת קנה מאורך ומטען הודף נוסף מגיע טווחו ל-30,000 מטרים, לערך (הדגם המשופר נקרא "M-110E2").
התותח הצרפתי בן 155 המ"מ, המותקן על "אמק"ס-30" הוא פיתוח חדש, בעל מנגנון טעינה אוטומטי. טווחו המקסימלי — 23,500 מטרים.

אשר לשינויים בתחמושת כדי להגדיל את הטווח בירי מאותו קנה: השיטה המקובלת כיום היא להוסיף מטען-הודף רקטי לפגז; לאחר יריית הפגז מהקנה מופעל המטען-ההודף הרקטי ומקנה לפגז מהירות נוספת שמאפשרת לו להגיע לטווחים גדולים יותר. דוגמה לפגז בעל מטען-הודף רקטי הוא הפגז בן 105 המ"מ הנמצא בשלבי פיתוח. פגז זה מאריך את טווח התותח מ-12,800 לכ-15,000 מטרים. לפגז מנוע רקטי מוצק בעל זמן בעירה של 2.5 שניות; המנוע מופעל בשלב מסוים על המסלול על-ידי מנגנון שהיה; מנגנון זה מופעל על-ידי הגזים שנוצרים בקנה התותח. כאשר אין רוצים להשתמש במנוע הרקטי סותמים את הפיה בפקס והפגז הופך לפגז רגיל.

גם האמריקאים מפתחים פגזים בעלי מטען-הודף רקטי לתותחים בני 155 מ"מ ולתותחים בני 203 מ"מ; אך לא ידוע מה יהיה טווחם של תותחים אלה.

דיוק האש הארטילרית

ידוע שאין אפשרות לפגוע באש ארטילרית במטרות נקודה, אלא אס-כ"ן יונחתו על המטרה כמויות גדולות מאוד של פגזים. עד כה לא העלו על הדעת שניתן לצייד פגז ארטילרי באמצעי ביות, במחיר סביר. דבר זה יאפשר לפגז לפגוע במטרות נקודה.

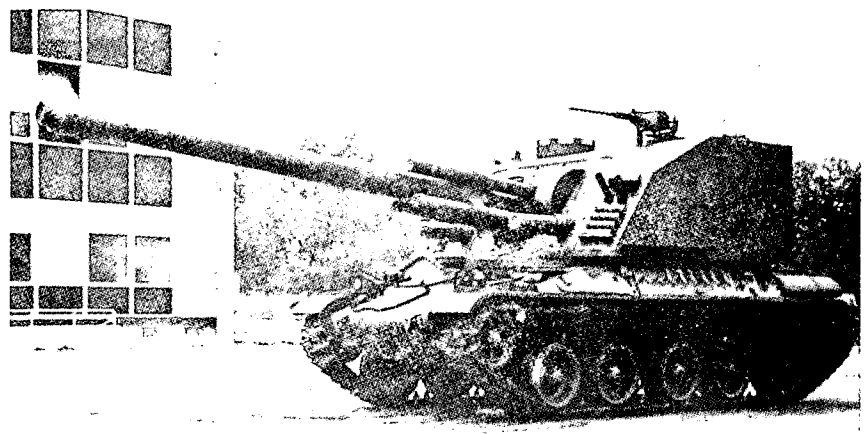
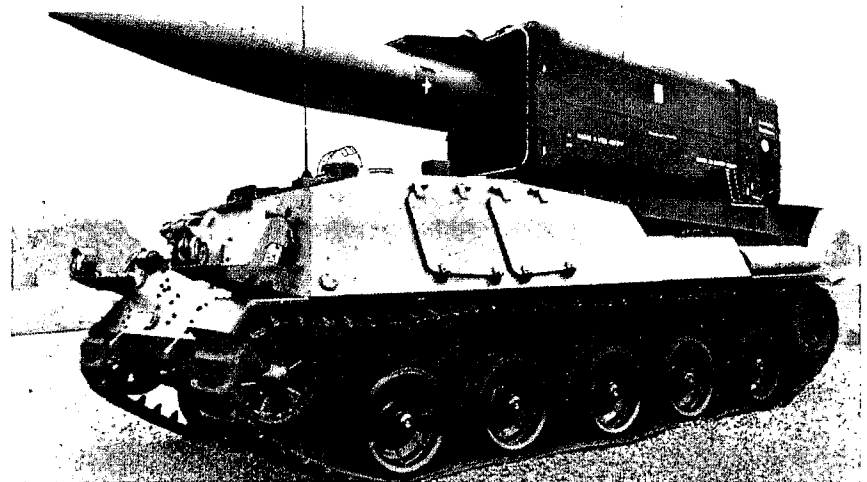
האמריקנים עוסקים עתה באחד המבקשים בפיתוח נשק ארטילרי; הם מפתחים פגז מתביית באמצעות לייזר. הפגז יהיה יקר יותר, אך יעילותו תהא עשרות מונים רבה יותר.

באחד הניסויים שנעשו בפגז בן 203 מ"מ שבית לטווח של 12,000 מטרים, לערך, הושגה פגיעה ישירה במטרה.

טילים ארטילריים

הטיל האמריקני "לאנס" נמצא בשלב של סיום פיתוח ותחילת ההצטיידות בו. זהו טיל מונחה לטווח של כ-110 קילומטרים. בצרפת נמצא בפיתוח טיל הנקרא "פלוטון", המשוגר ממרכב של "אמק"ס-30". להלן נתוניו:

- משקל — 2,400 ק"ג
- סוג דלק — מוצק
- מהירות בסוף בעירה — 3.4 מאך
- טווח פעולה — 10—120 קילומטרים
- בעל ראש-נפץ גרעיני בעוצמה של 10-15 קילוטון
- הנחיה — אינרציאלית
- האימפולס הספציפי — 235 שניות
- משך בעירת המנוע — 9 שניות

כך, למשל, בשני תותחים אמריקניים — "M-109" בן 155 מ"מ ו-"M-110" בן 203 מ"מ — הוחלפו הקנים בקנים ארוכים יותר. הוא הדין בתותח הצרפתי בן 155 מ"מ המותקן על "אמק"ס-30".
טווחו של ה-"M-109" מגיע ל-14,600 מט-

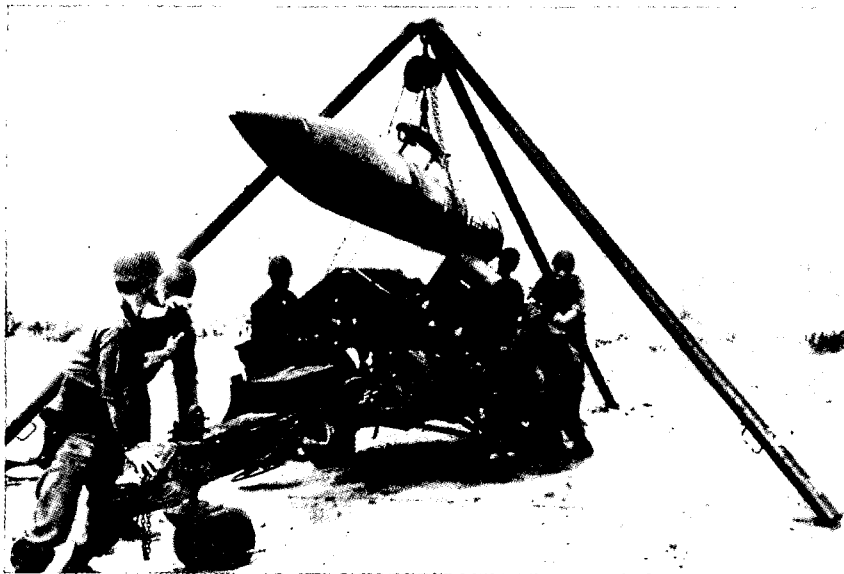
בתחום הארטילריה קיימת כיום מגמה להגדיל את טווחה של הארטילריה הקנית. הגדלת הטווח נעשית בשתי צורות:

- א. הארכת הקנה.
- ב. שינויים בתחמושת.

טיל קרקע-קרקע

לָנֶם

עם פיתוח
ה"לאנס"
הוכנסה לשימוש
מערכת רקטית
פשוטה, עמידה,
ניידת ואמינה דוגמת
ארטילריית-השדה
הקונבנציונלית.
מערכת ה"לאנס"
מכילה מספר רב של
פיתוחים טכנולוגיים
חדישים כגון דלקים
דו-מנועיים
ותפיסה חדשה של
מערכת-ניווט
אינרציאלית. לשם
פיתוח ה"לאנס"
נוצלו חומרים
ושיטות-יצור
חדישים ביותר; כלי
זה משלב את
פשטותה של רקטה
בלתי-מונחית עם
הדיוק לטווחים
ארוכים של רקטה
מונחית. מערכת
ה"לאנס" זולה אף
ממערכות קודמות
למטרות דומות.

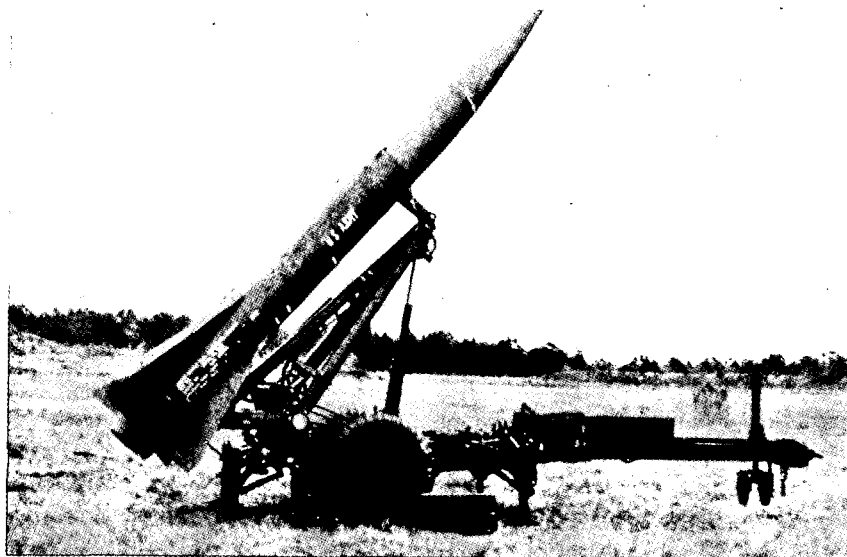

מערכת הרמה חצובתית המשמשת להעמסת הטיל על ה"XZL".

ההתקן הבסיסי של המשגר הוא תכונה יר- צאת דופן של מערכת "לאנס". משגר ה"אורן" אפס" מורכב על-ידי הסרת התקן משגר מה- רכב הזחלי "XM667E1" ושילובו במערכת ניידת הכוללת מוט גרר, שני גלגלים וארבעה מגבהים מייצבים. המשגר קל, יביל אויר, ניתן לגרירה, להצנחה, (כמו ה"XPL") וניי תן להובלה במסוק, "CH-47" כמטען פנימי או כמטען תלוי. המשגר, "אורן אפס" נושא את כל ציוד העזר הדרוש לשיגור הטיל. הפריט השלישי והחשוב של ציוד העזר הקר- קעי הוא המעמיס-המוביל "XM668E1(LT)", שאף הוא משתמש באותו רכב בסיסי כמו ה"XPL", וה"XM667E1". כך ניתן להחליף רכיבים בקלות. המעמיס-המוביל

3. מעמיס-מוביל "XM668E1(LT)".
הרכב הבסיסי של המשגר המתנייע, "XM752(SPL)" הוא רכב זחלי "XM667E1", אשר פותח מן הנגמ"ש "M113A1". הוא יביל אויר על-ידי מטוס מסוג "C130", ניתן להצ- נחה וניתן להשטה בנתיבי מים פניס-יבש- תיים.
יצוב ונעילת המשגר בזמן הירי נעשה על-ידי מערכת הידראולית. ב"XPL" מקום להתקן השיגור הבסיסי שעל הטיל, לשישה אנשי צוות ולכל ציוד העזר הדרוש לירי הטיל. התקן השיגור הבסיסי תומך בטיל בזמן הת- נועה ובזמן הירי ומספק את האמצעים לתפ- עול ידני להשגת האסימות וההגבהה המת- אימים לירי.

משגר "אורן אפס", "XM-740".

מערכת ה"לאנס" תתפוס את מקומותיהם של המערכות "הונסט ג'ון" ו"סרג'נט" והיא מיועדת לסיוע ארטילרי. מערכת ה"לאנס" עונה על דרישותיהן של יחידות הקרקע, יותר מקודמותיה, בשל הסיבות הבאות:

1. אין צורך בנתונים מטאורולוגיים או ב- ציוד מדידה נלווה.
2. כושר הניידות משופר על-ידי שימוש במו- בילים זחליים קלי-משקל.
3. תגובה מהירה.
4. דרישות מצומצמות לציוד עזר, כגון מע- טפת חימום לשוליים וספקי-כוח.
5. היכולת לשגר ראשי-נפץ קונבנציונליים וגרעיניים כאחד, לטווחים גדולים של מערכת ה"הונסט ג'ון".

טיל

מונחה

"לאנס"

XMGM-52C

מידות:

אורך — 6.15 מטרים;

קוטר — 0.56 מטר;

משקל — עם ראש-נפץ קונבנציונלי (אשר שוקל 454 ק"ג) — 1,488 ק"ג;

משקל עם ראש-נפץ גרעיני (אשר שוקל 211 ק"ג) — 1,236 ק"ג;

גוף הטיל מכיל את מערכת ההנחיה והבקרה, השוקלת מעט יותר מ-15 ק"ג, את מכלי הדלק ואת המנוע הרקטי. ארבעה סנפירים משופעים וקבועים הותקנו בחלק האחורי של הגוף. קיימים שני גדלים של סנפירים המת- אימים למידותיהם של שני ראשי-הנפץ (ה- קונבנציונלי והגרעיני). מערכת ההנעה הנוז- לית צורכת די-מטיל הידרזין א-סימטרי (DMH) כדלק וחומצה ניטרית (IRFNA) כמחמצן.

ההודפים ההיפרגוליים (הנדלקים מעצמם כאשר הם באים במגע) נדחסים למנוע הרק- טה על-ידי גאזים בלחץ גבוה אשר נמצאים במחולל. הגאזים הללו מועברים גם דרך פתחים היקפיים כדי להקנות לטיל את הסחרור המייצב הראשוני. הסנפירים הקבו- רים שומרים על סחרור הטיל בהמשך הטי- סה. המנוע הרקטי המיוחד של ה"לאנס" מורכב, למעשה, משני מנועים: 1. מנוע מ- איץ, המנוצל בשלב הראשוני של ההאצה; 2. מנוע המשמר את התנועה, שמותקן בתוך המנוע המאיץ.

ציוד

עזר

קרקעי

שלושה פריטים עיקריים של ציוד עזר קר- קעי נדרשים למערכת ה"לאנס":

1. משגר, מותקן על מוביל "XM 752(SPL)".
2. משגר "אורן אפס" (כלומר: המשגר נו- תן כיוון התחלתי לטיל אך אינו משפיע על מסלולו) "XM740(LZL)".

מסוגל לשאת שני טילים שלמים על „ערי-סות” המותקנות בתוכו; הוא מצויד בקורה באורך קבוע, המופעלת על-ידי מערכת היד-ראולית. קורה זו משמשת להרכבת הטילים ולפירוקם ולשם העברת חלקי הטיל ומכליו. המעמיסה המוביל יביל אויר בדומה למשגר המתנייע.

ציוד עזר

פריטים אחדים של ציוד עזר מסייעים למערכת הרקטת „לאנס”:

1. מערכת לתכנות הנחית הטיל ולבדיקה לפני הירי.
2. מנגנון ירי לטיל מונחה „XM91E1”.
3. קורה מסוג „XM22E1”.
4. מערכת הרמה לטעינת טילים, חצובה „XM38E1”.
5. מכלים לחלקי הטיל.

פשוטותה של מערכת ה„לאנס” נובעת, במידה רבה ממערכת העיקוב והבקרה. מערכת זו משמשת לבדיקת הטיל קודם שמשגרים אותו, להכנסת נתוני ירי בטיל ובקופסת קישור לכל הרשתות החשמליות. המערכת מקנה למפעיל יכולת לערוך בדיקה בפשוטות. ניתן להשלים סדרה שלמה של בדיקה והכנסת נתוני ירי תוך פחות מחמש דקות. ספק הכוח היחיד, הדרוש לפעולות אלה ולירי הטיל הוא סוללת „NCCAD” בת 24 וולט.

מנגנון הירי מורכב מן הפריטים הבאים: כבל באורך 100 מטרים, שמשמש להפעלה מרחוק, מתג ירידיני אשר משמש לסגירת מעגל הירי בעת שיגור הטיל, תומך קורה פשוט מסוג T — ה„XM22E1” משמש לנשיאת כל חלקי הטיל, המכלים והתקן השיגור.

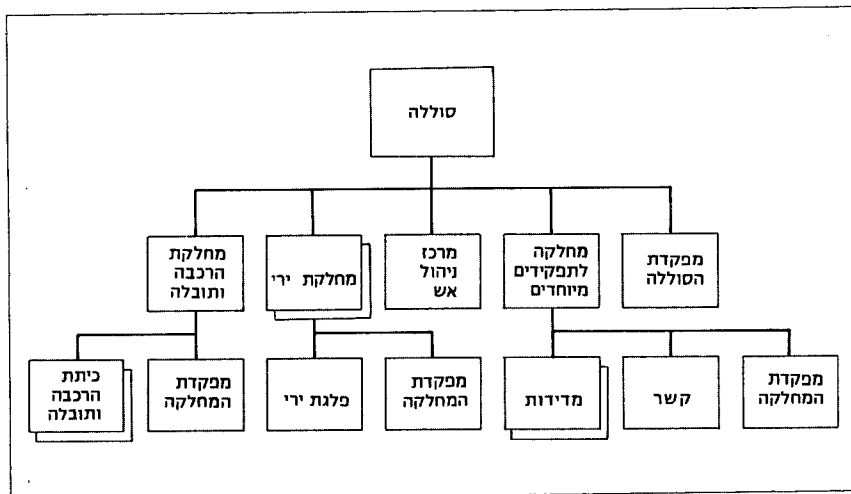
כיוון הירי

ובקרתו

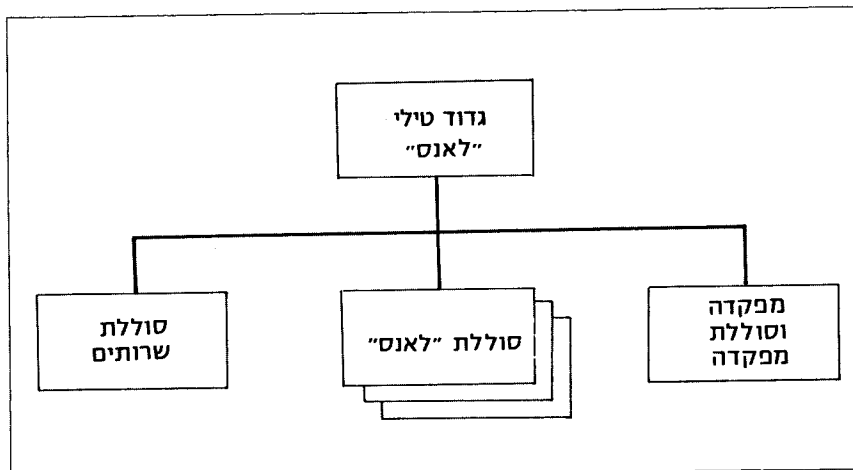
כיוון הירי של ה„לאנס” נעשה על-ידי המחשב הספרתי האוטומטי (פאדק) „M18”. מכניסים למחשב את הנתונים הבאים: מקום המשגר, המטרה וסוג ראש-הנפץ. נבחרת אחת משתי ההגבהות התקניות (54° או 48°). בהמשך מחשבים את אסימות הירי ואת הפרמטרים של המנוע המאיץ, של מנוע השיוט והמרעום.

ארגון

הארגון של גדוד „לאנס” דומה לזה של גדוד קונבנציונלי של ארטילריית-שדה. הרכב הגדוד יכלול: מפקדה, סוללת מפקדה, סוללת שירותים, שלוש סוללות יורות זהות. המפקדה, סוללת המפקדה וסוללת השירותים יאורגנו בצורה דומה לזו של יחידות-תותחים קונבנציונליות.

מבנה סוללת „לאנס”.

מבנה גדוד טילים „לאנס”.

חוט מתכת המתוח לאורך תוף של אקדח נתון בריק, הפעיל את המגנטרון (שפופרת) רבי-השקעים (אחד החלקים העיקריים במכ"מ), אשר הקנה לבעלות-הברית את הניצחון באויר ובים במלחמת העולם השנייה. המומחים יודעים כי די במספר קופסאות-שימורים רקובות כדי להפיק כמות של רעלן בקטרילוגי, שאינו צורך חמצן, ומסוגל להמית את אוכלוסיית העולם כולו. הרעיון כי המצאה חדישה הניתנת למימוש באמצעים צנועים, עשויה לשבש את מאזן-האימה ולשנות את מצב העולם כולו מטיל אימה על אנשי הצבא ועל הפוליטיקאים כאחד.

עד כה יכלו המעצמות הגדולות לסרב להעניק לשאר המדינות כלי-נשק פרי ההמצאות של 1945, טילים ופצצות אטום-מיות, או שסיפקו אותם טיפון-טיפין. אך אם תחלנה המדינות הקטנות ליצר בעצמן מערכות-נשק חדישות, זולות ומהפכניות — ותגונה בדרך זו לשוויון מושלם עם המעצמות הגדולות — אנה נגיע?

אם יהיו בידיה של מדינה זעירה כלשהי אמצעים אשר יאפשרו לה לנהל מדיניות עצמאית לחלוטין, כיצד ניתן יהא לקיים את מאזן-החימוש העולמי?

ומה יקרה אם יגלה אחד משני הגושים מערכות-נשק בלתי-ידועה לחלוטין, המאפשרת ביצועה של התקפת-פתע מהממת השוללת את יכולתו של היריב להגיב; היעמדו מנהיגיו של גוש זה בפני הפיתוי להשתמש בה? לכן יש לחשוש מן הטמון באמי-החתם של המדענים.

להלן דוגמאות אחדות של רעיונות מהפכניים.

גלים להשפעה על המוחות

הריגול המכונה „אטומי“ והריגול הקשור לטילים, במתכונתו הקודמת, שייכים עתה לתחום הריגול התעשייתי. העקרונות ידועים והרעיונות מקובלים, ולפיכך מרוכזת ההתעניינות עתה בפרטים על תהליכי היצור, דבר חשוב כשלעצמו, אך שחידושיו מעטים. הרעיון לחבל מרחוק, באמצעות גלים, במוחותיהם של תושבי מדינה שלמה הוא, למשל, תגלית מהפכנית.

רעיון זה אינו בדותה; הוא הופץ על-ידי פרופסור גורדון מק-דונלד, סגן מנהל המכון לגיאופיסיקה ולאסטרופיסיקה באוניברסיטת קליפורניה בלוס-אנג'לס, שאמר: „המכון לחקר המוח של אוניברסיטת קליפורניה חוקר את השפעותיהם של שדות רוטטים חלשים על ההתנהגות האנושית. בנסויים אלה בוחנים שדות שבהם פועלים כוחות בעוצמה של מאיות-יוולט אחדות לס"מ.

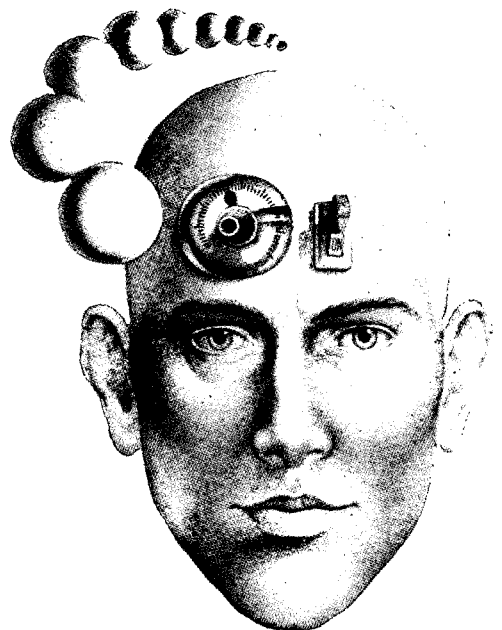
תעתועים בהולכה חשמלית

נראה לי, כי נבחתת אפשרות ליצור שדה-כוח, אשר בתחום פעולתו יהפכו כל המבודדים למוליכים, וכל המוליכים — למבודדים. לפי תורת הקוונטים* הדבר אפשרי בהחלט. במקרה זה יחדלו לפעול כל ההתקנים החשמליים, כולל מערכות הפיצוץ של פצצות אטומיות. המדינה הנתקפת עלולה לסגת כהרף-עין מאות רבות של שנים בדרך ההתקדמות הטכנולוגית. היא לא תוכל להפעיל כל התנגדות.

חומרי נפץ משוכללים

הפצצה האטומית לא סתמה את הגולל על המחקרים בתחום חומרי-הנפץ הכימיים. מרביתם לדבר כיום על חומרי-נפץ בעלי עוצמת-ביניים; כלומר — חזקים במידה רבה מחומרי-הנפץ הכימיים הרגילים וחלשים בהרבה מחומרי-הנפץ הגרעיניים. חומרים אלה עשויים לשנות כליל את פניה של הלוחמה הזעירה, ובפרט בשטח בנוי.

* תורה בפיסיקה המודרנית הקובעת כי האנרגיה יכולה להתקיים רק בכמויות קצובות. תורת הקוונטים משמשת יסוד בתורת היחסות של איינשטיין, בחקר הקרינה, במבנה האטום, במחקר הגרעין ועוד.

אני חושש מזן הטמון באמתחתם של המדענים

עיבוד: רס"נ רפי מגן

„האדם מצא את הדרך להשמדה עצמית“, מבשר אחד מבכירי המדענים בעולם — סיר רוברט ווטסון-וואט — ממצא המכ"מ, בספר הנושא שם זה, שבו מתוארות מערכות-נשק חדשות — מסוכנות מפצצות האטום ומן הטילים הנושאים פצצות מימן.

זמן רב ניתן היה לקוות כי מערכות-נשק חדשות אלה, המבוססות על רעיונות מהפכניים, תתגלנה יקרות מדי וקשות מדי ליצור, כפי שהיה לגבי פצצת האטום; אך המציאות הפריכה תחויות אופטימיות זו.

* עיבוד מן הפרק הפותח לספר „הריגול המדעי“ (L'espionnage Scientifique) מאת ז'אק בארז'יא, 1971.

סוג אחד של חומרי-נפץ אלה ניתן להכנה על-ידי תערובת של חומר ניקוי, המצוי בשוק, עם אבקת חמרן. כל משטרות העולם ורעדות למחשבה, שפושעים או פרחחים סתם עלולים לאמץ את הרעיון ולהעלות באש רובעים שלמים. יצוין כי המדובר בעוצמה של כ-50 מג'ול לכל ק"ג של חומר-הנפץ הנדון, ללא כל מקור חיצוני של חמצן (ולשם השוואה — לק"ג ט.נ.ט. עוצמה של 4.2 מג'ול).

חומר מחסל דלקים

הצרפתי שמפניא הצליח להפוך נפט גולמי לפרוטאינים הניתנים להטמעה באמצעות חיידקים. החיידק נגד-נפט, בניגוד לחיידק של שמפניא, אמור להפוך את הדלקים והשמנים המתקבלים מן הנפט לסוג גז, מסוגו של מתן (גז הביצות). בהתפשטו באטמוספירה עשוי גז זה לבטל את הצבאות הממוכנים ואת המכר נית והמטוס — אך לא את הטילים. אם ניתן היה להפיץ חיידק זה בתחומי מדינה אחת או גוש אחד בלבד — בעוד אשר הדלקים והשמנים של הגוש האחר מוגנים על-ידי חומרי חיסון מתאימים — תהיה המלחמה מוכרעת במהרה. מלחמה זו עשויה אף להסתיים ללא קרבנות.

הפיכת כל הנייר לאבק

זהו אחד מכלי-הנשק המוזכרים תדיר בוויכוחי המומחים. מדובר בזרז (קטליזטור) אשר בנוכחותו בטמפרטורה גיגלה משת' לבת התאית המתה עם החמצן שבאוויר; במילים אחרות — כל הנייר הופך לאבק. לא עוד שטרות כסף, פנקסי שירות, תעודות-זיהוי, מודעות, ספרים, לוחות-ירי. שימוש באמצעי זה עלול לחסל את החברה האנושית, ובמיוחד את החברה הצבאית. כמובן, במרוצת הזמן יתמצא התרופה. מכל מקום, כתרופה למכה מודפס סיס מסמכים רבים, תכניות ומפות כבר עתה על-ידי חומר פלסטי שאינו ברה-השמדה. על-ידי אמצעי-מנע אלה, תקופת המהומה והמבוכה אשר תבוא בעקבות תקיפה בזרז זה תאפשר ניצחון מהיר מאוד במלחמה.

הקרשת המים

המים הם נוזל; הדרך היחידה לשנות את מצב-הצבירה שלהם למוצק היא ההקפאה. דרך זו מחייבת כמויות עצומות של אנרגיה ושל מוצרים כימיים וכיום אין אפשרות להקפיא, למשל, את תעלת לה-מאנש או את מקורות הנילוס. דא עקא קיימות דרכים אחרות, פרט להקפאה, כדי לשנות את מצב-הצבירה של המים למוצק. אמנם המים לא יהיו מוצקים כקרח, אך בכלזאת מוצקים. הכוונה לחומרים הכימיים היוצרים קרישים (ג'לי): האלמינטיים המסתעפים מן האצות הם דוגמה לכך; וזו צורכים אותם בגלילות ובריבות. מוצרים שנגזרים מן התאית המומסים אותה הם דוגמאות נוספות.

נניח שיתגלה חומר מסוג זה, חזק במיוחד, אשר גרס אחד ממנו יוכל להקריש עשר טונות של מים. אף שחומר כזה טרם התגלה, לא הוכח גם כי הכנתו אינה אפשרית. נניח, למשל, שהישראלים יטילו קילוגרמים אחדים מחומר זה במקורות הנילוס. משייחסם הנהר יגאה לרוחב ולא יגיע למצרים; ובכך ימיט עליה כליה. או נניח שאותו חומר ינוצל כדי להפוך לקריש בוצי את מימיו של מיצר מים אשר התנועה הימית בו חיונית למבצעים צבאיים: הבוספורוס או גיברלטר, לדוגמה. כך היה נוצר כלי-נשק אסטרטגי חדש לגמרי, אשר התגובה נגדו אינה ידועה כלל. בלעג הגורל, יפותח כלי-נשק זה ממחקרים לשיפור קריש-התבוסים או גלילות. זהו בהחלט תחום אשר לא צפו לו ישום צבאי; לכן גם לא נראה לאנשי הצבא חשוב לעקוב אחר המחקרים הנערכים בו.

כליא-ברק נגד פצצת מימן

אפשרות זו נשמעת כחזיון-תעתועים, דמיונית כפי שנראה רעיון פצצת המימן לבן המאה ה-19. הפיסיקאי הדגול פ.א.מ. דיראק התבסס על תורת איינ-

שטיין לפיה התבל היא כעין בועה, מרחב תלת-ממדי המהוה "פני שטח" של בועה ארבע-ממדית. הוא שאל עצמו מה עשוי להימצא מתחת לרמת קיומנו, והוכיח שאנו שטים מעל אוקינוס של אנרגיה שלילית; בדרך הטבע אוקינוס זה אינו נראה לעין. אך אם נקדח חור בתוכו, דוגמת בועת אויר הצפה על פני המים, ייגלה החור לעין. תופעה זו מכונה האנטי-חומר. באופן זה נוצרה, בהתאם לתחזיתו של דיראק, סדרה שלמה של אנטי-חלקיקים: אנטי-אלקטרון או פוזיטרון, אנטי-פרוטון, אנטי-ניוטון וכך הלאה, עד לאנטי-הליום 3, שנתגלה לאחרונה.

קיומו של האוקינוס של דיראק הוכח, אם כן, מבחינה פיסיקלית במעבדה. אין זה חלום, אלא מכלול של עובדות הנבדקות מדי יום. נניח שניתן יהא, "לתקוע" מוט מוצק באוקינוס של דיראק. לאורך מוט זה, "תחליק" האנרגיה, ובפרט אם היא בעוצמה גבוהה. היא, "תפול" לתוך חלל-ריק זה הנמצא, במושגים של רמות-אנרגיה, ממש מתחתנו. כך ייווצר כעין כליא-ברק, אשר לארכו "תחליק" אנרגיה בעוצמה גבוהה ותיעלם כשם שאנרגיית הברק "תחליקה" לארכו של כליא-הברק ומתפשטת בתוך כדור-הארץ. אילו ניתן היה להכין חור כזה צמוד להתפוצצותה של פצצת מימן, היתה האנרגיה של הפיצוץ נספגת בו ללא כל השפעה מזיקה. יתכן כי כליא-ברק מעין זה ניתן להגשמה. יתכן גם שתיאורו פורסם כבר, אך בלבוש של נוסחאות מתמטיות כה מתקדמות, עד שמעטים מאוד האנשים המסוגלים להבינו. ניזכר במה שנאמר בימיה הראשונים של תורת איינשטיין: "שנים-עשר אנשים בלבד מבינים את תורת איינשטיין, אך איש מהם אינו מכיר את חבריו". יתכן כי באחד הימים יעמוד לרשותו של אחד הגושים כליא-ברק המסוגל לסוכך עליו מפני פצצות מימן, ואז יוכל לאיים על העולם בסכסוך גרעיני. באותו יום יבין מספר זעום של פיסיקאים-מתמטיקאים גנוש היריב במה מדובר. הם ינסו להזהיר את ממשלותיהם — קרוב לוודאי ללא הצלחה. כדי לשכנע את העולם בדבר קיומו של כליא-ברק נגד פצצת המימן, יהיה צורך, כפי הנראה, לערוך הדגמה. תהא זו אחריתו של מאזן-האימה ותחילתו של עולם חדש לגמרי.

היעלמות

חוקרים צבאיים בוחנים עתה את האפשרות ליהפך סמויים מן העין.

הפוטון, או חלקיק-אור, הוא תרכובת המתהווה על-ידי הת' לכדות חלקיקים זעירים יותר. ניתן לתאר דרך לפיה יופרד עם הגעתו אל מחיצה מיוחדת ולאחר מכן יורכב מחדש בצאתו ממנה. מטוס, או אניה, יוכלו באופן כזה להיות בלתי-נראים. למען האמת אין ההיעלמות בספקטרום האופטי מעניינת את המומחים כפי שמעניינת אותם ההיעלמות מן המכ"מ. הטילים נ"מ והטי-ליס-נגד-טילים. מבויתים באמצעות המכ"מ. אם ניתן להפוך מטוס או טיל לחסיני-מכ"מ על-ידי כך שגלי המכ"מ יחצו אותם בלי להיות מוחזרים — תוגבר יעילותם לאין ערוך. תגלית זו תהא תוצאתם של מחקרים מופשטים על מרכיביו של הפוטון, המכונים נוטרינו (חלקיק היפותטי בעל מסה זעירה מאוד והחסר מטען חשמלי) ואנטינוטרינו.

תופעת דיזר

הלייזר, מקור קוהרנטי של אור, מבוסס על הסנכרוניזציה של המולקולות. פחות ידועה התופעה ההפוכה — תופעת דיזר — יצירת עלטה על-ידי סנכרוניזציה של המולקולות. הד' במילה דיזר מקורה במילה האנגלית Darkness, שפירושה אפילה.

עד כה הובחנה תופעת דיזר במרחבים הבין-כוכביים בלבד ולא ידועה, לפי שעה, דרך ליצור אותה על פני כדור-הארץ. אם אמנם יתמצא הדרך עשויה זירת-קרב להיות נתונה בעלטה מוחל-טת אשר כל מקור-אור שהוא, טבעי או מלאכותי, לא יצלח להאירה. אם נוסיף לכך את גורם ההפתעה, לא יקשה לתאר את התהווהו בקרב קרבנות העלטה. ניזכר במהומה שפרצה בעת הפסקת-החשמל הכללית בניריוק ב-1965. האפלת פתע, אשר שום מקור-אור לעת חירום לא יוכל למנוע, תגרום למהומה רבה שבעתים.

גלולה או זריקה להפקת חמצן

לכאורה — תגלית מיטיבה. ואמנם, המדענים העוסקים בה ואלה שהחלו לדון בה חשבו ליצור מקור חמצן פנימי נוסף בגוף האדם כדי לסייע בחקר כוכבי-הלכת בעלי אטמוספירה דלילה מאוד: כוכב המאדים, למשל.

למרבה הצער פותח מייד שימוש קטלני, שיסודו בביטול השפעתם של סמי ההזיה באמצעות גלולות או הזרקות. סמים אלה פועלים בעיקר על-ידי הגבלת החמצן המגיע למוח. מקור חמצן נוסף היה מבטל את השפעתם. הצד אשר יימצא ברשותו סם-נגד שכזה עלול להתפתות ולתקוף בעניים של סמי הזיה את יריבו חסר סמי-הנגד. השפעתו של כלי-נשק מסוג זה תוארה רבות: שוו בנפשכם עיר או איזור נרחב אשר בהם לא יובחן עוד בין מציאות לבין הזיה! נסויים אשר נעשו בבעלי-חיים ובאנשים מתנדבים, מאשרים קיומם של כלי-נשק פסיכולוגיים (או למען הדיוק פסיכוכימיים) אלה. אני עצמי חזיתי בסרט שהוצג בו חתול מסומם. החתול היה כה מבוחל מן החיזיון של סביבה מתעתעת והפכפכה עד שנבעת למראה עכבר. הכל סברו, כפי שהיה הדבר לגבי הנזים העילים במלחמת-העולם השניה, שכלי-נשק אלה לא יופעלו לעולם מחשש לפעולות-גומל.

השערה זו נכונה כל עוד אין בנמצא סם-נגד. אך אם יתגלה סם-נגד (גלולה, למשל, או הזרקה) שיחסן אוכלוסיה מסוימת — הופכת מלחמת ההזיות לאפשרית. יצוין שחומרים מן הסוג הזה פותחו ונוסו בהצלחה, בין השאר, בתחום הצלילה התת-ימית; שם מדובר כבר על „גולות-צלילה“.

מכונה לשטיפת-מוח

מאז הגילויים המרעשים לפני מספר שנים בצרפת, על אודות מחקריו של פרופסור כהן-סָאָה, המלמד את תורת הקול-נוע בסורבון, מרבים לדבר על מכונה לשטיפת מוחות. העיקרון הכללי ידוע: מקרינים על מסך תדירויות מאירות הפועלות ישירות על המוח באמצעות עצב-הראיה, ועל-ידי כך מוגבר רשמו של הסרט הנחזה. ממצאי השיטה, פרופסור כהן-סאָה, מכנה אותה בשם „תת-קסם“. ממשלת הרפובליקה הרביעית של צרפת, אשר מימנה מחקרים אלה, התעתדה, כך אומרים, להקים מעין בית-חרושת לשטיפת מוחות אליו היו מביאים חברי פ.ל.ג. (הלוחמים לעצמאות אלגיריה) ומוציאים ידידי צרפת. ממשלת הרפובליקה החמישית סברה, כנראה, שהמשחק מסוכן מדי והפסיקה את המימון למפעל. גם במדינות אחרות עוסקים בשכלול התהליך. מומחים אמריקנים, ששוחחתי אתם בנושא זה, מעריכים כי גם לפי החומר הגלוי יש לחשוש מהמצאה זו יותר מאשר מפני פצצת המימן.

אף מלאכותי

מהו חוש הריח?

טרם נמצאה תשובה לכך. ישנן השערות המייחסות את תופעת חוש הריח למולקולות, מעין גז על-דליל, ואילו אחרות מייחסות אותו להקרנות חלקיקים. יתכן ששתי התופעות בהצטרפן הן הבסיס לחוש הריח. תהא הסיבה לתופעה אשר תהא, אנשי המדע הצליחו ליצור אפים מלאכותיים ועוסקים עתה בשכלולם. אלה הם התקנים אלקטרוניים ה„מריחים“ בדומה לאף האנושי אך בצורה מוצלחת בהרבה. התקן המכונה ריחן (Sniffer) מבחין בריח החלש ביותר הנפלט מחומרי-נפץ ומאפשר גלגול פצצות המונחות בתאי החפצים של המטוסים או המועברות על-ידי הנוסעים. התקנים אלה גילו פצצות רבות והצילו אנשים רבים ממוות. אולם לא חלף זמן רב וההתקן נוצל למטרות אחרות, כגון גילוי לוחמי גרילה. ריחו של הגוף האנושי אינו זהה לזה של הגיונגל; מכאן הרעיון לגלות לוחמי גרילה מסתתרים בעזרת התקן ש„יריח“ אותם. התקני גילוי ואיכון על-ידי מחושים מריחים נמצאים בשימוש כבר כיום.

פורסמו גם מחקרים על רובים או מקלעים המכוונים באמצעות אפים מלאכותיים. זוהי מלחמת הרובוטים החודרת לגיונגל

— תשובת הטכנולוגיה ללוחמה הזעירה, אשר נחשבה עד כה לכמעט בלתי-יניתנת להכרעה.

מי היה מעלה בדעתו שמחקרים על חוש-הריח המעניינים, לכאורה, מוכרי-בשמים בלבד — יובילו ליצור כלי-נשק בעלי חשיבות רבה.

משדר דלטה

משדרי הרדיו מקרינים בסביבת האנטנה או לתוך קרן מכוונת למדי. מבחינה תיאורטית, אפשרי יצורו של משדר אשר גלי הרדיו שלו עשויים להיקלט רק בנקודה אחת על פני כדור-הארץ, בכל מקום אחר הם מתבטלים. עדיין לא ידוע אם משדר כזה פותח. יש הטוענים כך לעתים מאומנות. אך לפי מיטב ידיעתי מכשיר כזה מעולם לא נתפש אצל מרגל. ממבט ראשון עשויה תגלית זו לשרת את שדה-הריגול בלבד. למעשה, היא עלולה להוות כלי-נשק מסוכן ביותר. משדר דלטה אינו ניתן לאיכון בסביבתו המיידית; לעומת זאת הוא מסוגל לגלות את מיקומו לנקודה אחרת בעולם ועל-ידי כך לשמש נקודת זיהוי לטילים המיועדים להשמיד את האויזר שהוא משדר ממנו. כל התקני ההטעיה שנועדו להסיט את הטילים ממסלולם או למנוע מהם לנווט עצמם יחפכו מיותרים לחלוטין לנוכח קיומו של משדר דלטה.

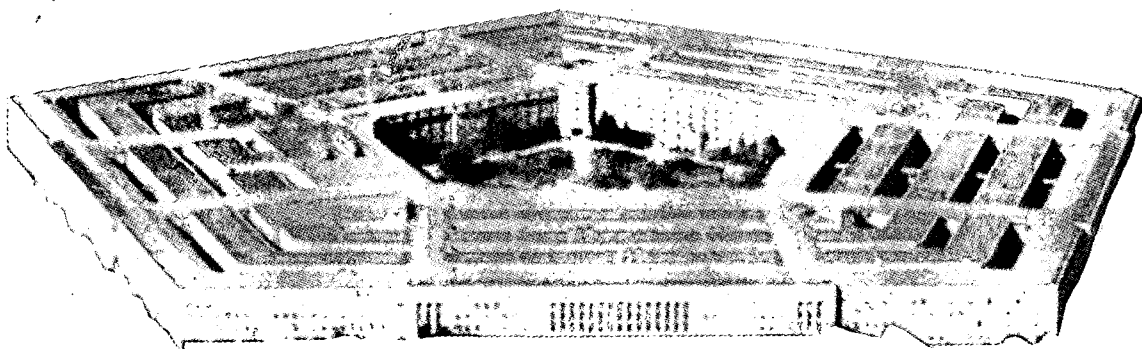
איסור המחקר או אפילו צינוורו נראים לי בלתי-אפשריים. המדענים אינם מסכימים שמחקריהם יצונורו. זכורה לי התקופה שמנוע ממדענים אמריקנים לפרסם על מחקריהם בתחום פצצת המימן. צנוורים ארבו למילה מימן בכל המכתבים. אחד המדענים כתב לאשתו: „יקרתי, אני עובד בפיתוח פצצה שאינה צורכת אורניום. אינני יכול לומר לך מהו היסוד שמשתמשים בו, אך צירופו עם חמצן נותן מיס“. הצנוור הניח למכתב להגיע ליעדו. מדענים יכולים גם להתגבר על הצנוורה על-ידי פרסום החומר בצורה שלא תהיה מובנת לשאינם עוסקים במקצוע; למשל לפרסם מחקרים בפיסיקה גרעינית במסוה של מחקר מתמטי בגנטיקה (כך אמנם אירע במציאות). איש אינו יכול למנוע זאת ממנו. יכולת ההמצאה, המקוריות, חוש ההומור אינם ניתנים לפיקוח. הקשרים במשפחה הגדלה של המדענים עתידים להתהדק יותר בעתיד. אפילו המדענים הסינים מוסרים יותר ממה שנראה כלפי חוץ.

חיסול המלחמה אינו אפשרי. גם הדיבורים על חיסול המדע אינם אלא פטפוטים; שכן על-ידי חיסול המדע יישפכו המים עם התינוק.

אולם אפשר לנסות להגביל את המלחמות ככל שניתן, למנוע שימוש בכלי נשק מסוימים, ולנצל את גילויי המדע לצרכי שלום. הסכנה קיימת, כמובן, כל עוד יהיו מטורפים בשלטון (או סתם פרטים מטורפים המהלכים חופשי).

חוטפי מטוסים עלולים להתחלף אחר — או היום — בשודדי האטום. הגנרל שרל ליקט כותב: „תהליכי היצור של פצצת האטום פורסמו בציבור לפני זמן רב; זה לא מכבר הצליחו שני עובדים בתחנת-כוח גרעינית סמוך ללונדון לגנוב מוסות אחדים של אורניום מועשר, אשר למזלו נמצאו והוחזרו. בארצות-הברית — כותב ה-Wall Street Journal — מועברות כמויות ניכרות של חומרים בקיעים בכלי-רכב רגילים, וללא ליווי; ומספר אנשים נחושי החלטה יכולים להשתלט עליהם. שוו בנפשכם מה עלולות להיות התוצאות“. אשר על-כן יש להתייחס במלוא החומרה לאפשרות קיומו של „פרחח“ מדעי. לבד מהאפשרות לפתח פצצת אטום „תוצרת-בית“, קיימת, למשל, האפשרות המחרידה שמאן-דהוא יניח קילו אחד של חומר מעורר תשוקה — וקיימים לאחרונה רבים כאלה — במימיה של עיר גדולה, שמרנית ונכבדה.

אך אין זו סיבה לחיות בפחד מתמיד. האדם הצליח לשלוט בעולם ולבית את שאר החיות דווקא בשל כך ששיחק באש.

קול' דוד ד. הקוורת

מדוע נכשלונו בויאט נאם?

הפסדנו במלחמת הגרילה בויאטנאם, מפני שלא היו לצבא ארה"ב מנהיגים מיומנים במקצועם. המחזורים הנוכחיים של מנהיגינו הצבאיים אומנו במנהל — ולא בלוחמת גרילה. סוציולוג צבאי ידוע, מוריס יאנוביץ, חזה בעיה זו מראש בשנת 1954, כאשר כתב: „איש-הצבא המקצועי עומד בפני בעיה המחריפה עם התפתחות הלוחמה האטומטית“. הצבא חייב לגייס ולהחזיק קצינים מיומנים במנהל הצבאי, שישולבו ברמות הבכירות שלו; עם זאת חייבים קצינים רבים — ובמיוחד המצטיינים שבהם — להיות מסוגלים להוסיף

* הכוונה ללוחמה הנעזרת במיכון אוטומטי — המער.

ולקיים את מסורת המנהיג הגיבור. רוח שדה-הקרב מוסיפה לשוות למקצוע הצבאי את דימויו המיוחד ולעצב גם את מנהיגיו הצבאיים. מגמות המודרניזציה מכבידות על טיפוח רוח הקרב בדור-הקצינים הבא, ובציבור האזרחי אין אחדות-דעים לגבי יישומיה ומשמעויותיה של רוח זו. מנהיגים אורחיים מסוגלים, אמנם, לשלוט במדיניות האסטרטגית של הממסד הצבאי — אולם לא ניתן לוותר על המנהיג הגיבור ועל מנהיגותו.

אני משוכנע כי התרכזותו הממושכת והבלעדית של צבא ארה"ב בהכשרת מנהלים צבאיים בכירים לעידן ה"לוחמה

האטומית" וכשלונו לטפח. כדברי יאנוביץ. "את מסורת המנהיג הגיבור" — הם שגר-מו לשלון הצבא בויאט-נאם. הצבא טוען כעת כי מדיניות ארה"ב היתה כושלת. אך לדעתי ניתן היה לנצח במלחמה. מנהיגות צבאית בלתי-יעילה היא הגורם העיקרי לכך, שהצבא יוצא מארץ הרוסת-קרבות זה, כשזנבו מקופל בין רגליו. זוהי גם הסיבה לכך, שאלפי קצינים צעירים וטובים ומש"קים עוזבים את הצבא; מנהיגות כושלת היא גם הסיבה המכרעת לכך, שהצבא מוטרד עתה בבעיות התמורות של סמים, של משמעת, של חוסר-עניין ושל אבדן אידיאלים.

הצבא מזועזע מחמת תופעות אלו, ומחפש מחוצה לו את האשם בהן. מתקבל הרושם כאילו היה צבא טוב עד שפתע, בוקר אחד, פשטה בו המגפה — מיילי, שימוש בסמים, עריקה רבתי ואחוז גבוה של פרי-שה מן השירות בקרב קצינים ומש"קים. אינני חושב שכך התרחשו הדברים. לדעתי, המחלה הפוגעת עתה בצבא קיימה מזה זמן רב. היא איננה נובעת מ"אי-הפופולריות של מלחמת ויאט-נאם" או מפני ש"צבא משקף את החברה שלנו ואין מנוס מכך שפגמי חברתנו יתגלו גם בשורותינו". אין ספק כי אי-הפופולריות של מלחמה זו וטיב החברה המספקת את מגויסי החובה מוסיפים למחלת הצבא; אך המחלה האמיתית חמורה בהרבה. מפני שמקורה איננו בגורמים חיצוניים אלא בשיבוש סולם הערכים בתוך הצבא עצמו. זמן קצר לאחר מלחמת קוריאה הושמעה סיסמה שמקורה ב"פנטגון" — "היה מנהל". הדגשה זו על מנהל ולא על מנהיגות היא הסיבה לכך, שלצבא של שנות ה-70 אבדה, למעשה, יעילותו ככוח צבאי.

יאחר קוריאה שמו מוסדות הצבא דגש על לימודים לתואר אקדמי, על מילוי תפקידי-מטה בכירים, על קורסים מתקדמים בבתי-ספר צבאיים ועל גיוון התפקידי-המוטלים על קציניו השאפתנים. תקופת השירות עם הגייסות נחשבה כצרה, שאין "הנסך השאפתן" יכול להימנע ממנה, והוא עשה שירותו זה רק במידת ההכרח לעמוד בדרישות המינימליות של פיקוד על גייסות. "לך לשם, קבל את הפיקוד שלך — וצא משם בטרם נכית" — כך הוגדרה תקופה זו. מדיניות זו, שתכליתה היתה ל"יצר" מנהלים, הפכה בצבא למשחק חמור ביותר, שכינוהו "ניקוב כרטיס";

כתוצאה ממנו אצור-צו קצינים משולהבים במאמץ להשיג את הניקובים המתאימים (תפקידים ו/או בתי-ספר) בכרטיסיהם. מקובל היה להאמין כי מספר הכוכבים על הכתף עומד ביחס ישיר למספר הניקובים בכרטיס.

שיטה זו יצרה קצינים בעלי תארים מרשימים ועתידי ניסיון במנהל ברמה בכירה; אך בדרך-כלל לא הבינו קצינים אלה מה מניע את החיילים ומה מצפים חיילים ממפקדיהם.

בעת ובעונה אחת, כמעט, עם הנהגת "ניקוב הכרטיס" חל המעבר ל"צבא מנהל-מחשב". רמת-יעילותו של קצין בוטאה על-ידי המחשב לפי מפתח של "דירוג יעילות משרדית". כתוצאה מכך החלו הקצינים לראות את חזות הכל בדו"ח היעילות של מנהל כוח-האדם ולעבוד למען ציוניהם בדו"ח כמו רובוטים. היתה זו שיטת הערכה מבחילה, שנטתה ליצור "אומרי הן". קציני כוח-האדם ב"מחלקת הצבא" החלו מפיקים שורה של אמרות ועצות שגרתיות, כיצד לטפס מהר בסולם הקידום המנהלי ולהשיג אותם ניקובים גורליים: "אינך מתחרה די הצורך עם בני המחזור שלך", או "אתה זקוק לתפקיד מטה בכיר ב"פנטגון", כדי להרחיב את האופקים ולגוון את הידע שלך", או "אל-אלוהים, אתה נמצא עם הגייסות שנתיים תמימות! לך מהר למטכ"ל, לפני שאתה מחוסל!".

ירור, ששיטה זו יצרה קצינים, אשר ידעו מעט על דברים רבים, אך לא הרבה באמת על משהו מסוים; ודאי שידעו מעט מאוד על מקצועם העיקרי — זה של מנהיג בקרב. אינך יכול להאשים את סגל הקצינים על שיטה זו, כי הם נשטפו בה; אילו קם מישהו מהם להילחם בה, היה מביא להגלייתו לבסיס "אי-שם" ולסיום מהיר של הקריירה שלו. נמצאו אמיצים מעטים שלחמו בשיטה; הם הפסידו ופרשו — או הסתגלו. ה"ממולחים" אימצו אותה — כי היתה לרווחם; הרוב השלים אתה, מפני שלא ראה ברירה ולא ידע מוצא אחר.

אכן, כשלונו בויאט-נאם נבע מכך, שלא ידענו כיצד לנהל את הקרב. אין להטיל את כל האשמה על הקצונה, כי הקצינים אומנו להיות מנהלים ולא מפקדים קריביים. ומי מצפה ממנהלים לפתח טקטיקה ואסטרטגיה שלא במלחמה אוטומטית?

או בא המרד הגלוי בשורות הצבא, שהתבטא באי-ציות קיבוצי. יחידות בויאט-נאם סירבו למלא פקודות, נתגלתה עריקה בממדים מזעזעים ושימוש נרחב בסמים; עמדנו בפני התמוטטות כל היסודות העושים צבא ליעיל: משמעת, הערכה למפקדים, רוח לחימה וגאוות יחידה.

ידאי ישיבו לי כי אינני צודק, וכי מעולם לא היו לצבא ארה"ב מנהיגים טובים יותר ממנהיגיו כיום. אחדים יסיימו עם גנרל ואסטרולנד כי "אין מנוס מכך, שפגמי חברתנו יתגלו גם בשורות תינו". אני חולק על דעה זו וכהוכחה א' אני מביא את נסיוני כמג"ד צנחנים בויאט-נאם ב-1966; הגדוד היה מורכב כולו מאנשי-קבע קשוחים; הם היו טובים; שום קרבן לא היה גדול מדי. כהוכחה ב' אני מציע שוב את נסיוני כמג"ד בויאט-נאם ב-1969: הפעם היה זה גדוד חי"ר רגיל, אפור, מורכב מאנשי-חובה קשוחים; הם היו טובים; שום משימה לא היתה קשה מדי; שום קרבן לא היה גדול מדי. יתרה מזו — החייל האמריקני של 1970 ממולח יותר, חזק יותר וטוב יותר משהייתי אני לפני 25 שנה. הוא יעשה הכל אם יש לו מפקדים טובים; הוא צמא לאתגרים ומגיב באורח חיובי לדרישות המוטלות עליו על-ידי מפקדים שהוא מכבדם — בדיוק כפי שעשו זאת אבות אבותיו במלחמות העבר.

אין להאשים את חיילי-החובה בכשלונו הצבא להגדיר נכונה את אופיה של מלחמת ויאט-נאם ולגבש את הטקטיקה שלו בהתאם; אין להאשימם בכשלונו הצבא להרים את קולו ולהתריע שעה שהתברר כי בחזית הפנימית פוגעת פרשת ויאט-נאם בלבנה של האומה. החייל לא יהפוך ללוחם מצטיין ומסור על-ידי הרשות לש-תות בירה בצריף המגורים שלו, או כש-שירותיו מגיעות עד לברכיים, או כש-מבטלים את תורנות המטבח שלו. החייל יבצע כל דבר, אם יהיה לו מפקד, איש-מקצוע, היודע מלאכתו, המוכן להגן על זכויות חייליו אף אם הוא מסכן בכך את הקריירה שלו; אם יהיה לו מפקד אשר אוהב את חייליו והמוכן, אם צריך, למות למענם; ומעל-לכל — מפקד אשר לעולם לא ירשה כי שאפתנותו תסכן את רוחותם ואת בטחונם של גייסותיו. תנו לחיילים אלה מנהיג שהם יכבדוהו — ושוב יהיה צבא ארה"ב צבא גאה וחזק.

המשימה

קפ"ד. ברט

„אתם נכנסים למקום הזה“, אמר מיור שטיינר למפקד מחלקת הסיור, בהצביעו בזנב הסיגר שבידו על איזור במפה אשר הקיף כ-30 קילומטרים רבועים. „אתמול בשעה 1100, בערך, יצרה פלוגה ג' מגע עם כוח צפון ויאט-נאמי בגודל של גדוד, כאן בערך“ והסיגר נע שנית, בהקיפו איזור בגודל דומה פחות או יותר. „המשימה המוטלת על מחלקת הסיור שלך היא לחדש מגע עם כוח האויב והיא...“

לאחר זמן, כשסרק מפקד פלוגה ב' את שדה-הקרב דיווח, בהסתמך על תרמילי ה"קלשניקוב" שנמצאו, כי הכוח שהשמיד את מחלקת הסיוע היה בעוצמה של גדוד. "תופעל ישירות על-ידי מפקדת הגדוד. יש שאלות?"

"לא, המפקד".
"יפה, נמר, לך ומצא אותם!" מיוז שטיינר פנה שוב אל לוח המפות, הסיגר בפיו ועפרון השעוה בידו. "ג'ו! ג'ו! הבא עוד מעט מהקפה הזה. היכן הוא, נבל זה? תמיד איננו כשצריכים אותו."

המ"מ יצא מתוך מיצד המבצעים, חומק ממש ברגע האחרון מלהתקל בנהגו של המיוז, אשר חלף על פניו בדהרה כשבידו האחת רובה וקנקן מהביל בידו השנייה.

פעילותו של הלויטננט הצעיר לפתרון בעיותיו התחילה מייד בשובו אל איזור מחלקתו. "סמל ממפורד!" קרא. "כאן, המפקד". סמל המחלקה הופיע מתוך המקלחת המאולתרת וניצב עירום ומכוסה סבון בפני מפקדו. "לבש משהו וכנס את מפקדי הכיתות. יש לנו משימה".
"מייד נהיה אצלך, המפקד".

לאחר חמש-עשרה דקות תידרך הקצין הצעיר בקצרה את פקדיו סביב המפה. "זהו זה, רבותי", סיים את תדרכו ופנה אל סמל המחלקה: "ערוך מסדר מחלקתי, שאוכל לבדוק את ציוד החיילים".

"המפקד", אמר ממפורד, "השעה עתה 0930. אם עלינו להימצא על משטח ההמראה בשעה 1000, לא נותר זמן למסדר ביקורת".

"כן, אתה צודק. הורה למפקדי הכיתות שיערכו הם ביקורת מהירה", אמר המ"מ תוך ויתור...

השבועון "ניוזוויק" דיווח לאחר מכן כי בכל רובה במחלקה נתגלו תקלות, כתוצאה מחוסר טיפול וניקוי. כן נחסר, שתיערך חקירה רשמית בנדון.

"מחלקתך מוכנה לתנועה?"

"אה? כן, המפקד. כמעט מוכנה", אמר המ"מ למג"ד הגברתו, שצץ לפניו מאי-שם ללא התראה.

"באתי לאחל לך הצלחה במשימתך הראשונה. הייתי מעדיף לתת לך מעט יותר זמן לשהות עם המחלקה — אני יודע שיומיים זה לא הרבה — אבל מבחינה אחרת אולי תצמח דווקא תועלת מכך".

המג"ד פנה מהלויטננט, והשקיף צפונה אל ההרים, אשר חלקם הוסתר על-ידי עננים.

"וזהי המחלקה הטובה ביותר בגדוד. תפסת?"
"כן, המפקד".

"כולם מתנדבים מפלוגות הקו. בחרתי אותם אישית".
"כן, המפקד. כולם חיילים טובים".

עיני המג"ד הצטמצמו לפתע: "איפה הרובה שלך, לויטננט?" המ"מ העיף מבט לימינו ולשמאלו.

"הוא כאן בסביבה, המפקד. רק הרגע היה אצלי. הנה הוא, המפקד".

כעבור שנים, כשגנרל זולמר העלה זכרונו על שירותו בצבא, אמר: "תמיד הצטערתי, שנתתי את מחלקתי הטובה ביותר למטומטם הזה, מה שמו!"

"אלה כל האנשים, סמל? איפה כולם? אני רואה פה רק 18". המ"מ נראה נבוך בהחלט. "הרי צריכים להיות לנו 30".

"כולם נוכחים, לפי המצבה, המפקד. שלושה אנשים בנופש. שניים בבית-חולים..." קולו של הסמל נבלע ברעש המסוקים המתקרבים. המחלקה טיפסה לארבעת המסוקים והמריאה מייד...

מפקד הדיביזיה קבע בדיווחו כי 18 חיילים לא היו מסוגלים בשוט-פנים למלא את המשימה שהוטלה עליהם...

"האם באמת נעלה הפעם על גדוד, המפקד?"
"מה? — המ"מ העיף מבט כלפי הקשר שישב לצדו — הנה, כן, כך אמר קצין המבצעים".

"נפלא! אולי נוכל ללכוד איזו מרגמה או כלי אחר", אמר הקשר. לפתע הבחין במבט מפקדו.

"אל תדאג, המפקד. עם ניסיון כשלך נקטול בהם יפה. הרי פקדת על מחלקה באחת מפלוגות-הקו במשך שישה חודשים, לא?"

"כן, על מחלקת מרגמות", אמר המ"מ בשפל-קול. עיני הקשר בהו אליו בתדהמה, אך הוא לא אמר עוד דבר.

מפקד הדיביזיה ציין עוד כי הקצין, אשר הוביל את המחלקה שאבדה, לא היה מנוסה לפקד על מחלקת סיוע במשימה עצמאית, ונוסף לכך...

המ"מ הסיט את נשקו ל"היכון" כשהמסוקים נחתו בקרחת-היער הצרה. מסוקים חמושים הוסיפו לפעול מעל הגבעות הקטנות ממערב לשטח-הנחיתה, שעה שהכוח המובחר, הנייד, רץ למצוא מחסה בקו העצים.

"כיתה מס' 1 מובילה, כיתה מס' 2 בעקבותיה", צעק ממפורד. "מה האסימות, המפקד?" המפקד החל ממשש בכיס החוזה השמאלי ואחר-כך בימני, מחפש אחר המצפן. הקשר שלו הושיט ידו והקיש באצבעו במצפן, שהיטלטל על שרוך ענוב ללולאת-הכפתור העליונה במעילו.

"הו, כן, תודה". הוא איזן את המצפן וקרא אל הסמל: "אפס תשע אפס". ממפורד היסס, עמד לומר משהו למפקדו, אך פנה וקרא: "קלי, אתה מוביל. לא לדבר ולא לעשן. וווי!"

המחלקה נמצאה 3,000 מטרים משטח הנחיתה שלה, כשכיוון תנועתה מוטעה ב-180 מעלות. על כן מובן מדוע לא היה הסיוע הארטילרי תכליתי...

לאחר כשעה קצרה רוחו של המ"מ בשל ההתקדמות האטית בג'ונגל העבות. עם כל עצירה קצרה מצא עצמו קרוב יותר לראש הטרור. הוא היה עתה מאחורי קלי הסייר, שניסה למצוא דרך סביב סבך קוצים בלתי-יחידרי. המ"מ התבונן במפתו ואמר: "קלי, אם אני קורא נכון את המפה, צריך להימצא משעול ראשי כ-100 מטר לפנים".

"אני משער שזה יתכן, המפקד".

"בחור פיקח", חשב המ"מ. הוא סב אל האיש מאחוריו ואמר: "אנו עומדים לעצור כאן זמן-מה. הוציא אבטחה. העבר זאת לאחור".

"כן, המפקד", אמר האיש תוך קריסה למצב ישיבה, לפני שפנה להעביר את ההודעה.

"בוא, קלי, נלך למצוא את המשעול", אמר המ"מ ונע קדימה. קלי נע אחריו, בעוד מפקדו מוביל ישר דרך סבך הקוצים. לפתע הרגיש המ"מ משיכה במעילו.
"מה יש?"
"ששש."

באותו רגע ראה המ"מ את המשעול ושמע את הקולות. שניה אחר-כך נתגלו שתי דמויות נעות בו.
בום! קול הירי הקיש באזניו. הוא ירה את 20 כדוריו מייד לאחר שקלי פתח באש. ריגושו של המ"מ נמוג מעט כשזחל אל שפת המשעול. שם, ישר לפניו, נחו הדמויות חסרות החיים, אשר שניות אחדות קודם לכן היו חיילי אויב.
"הה, יש שם מקלע", קרא קלי.
"קח אותו", פקד המ"מ, "אני אחפה עליך".
קלי נע לשטח הפתוח ונטל את המקלע; אחר-כך התכופף וחישש בכיסיהם של חיילי-האויב ההרוגים. הוא נראה עצבני.

"זו הפעם הראשונה, שהרגתי מישהו, המפקד".
"מה? סמל ממפורד אמר לי, שאתה הסייר הטוב, המוכשר והמנוסה ביותר בדיביזיה. מה פירוש, שמעולם לא הרגת מישהו?"

"אינך מתלוצץ? באמת כך אמר הסמל?"
נשמע רחש מאחוריהם. המ"מ הסתובב. היתה זאת יתרת המחלקה, שנעה לקראתם עם סמל ממפורד בראשה.
"תודה לאל! חשבנו שגמרו אתכם, המפקד", אמר ממפורד כשהוא מתנשם בכבדות. לפתע התקשח: "זה היה המעשה הטפשי ביותר שראיתי מעולם. אין הצדקה למה שעשית, המפקד! יכולת לגרום לכך שכולנו..."
"היי, סמל, הבט במקלע הזה". הפיתוי שבנשק האויב המבריק היה רב מדי, אפילו למקצוען כממפורד. תוך 15 שניות התגודדה כל המחלקה להתבונן.

...נראה שהמחלקה כולה נתפסה, מכוונת באמצע המשעול, עלידי כוח אויב עדיף...
"מספיק! להתפזר כולם. סמל ממפורד, קח את כיתה מס' 1 לצדו האחר של המשעול, היכנס כ-100 מטר לתוך החורש ואחר-כך — שבור צפונה", אמר המ"מ, ש"תפס" שוב פיקוד.
"כן, המפקד".

"אני נע בעקבותיך עם כיתה מס' 2. נציב מארב חפוז כ-300 מטר במעלה המשעול, בכיוון שממנו באו הברנשים האלה".
"ברור".

"קשר, קרא לגדוד ודווח מייד. אמור להם שתוך כחמש דקות יקבלו נתונים מלאים".

"המפקד, המג"ד רוצה אותך למכשיר".
"כאן המ"מ. ברור. שני צפוניים הרוגים, מקלע ר.פ.ד. שלל. אני חושב שעלולים לבוא נוספים. אנחנו עומדים להציב מארב חפוז. עבור...רות, סוף".

המ"מ הושיט את תיק המפות שלו לקשר, לאחר שציין בעפרון שעה כמה נקודות ציון.
"העבר את אלה לגדוד כמטרות לארטילריה. אש לפי פקודתי".

המחלקה נעה לעמדות המארב בדממה, שהופרעה רק

עלידי קול נשימה כבדה. היה זה מיקום מושלם.
קול' וולטר העיר מאוחר יותר, שהבחור פעל יפה, אבל שכח משוטתה להציב אבטחה עורפית. חמש דקות לאחר תפיסת העמדות הותקף המארב מערפו עלידי כוח אויב עדיף אשר...

"סמל ממפורד, הצב ארבעה אנשים כאבטחה עורפית", לחש המ"מ.

"כבר עשיתי זאת, המפקד", נשמע הלחש החוזר.
כעת הם באו. חמישה. שועטים במורד השביל, עם רובי "קלשניקוב" מוכנים לירי. מתקרבים. מתקרבים. בום! בום! מוקשי הקליימור ואחריהם שני המקלעים וכל הרובים, כולם יחד.

"אחד בורח, המפקד".
"עוזב אותו. איספו את הנשק, וחסל. אנחנו כבר משת-הים יותר מדי".

"המפקד, זה המג"ד. הוא מוסר לך שהוא בדרך עם מטס של ארבעה מסוקים. עלינו למצוא שטח-נחיתה ולהכין סימון עשן", אמר הקשר והושיט את מכשיר-הקשר למ"מ.
"אמור לו לירות על המטרות שצינו לו קודם, ותן לו אישור בדבר שטח-הנחיתה", אמר המ"מ בדחותו את המכשיר.
"סמל ממפורד, בואו נסתלק מכאן".
"כן, יש לי הרגשה שהמקום הזה עומד ליהפך לכיכר טיימס' בכל רגע".

*

"אתה בדיוק מה שאני מחפש במפקד מחלקת סיור", אמר לו מפקד הגדוד. "כן, יש בך מה שצריך. יש בך, הה, מה המילה שאני מחפש, שטיינר?" קצין המבצעים הוציא את הסיגר מפיו. "דמיון?"
"כן, דמיון. טוב, המשיך בעבודה טובה כזו, מ"מ, וברוך בואך ליחידה".

המ"מ עשה דרכו בחשיכה חזרה אל איזור מחלקתו.
"מי זה בועט לי בחבל האוהל?"
"זה אני, קלי, המ"מ. האם ראית את התרמיל שלי? אינני מוצא אותו בחושך".
"בדיוק כאן, המפקד. ניפחתי לך גם את מזרון-האוויר שלך".

"מצוין", אמר המ"מ שהתיישב והחל חולץ נעליו. חיוך פשט על פניו ומחשבותיו החלו לזרום...

"מהר, מהר יקירי. איננו יכולים להניח לנשיא לחכות. חוץ מזה — לא כל יום זוכים ב'עיסור הכבוד'".
"את מגזימה מותק. המון בחורים מקבלים את 'עיסור הכבוד'. חוץ מזה, המון בחור רים עשו את אשר אני עשיתי, אלא שלא זכו בהכרה..."

"הו, מה אמרת?"
"שאלתי אם אתה רוצה בירה, המפקד?"
"כן, בבקשה".

"האם באמת אמר הסמל עלי שאני הסייר הטוב ביותר וכל זה, המפקד?"
"שאל קלי שעה שפתח את פחית הבירה. כן קלי, כך הוא אמר".

התחזוקה בעוצבות שריון*

סא"ל (מיל') ש. קדרון

ההכשרה, האימון והתרגול עמדו במבחן. כן אני מסתייג ממסקנתו של בעל המאמר שהישגיו של מערך התחזוקה במלחמת ששת הימים נבעו אך ורק „מהתושיה ומהמסירות שגילו המפקדים והחיילים“. אין להתייחס ל„תושיה ולמסירות“, כאל נס משמים. ער- כים אלה הם פרי של חינוך והכשרה ממר- שכים לדבוק במטרה ובמשימה ולהזהרות עמן.

○ בעל המאמר מציין ארבעה גורמים, שמשפיעים על ארגון מערך התחזוקה בדי- ביזיה. אולם גורמים אלה יפים לצבאות כשל ארה"ב או ברה"מ; צבאות אלה אינם יוד- עים לבטח היכן תהא זירת-המלחמה הבאה שלהם — מה שאין כן אצלנו. ושניים מן הארבעה הנזכרים במאמר הם גורמים קבו- עים לגבי צה"ל, שאינו מתכוון לכבוש מדי- נות זרות.

○ ברצוני לתקן גם טעות עובדתית: אל"מ אבי-ברק קובע כי בעת מלחמת ששת-הימים היו בצה"ל שלוש מסגרות קבועות בלבד במ- ערך התחזוקה. אך האמת היא שבעקיפין גם בדיביזיה היתה קיימת מסגרת קבועה. אם כי לא בכל הדיביזיות.

רצוני להשיג על כמה מהרעיונות במאמר „התחזוקה בעוצבות שריון“.

○ לדעתי אין ממש בביקורת שמונת אל"מ אבי-ברק על מערך התחזוקה במל- חמת ששת-הימים. אין יסוד לקביעתו שבי- יחידות התחזוקה „חסר אימון מספיק“. אימונו והכשרתו של החייל מתחילים עם גיוסו לצה"ל ומסתיימים בתום שירותו. אין גבול למאמצים שמשקיע צה"ל בהכשרתם של הפרט ושל היחידה. דווקא עמידתו של מערך התחזוקה במשימותיו במלחמת ששת- הימים, חרף התנאים הקשים, מוכיחה כי

• „מערכות“ 224, עמ' 23.

יש לי בעיה...

כיוון שמפקד הפלוגה הציג את אשר עשינו בעת הפגישה עם מפקד היחידה שלנו כתופעה שלילית ביותר, היה ברור לכולנו — לאלה שהסכימו עמו ולא להם — שאלה גרסו כמותו — שתופעה כזו אסור שתישנה שוב.

*

סיימתי את קורס הקצינים ונעשיתי מפקדה של מחלקת טירונים. המ"פ שלנו חדש בתפקידו וחסר ניסיון, ולא אחת ראיתיו שוגה בהחלטותיו. לפני ימים אחדים נקראתי אל המג"ד. הוא שוחח עימי דקות אחדות על תפקידי הראשון כמ"מ ועל מצב המחלקה. לאחר מכן פנה אלי ואמר: „אני מבקש שתשכח כעת שאני המג"ד ואתה מ"מ; נשוחח זמן-מה שיחה חפשית: ומבקש אני שתאמר לי בשיחה זו בכנות מה דעתך על מפקד פלוגתך“. למוד הלך הזכור עמי מקורס הקצינים היססתי, ופטרתי עצמי בכמה מילים בלתי-מחייבות. המג"ד חש בחוסר גילוי- הלב שלי, ומאוכזב סיים את השיחה והחזירני למחלקתי.

גם מי שהיה מפקד פלוגתי בקורס, וגם המג"ד שלי היום — שניהם קצינים בכירים בצה"ל. משניהם עלי ללמוד: מהי, במקרה זה, הדרך שעלי לבחור בה? האם יש דרך אחת קבועה להתנהג לפיה בעניין זה בצה"ל?

סג"מ חנוך שמגר

לפני חודשים אחדים סיימתי קורס קצינים ואני משרת כיום בתפקיד מ"מ ביחידת-שדה.

בתקופת היותי צוער הגיע מפקד היחידה שממנה יצאתי לקורס, לביקור אצל צוערי יחידתו בקורס. בשיחה עמו סיפר לנו המפקד על הנעשה ביחידה ובין היתר הודיענו על מינויים חדשים ביחידה, ועל מ"פים חדשים שהגיעו לגדוד. אחד מהם הכרנו, במקרה, היטב וסברנו כי הוא קצין גרוע. כשהוזכר שמו ניכרה הבעת הפתעה על פניו; המפקד שחש בהבעת פניו שאל לסיבת הדבר ואחד מאתנו הביע בפניו את דעתו השלילית על האיש. מפקד היחידה לא הגיב והשיחה עברה ונסבה על נושאים אחרים.

ביום המחרת קרא מפקד הפלוגה את כל צוערי הפלוגה לשיחה שלא מן המניין. פרשת השיחה עם מפקד יחידתנו נודעה לו, והוא מצא לנכון להציג את המעשה בפני כל הפלוגה ולנזוף בנו בפומבי.

לדבריו, הוצאת דיבה על קצין לפני מפקדו, כאשר אותו קצין איננו נוכח במקום ואינו מסוגל להגן על עצמו, היא מעשה בזוי ומכוער. נוסף על כך שלל מפקד הפלוגה את זכותנו לשפוט מ"פ הזכור לנו מתקופת היותנו טוראים, ולמתוח עליו ביקורת.

כאשר אמרנו לו, שמפקד יחידתנו ציין בפתח דבריו שהשיחה חפשית וכי כל אחד רשאי לומר את כל אשר עם לבו — ענה לנו המ"פ שבין מפקד לבין פקודו אין שיחה חפשית, שבה מותר לפקוד לומר דברים שאסור לו לאומרם בדרך-כלל.

על המשמעת

רס"ר דוד רוקני

המשטר והמשמעת הצבאיים מתוך רצון וה' כרה. יצירת מצב כזה מחייבת להקפיד על מספר כללים:

א המשמעת אינה אלא אמצעי להשגת המטרה. אולם נוכחנו כי ללא אמצעי זה — לא תושג המטרה.

ב אין מקום לקיים „משמעת מתוך פחד ואיומים“ ביחידות מסוימות ואין מקום ל- „משמעת מבצעית“ ביחידות אחרות. החינוך למשמעת והקפדה על שמירתה חייבים להיות אחידים בכל יחידות צה"ל.

ג חובה על המפקדים להבהיר לחייליהם, הבהר היטב, את מטרתה של המשמעת הצבאית. אין די בהרצאה על חשיבות המשמעת, הניתנת פעם אחת במשך תקופת הטירונות. על המפקד להרגיל את החייל לבצע פעולות חוזרות ונשנות כדבר שבשגרה, בלי שיהיה צורך למפקד להזקק כל פעם מחדש לנושא.

אולם מילוי הוראות השגרה לא יתרום דבר, אם המפקד איננו יוזם בכל עת שיפורים ברמת הביצוע של הוראות השגרה. אם לא ניתנת, מדי פעם, „דחיפה“ בנושא זה, מת- רגל החייל למלא את ההוראות רק כדי לצאת ידי חובה; משתלסט עליו אוירה של „שגרתיות“ והוא ממלא את ההוראות כישר בעיניו; והתוצאה — רמת הביצוע והכוננות יורדת, עד שהיא מגיעה לשלב העלול להמיט אסון.

ד מפקד חייב לשקול היטב את הפקודות שהוא עומד לתת. חיילים אינם רובוטים, ולכן על הפקודות להיות מעשיות ותכליתיות; פקודות כאלה תורמות לתודעה של משמעת מתוך רצון, הכרה ויוזמה.

ה המפקד חייב להפעיל ביקורת עצמית מתמדת על פקודותיו ועל פעולותיו. כן עליו להיות ער לתגובות פקודיו ולהתחשב בהן.

ו אין המפקד רוכש את לב חייליו בוותרו על גינוני הטקס, אלא בביצועו היעיל והנכון של המשימות המוטלות עליו, לפי כללי המשטר הצבאי, ובדאגתו לחייליו.

ז המפקד חייב לתת דוגמה אישית לחייליו בהקפדה על ביצוע ההוראות הניתנות לו.

ח המפקד חייב להקפיד על הופעה נאה ועל התנהגות הולמת. הקפדה זו מעוררת יחס של כבוד והערכה לצבא ומעודדת את החיילים לעידון ולטעם טוב. בהקשר זה יש להביא בחשבון גם את הציבור האזרחי. ציבור זה נוטה לכבד את המדים ואת נוש-איהם; על כן מצפה הוא שכל לובש מדים יהיה מכבד את מדי, שיוכיח בהופעתו וב- התנהגותו בכל מקום ציבורי סדר, יושר וכי-בוד חוק ונימוסים.

הקפדת המפקדים על כללים אלה תתרום להעמקת ההכרה של החיילים בחשיבות המשמעת הצבאית, ובכך גם להעלאת רמתם המקצועית של אנשי הצבא ושל צה"ל כולו.

נקיון הנשק ועל הדיק בקליעה, או על הביצוע המלא והטוב של משימה המוטלת עליהם; לידם ניתן לוותר על גינוני הטקס. בכך מפירים המפקדים הללו, הם עצמם, את הנהלים הצבאיים. הפרה זו חמורה, לא רק מעצם העובדה שהמפקד, כחייל, כפוף להוראות הצבא ולכללי המשמעת הצבאית, אלא בעיקר כיוון שאחד מתפקידיו של המפקד הוא לחנך את פקודיו למשמעת צבאית. בנקטו שיטה פסולה זו מקנה המפקד לחייל את תודעת ה- „משמעת הסלקטיבית“; וכתר-צאה — יבצע החייל את כל הפקודות באופן סלקטיבי. מכאן שפוחתת חשיבותה של הפקודה ואמינות ביצועה מוטלת בספק.

ראיתי מפקדי יחידות שאינם מכירים כלל באחריותם למשטר ולמשמעת במחנה, וב- חובתם להקנות לחיילים הרגלי משטר ומש-מעת. מפקדים אלה מטילים תפקיד נכבד זה, באופן בלעדי, על כתפיו של נגד המשמעת. אולם, תפקידו של זה הריהו לעזור למפקד לפקח על המשמעת ביחידה. חייל, הנושא בנטל המשמעת — נוסף לנטל האימונים המכביד עליו — ורואה את יחסו האדיש של מפקד היחידה למשמעת, עלול להגיע עד מהרה למסקנה מוטעית, כי ההקפדה על המשמעת אינה אלא „קפריזה פרטית“ של נגד-המשמעת. על כן גישה כזו של המפקד גורמת לדמורליזציה בקרב החיילים.

העובדה שיכולנו לציין מספר שיטות להק-ניית המשמעת ולהקפדה על קיומה מצביעה על חוסר-אחידות בנושא זה. מכאן השפעה שלילית גם על מילוי תפקידים, חשובים ואחרים, המטופלים באורח ישיר על המא-מץ המלחמתי.

עיקרון הרוטציה בצבא חיוני בעיקר לגבי קצינים; אולם בצה"ל הוא חל גם על חוג-רים, העוברים קורסים שונים ויחידות ש-רות; בהתדר שיטה אחידה נמצא שהחיילים נאלצים לעבור משיטת משמעת אחת לאח-רת; דבר זה גורם לא אחת לתסכול ופוגם בכושרו של החייל להשתלב במסגרת החד-שה אליה הוא נקלע. חייל אשר עבר מיוחדת צבאית, שהושם בה דגש על „ביצועיות“ בל-בד, ליחידה אחרת, שבה מקפידים על כל-כללי המשטר והמשמעת לפי הפקודות, עלול לסבול ביחידתו החדשה מחמת חבלי-קליטה קשים; ומכאן לעיתים, קצרה הדרך אף לכלא. מקרים כאלה, אשר קרו, נובעים במי-שרין מחוסר האחידות במילוי הוראות-המשמעת המחייבות בצבא.

★

אין חולק כי הקניית משמעת לחיילים היא בעיה קשה. המשמעת הצבאית נוקשה וה-משימות המוטלות על החיילים כבדות. על כן חייבת הקניית המשמעת להתבסס על החדות ההכרה בערכה הרב בצבא. עלינו להגיע למצב, בו ינהגו חיילים לפי כללי

ניהול כל מוסד גדול בצורה יעילה ומסודרת מחייב להנהיג כללי משטר ומשמעת אחידים, ברורים ומחייבים. הצבא, שהוא המוסד הגדול ביותר במדינה, קבע נוהלי משטר ומשמעת; נהלים אלה מחייבים כל פרט ופרט בו, כדי שהמשימות המוטלות על הצבא תוצאנה לפועל במלוא היעילות. אנשי הצבא מופקדים על חיי אדם ועל בטחון המדינה; אחריות זו עושה את החובה לנהוג לפי נוהלי משטר ומשמעת לרבת חשיבות.

הקניית תודעת המשמעת לחיילים היא מאחריותם של המפקדים בכל הרמות. לצערנו קיימות גם שיטות פסולות להקניית המש-מעת. יש מפקדים הדוגלים בהקניית משמעת על-ידי הפחדה ואיומים. שיטה זו פסולה בראש וראשונה מחמת עצם ההנחה שב-יסודה, כי אפשרי הדבר שהחייל יהיה בלתי ממושמע — ואוראז יממש המפקד את איומו; בכך מערערת שיטה זו מיסודה את תוקפה. ואת חשיבותה של המשמעת. שיטה זו פסולה גם משום שהיא מלמדת את החייל כי עליו להקפיד על כללי המשמעת, אך ורק כדי שלא ייענש. התוצאה מהשלטת המש-מעת בשיטה זו תהיה, שהחיילים ינהגו לפי כללי המשמעת רק כל עוד קיים פיקוח צמוד על מעשיהם; ואילו המטרה היא, שהחיילים יקפידו על קיום המשמעת הצבאית בכל עת ובכל מקום, בהיותם בתוך מסגרות הצבא ומחוצה להן.

שיטה נוספת, פסולה אף היא, להחדרת תודעת המשמעת בחיילים היא ההקפדה על משמעת טכנית-מבצעית גרידא. מפקדים רבים אומרים לחייליהם כי העיקר שיקפידו על

המפקד, האם זה פתרון? ?

מחלקת טנקים שימשה כוח-עתודה גזרתי בתעסוקה מבצעית במסגרת פעולות ביטחון-שוטף. באחד מלילות מרס, בשעה 2145, הותקף מוצב באותה גזרה על-ידי כוח אויב; לעבר המוצב נורתה אש נשק-קל ואש ממטולים-נ"ט.

בשעה 2220 קיבל מפקד מחלקת הטנקים פקודה ממפקד הגזרה לנוע למוצב המותקף ולהגיש לו סיוע מידי. חניון הטנקים נמצא כ-6 ק"מ מן המוצב.

המחלקה החלה לנוע שתי דקות לאחר קבלת הפקודה; משעברה כ-2 ק"מ עצר אותה מפקד הגזרה והורה להמתין עד שיגיע אליה עם כוח חי"ר רכוב על נגמ"שים. בשעה 2240 התחבר מפקד הגזרה אל מחלקת הטנקים והכוח כולו המשיך לנוע לעבר המוצב הנתקף. בראש הובילו הטנקים, אחריהם — מפקד הגזרה ואחריו — החי"ר הממונע. מחלקת הטנקים נעה במהירות ובאורות מלאים, כאשר המ"מ סורק את החזית ואת צדי הדרך בזרקור בקוטר 45 ס"מ.

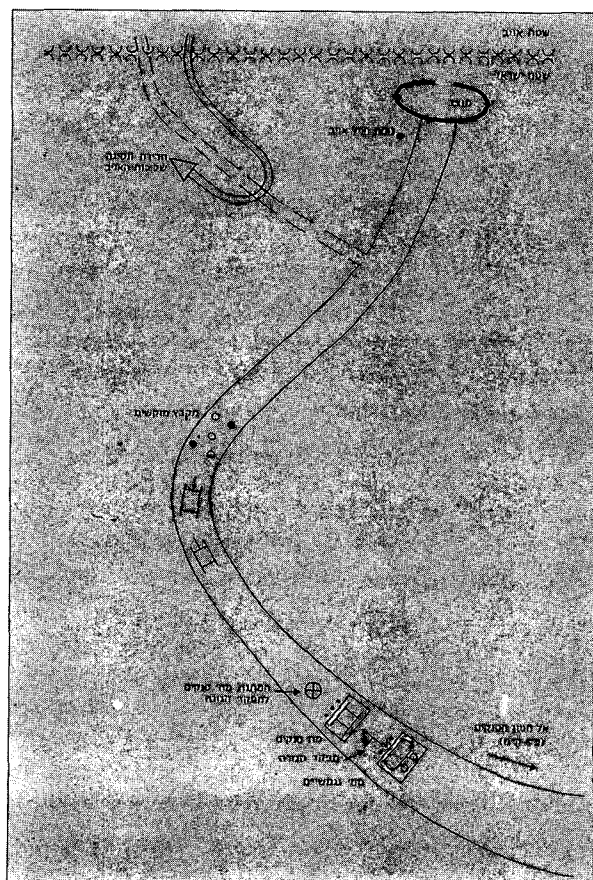
בשעה 2320 עלה טנק המ"מ על מקבץ מוקשים, במרחק של כ-250 מטרים מהמוצב. פיצוץ המוקשים לווה בהתפרצות להבות אש מתוך הצריח ומתאי המנוע. מפקד המחלקה הורה לאנשים לקפוץ מהטנק, שהחל לבעור, בעוד הוא עצמו מסייע לתותחן לצאת. מפקד המחלקה קפץ אחרון מהטנק הבורע, רץ לעבר מחלקת הטנקים (במרחק של כ-100 מטרים מאחוריו) והורה לעצור במקום ולחפות עליו; הוא חזר לטנק הבורע, חסם את עורקיו של הטען הפצוע, שאיבד את רגלו, העמיסו על גבו ורץ עמו לכיוון המוצב, בצד הכביש.

בסריקה שערך הכוח, בפיקוד מפקד הגזרה, נמצאה גופתו של חייל אויב, שנפגע מאש המוצב; כן נמצאו סימני-דם נוספים ושקיות חומר-נפץ; שאר כוח-האויב הצליח לסגת מעבר לגבול.

מתוך סיפור הקרב עולות מספר בעיות המבקשות את פתרון:

1. איך היית אתה מניע את מחלקת הטנקים ואת הכוח כולו?
2. איך היית פועל אתה כמפקד מחלקת הטנקים?
3. איך היית פועל כמפקד הגזרה?

תשובות מנומקות לבעיות שהוצגו שלח ל"מערכות" — ת.ד. 7026, תל-אביב.
בין המשיבים נכונה ובצורה מנומקת יחולקו פרסים.

קטע מספר חדש

"מעלמייך לזם-זם"

קילומטרים בתוך סבך-שיחים. יכולתי לראות בעליל בעד המשקפת כי אותם סבכי-שיחים הוצמדו אליהם כהסואה. ליד המקום, שבו ראיתי את המשאית הראשונה, נתמשך ערוץ אשר ביקע את קיר-החול של העמק, ובתוכו נחצבה מין עמדה, ואיש אחד היה מהלך לידה.

למראה כל הפעילות הזו, שרחשה מעבר לטווח תותחי, יכולתי ליצור לעצמי תמונה של מערך האויב, אשר מצאה אחר-כך אישור במהלך-המאורעות, אלא שנתגלתה כלוקה מאוד בחסר. לפיכך דיווחתי כי יש משהו מעבר לעמק הנראה כמוצב-תצפית של האויב, ושאלתי אם חיל-הרגלים מוכן לשלוח את מקלעי-ויקס הבינוניים שלו על-גבי נושאות-נשק אל עמדותי, אשר ממנה יוכלו לפגוע בו, ואולי גם במשאיות, אם הללו יתקרבו כלשהו. דומה שלא היה ספק כי תפסנו כמה מתותחי האויב בתהליך התמקמותם בעמדות. ביקשתי כי קצין התצפית של תותחי-העשרים וחמש ליטראות שסופחו אלינו, ושצריך היה להימצא עם פלוגת הקרוסיידרים, יבוא וינחית את אש הסוללה שלו על סבך-השיחים, אשר בו חנו משאיות-הגריירה ומשאיות-התחמושת של התותחים. אולם התותחנים שסופחו אלינו לא התמצאו בתפקיד חדש זה, והיתה זו כמעט הפעם הראשונה שעשו עמנו בקרב. הם היו במרחק רב מאחור, ועמם, במפקדת הסוללה, נמצאו שני קציני-התצפית הקדמיים, שהיו צריכים להתקדם במסך האבטחה עם פלוגת הקרוסיידרים.

במשך שעותיים המשכתי לדווח על העמדות של תותחי האויב וכלי-הרכב שלו. אחד השרמנים של פלוגה ג', הטנק של הרבי-סמל הפלוגתי שלהם, נשלח אל הרמה שלידי, ולבסוף החל לירות על-פי ההנחיות שלי. הפגז החמישי שלו התפוצץ בקצה הסבך הירוק, אשר בו חנו משאיות-האויב. אחרי-כך, מסיבה כלשהי, הפסיק לירות ונסוג במורד המדרון.

שמעתי ברדיו את המג"ד, פיקאדילי ג'ים, שהורה למפקד פלוגה ג' לנוע קדימה, וקיבלתי על עצמי לסייע באי-אילו הנחיות לגבי הניתב, שבו יוכל לבוא בלא להיקלע לאש האויב. אני עצמי נעתי כמה מאות מטרים קדימה, בין התלוליות שבראש השלוחה הא-

עם... עלות-השחר נתברר לנו כי אנו מתקדמים על-פני רצועת-אדמה שטוחה ורחבה, לעבר אחד הרכי-סים. בקרבת מקום היו מוצבים, כפי שצוין במידע שנמסר לנו, ארבעה תותחי 88, המסוגלים להשמיד טנק קרוסיידר בפגז אחד מטווח של כשניים וחצי קילומטרים. ברור היה כי ברכס שלפנינו נמצאו עמדות טובות בשביל תותחים אלה. הקרוסיידרים שנפרסו במרחק רב למדי מן הטנקים הכבדים, הלכו והתקרבו בנצלם כל סבך-שיחים, תלולית או שקע שבמישור, שיכול להעלימם מעיני רואים או לשמש להם מחסה מפני אש, ואנו ציפינו לפתיחת אש בכל רגע.

לבסוף אי-אפשר היה להוסיף ולהתקדם בלא לעבור חמש-מאות מטרים, בקירוב, של שטח חשוף, והגדוד הארט מהלכו עד שנעצר לחלוטין, מכיוון שהקרוסיידרים לא יכלו להוסיף ולרחרח. ביקשתי רשות לזנק לעבר הרכס, מאחר שלא היה דבר אחר לעשות — וביצעתי זאת. הייתי סמוך ובטוח כי תותחני ה-88 לא היו מניחים לגדוד שלהם להתקרב אליהם כפי שהתקרבו, בלא לפתוח באש. כמה מן הטנקים הכבדים מאחור כבר היו מטרות טובות כל-כך עד שהתותחנים לא היו יכולים להתאפק מלירות. הגענו אל הרכס בלא שום התרגשות, וכל שלושת הטנקים של מחלקתי נפרסו על-פני שלוש מאות מטר לערך (פתחתי את מסע-ההתקרבות שלי בליל אמש בארבעה טנקים, אך אחד מהם נתקלקל במשך הלילה). לאחר שהגענו לשטח זה נתברר לנו, מתוך האזנה לרשת הקשר, כי שאריתה של פלוגה א' התפרסה לשמאלנו. אנו היינו המחלקה הקדמית לימין, ומצאנו עצמנו על שלוחה, שהתמשכה במרחק רב לפנינו אל תוך הוואדי העיקרי. לשמאלנו, במרחק שש מאות מטר לערך, היה שקע או עמק אשר מעבר לו התנש-אה רמה ולימינו נשתרעה הקרקע בגובה אחד עם עמדתנו, ונשתפלה בסופו של דבר שוב אל תוך העמק, אף כי לא יכולנו לראות אלא רכס לימינו ורכס הלאה משם.

בהשקיפי על החזית שלי משמאל, יכולתי לראות משאית הגוררת תותח לאורך תחתית הקיר הדרומי של העמק. משאיות אחרות חנו במרחק כחמישה

נפגע. הסמל הסביר בקולו הקצוב והבוטח: „התק-
רבתי כדי לצפות מעבר לרכס ותפסתי מעין עמדת-
תובה. לא היינו שם יותר משניה אחת — והם דפקו
אותנו. 50 מ"מ פגע בקצה הצריח". הרב-טוראי הושיב
אותו והחל מנקה את פצעיו וחובשם. קלע-הפלדה
המוצק נותר מהדופן המשופע של הצריח ורסיסי
פלדה קטנים הותזו לתוך פניו. הטנק לא ניזוק, לדב-
ריו, ושעה שטיפלו בו ניגשתי ונוכחתי כי אכן כך הוא.
אנשי-הצוות שלא נפגעו, נראו מזועזעים יותר מן
הסמל שהיה עדיין המום מכדי להיתפס לבהלה.
בחזרי אליו החלה הפגיעה לתת אותותיה, ונראה
היה בעליל כי יהיה הכרח לפנותו. שיגרתי קריאה
ברדיו לרופא אך נראה שזה היה עסוק במקום אחר,
וכעבור חצי-שעה שלחתי את הסמל אחורה, אף כי
באי-רצון, על גבי הטנק שלו, בצמצמי את מחלקתי
לטנק אחד.

מייד לאחר שהסמל נשלח חזרה, השקפתי מטה על
הערוץ ועל-פני החול החם של העמק, ושוב ראיתי
את החייל שהיה נע במקום בו נתבקעה חומתו
השמאלית של העמק. התנהגותו של חייל זה ועמדתו
המבודדת הצביעו על כך שהלה שימש צופה קדמי
לתותחים — דבר שעלה בדעתי מייד כשראיתי לרא-
שונה. עתה, מתוך עמדתי החדשה, כמתוך העמדה
הקודמת, נראה כמטרה נוחה למקלעים אשר ביקשתי
לשלוח אלי בהיותי בעמדה הראשונה. שתי נושאות-
הנשק עם המקלעים יצאו לעבר עמדתי, אך בדרך
נתקלו במטרה אחרת ולא הגיעו אלי. עתה הגיעו,
בלא שנתבקשו, מתנהלים בכבדות בעקבות מפקדם,
שנסע בגיפ. הוא בא אלי, איש גבוה וצעיר, בעל
עיניים נוצצות ואחד מאותם שפמים, שניתן לראותם
מאחור. „האתה הוא זה, שמצא אי-אילו מטרות
בשבילי ?", שאל.

„כן, אם תתקרב לכאן — אראה לך". יצאנו קדי-
מה, בשקענו כלשהו בחול העמוק, ושכבנו על הרכס;
התרווחנו בנוחיות וייצבנו את משקפותינו.
„אחת שם. אותו חריץ קטן בחומת-החול, אתה
יכול לראות שם מין כתם".

„כן. מתחת לרכב הנטוש על הרמה".
„נכון. אותו כתם הוא עמדה. יש שם בחור היוצא
מפעם לפעם ומסתובב בשטח. נדמה לי שהוא משמש
כצופה קדמי".

„קרוב לוודאי. טוב, נוכל להכניס לר".
„וכעת, ראה את המשאיות הללו שבסבך הירוק.
הן נמצאות בתחום הטווח שלך".
„לא כל-כך טוב, משום שהן מטרה חזיתית. אבל
נוכל לנסות".

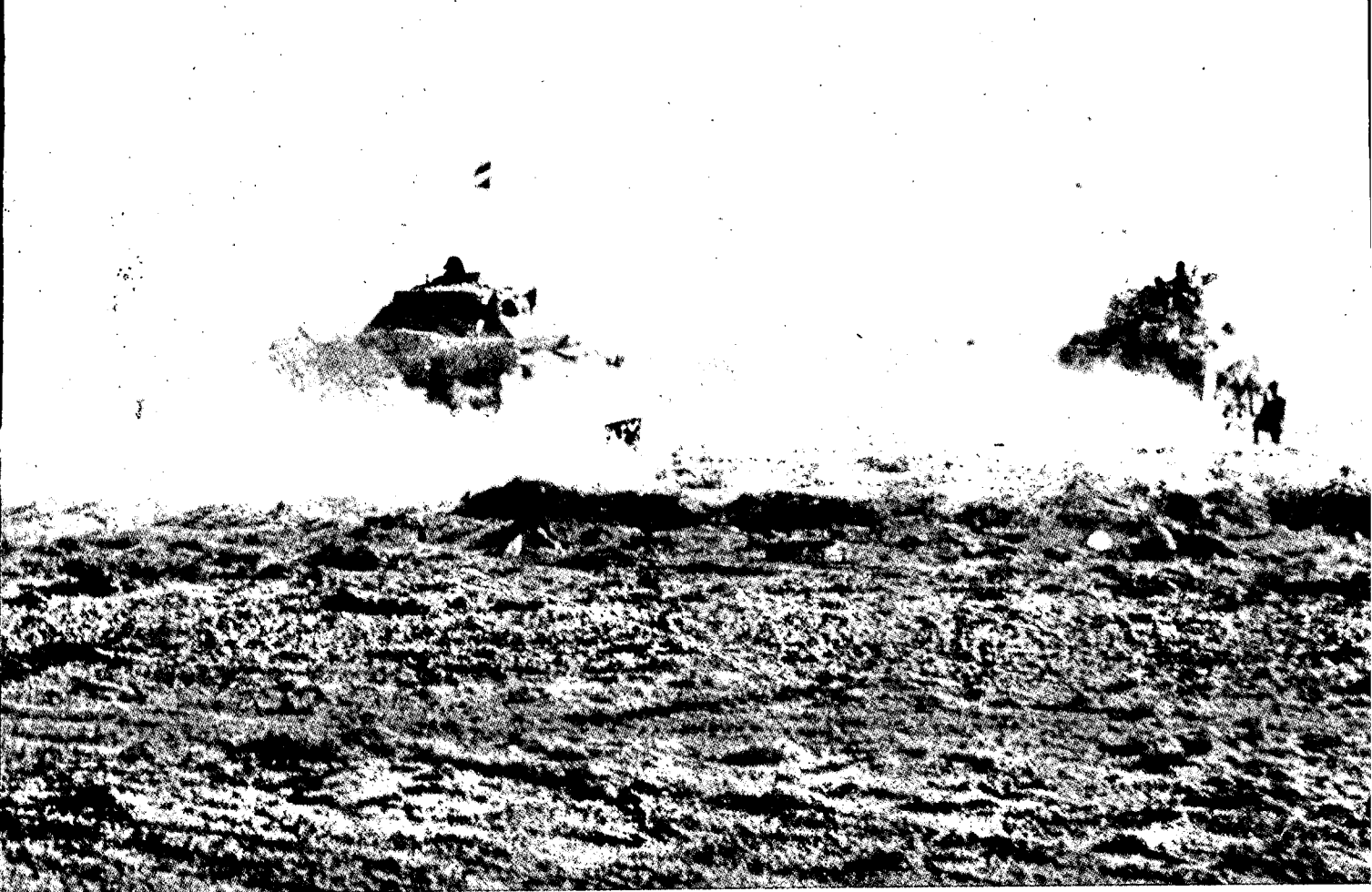
„מר פיט, אדוני", אמר קול מאחורנו. „קפטן מרקו
קורא לך ברדיו, רוצה לדבר אתך, אדוני".
„מצטער", אמר פיט. „סלח לי, לרגע. חוששני שהוא
עומד לקרוא לנו חזרה".

רוכה. בינתיים החלו התותחנים לירות, ומפקד-
הסוללה שלהם פנה אלי בשאלות על תוצאות יריותי-
הם. הדרכתיים כמאטב יכולתי, אך בלא הצלחה
יתירה. מכל מקום, מוטב היה להעלות למעלה את
קציני-התצפית שלהם, שהיו מאומנים לכך, ושהיו
עדיין חונים מחוץ לשדה-הראיה של האויב. כשהצלח-
תי סוף סוף לכוון את פגזיהם אל תוך הסבך הירוק,
קטע פיקאדילי ג'ים את תצפיותי וציוה על הסוללה
להפסיק את האש. „לא אניח לך לבזבז תחמושת על
משאיות", אמר. „אם תראה תותח, הודיע לי על כך".
אני כבר דיווחתי כי אחד התותחים נגרר אל תוך
הסבך הירוק, וכי כל-ירכב אלה היו משאיות-גרירה,
שבלעדיהן לא היו התותחים יכולים להימלט, כך שלא
מצאתי מה להשיב לו על כך. שמעתי פקודות שניתנו
לטנקים הכבדים להתקדם. נראה שסבלנותו של
פיקאדילי ג'ים פקעה — אף פעם לא יכול היה
לשאת עיכובים והשהיות.

מן המקום שבו נמצא הטנק שלי בעמדת-המתנה,
יכולתי לראות ערוץ שהתמשך לשמאלי, וירד אל תוך
העמק. מעבר לו ראיתי רמה, שבראשה נראו מפעם
לפעם כל-ירכב של האויב. יתרה של פלוגה א',
שהתפרסה לשמאל, דיווח עליהם, אך לא יכול להת-
קדם (על כל פנים, הוא לא התקדם), וכך מצאתי עצמי
כקילומטר וחצי לפני כל טנק אחר של הגדוד, להוציא
את סמל-המחלקה שלי. עתה נשארו לי שני טנקים.
בחנותנו לראשונה בעמדה חדשה זו, הבחין הנהג,
שהסתכל בשעוני הבקרה של הרכב, בטמפרטורה מב-
הילה. דליפת-מים רוקנה את כל המערכת והטנק חייב
היה לצאת מן הקרב; עברתי לטנק של הרב-טוראי
שלי, והטלתי עליו להיות תותחן: הוא היה צעיר
שאפתני, שנשא עיניו לקצונה, והיה זקוק לכל הניס-
יון הקרבי שיכולנו לתת לו. הוא נשאר בצריח יחד
עמי, והאזין לרדיו כאשר אני ירדתי והלכתי ברגל אל
קצה הרכב כדי להיטיב ולהתבונן בשטח.

בטפסי בחזרה על הטנק יכולתי לחוש בדפנות-הפל-
דה החמים שלו, מחמת להטה הגובר והולך של שמש-
הצהריים. בעוד קרקור קולות הרדיו מוסיף להמהם
באוזני, השענתי מרפקי על קצה-הצריח והשקפתי
אט-אט ובהקפדה על הנוף שלפני. אחרי-כן סקרתי
את העמק, עד למקום שבו החל הסבך הירוק; המש-
איות עדיין חנו שם ומספר חיילים הסתובבו לידן.
מלפנים ומימין היו הרכסים שהסתירו את הנעשה
מעבר להם, אך הטנק השני שלי, מימיננו, יצא למקום
שממנו נפרש שדה-הראיה אל תוך העמק.

פניתי אל הרב-טוראי כדי לומר משהו, אך ההבעה
שראיתי על פניו, בהסתכלו במשהו מאחורי, השתנתה
פתאום. הוא הגיח במהירות מתוך הצריח, ואני סבב-
תי על עקבי, בנחשי למחצה מה היה זה. סמל-המח-
לקה שלי היה עומד ליד הטנק במין תנוחה של אי-
שים נכנעים ושפל-רוח הממתינים בתורים ארוכים.
פניו היו מכוסות דם, שנטף מסנטרו על חליפת החורף
שלו מלפנים. מאחוריו עמד אחד מאנשי הצוות, שלא

שבו ישבתי יכולתי לראותם וכן את סבך-השיחים הירוק שבו עמדו משאיות-הגרירה הגרמניות. פגזים של תותחי 88 ר-50 מ"מ, בעיקר פגזים נפצים של 88 מ"מ, היו מתפוצצים ליד עמדותי כל היום, אך לא חשבתי כי אכן האויב איכן אי-אילו מטרות ממשיות רוב הזמן. ואולם, הסמל שלי, שחשף עצמו לעיניהם, גרם לתוצאה כה מיידית וכה הרסנית, שהיה בה כדי להוכיח כי תותחני האויב יודעים לדייק וכי לא יחמיצו שום הזדמנות שתיפול לידם. עתה היו שלושה טנקים גדולים מתקדמים לאטם בעמק הפתוח; המר-חק בינם לבין האויב היה קטן מ-4000 מטר. לא היה סיפק בידי לחזור על האזהרות והדיווחים הקודמים שלי ומטר סילוני-עשן כחלחלים-אפורים, בהירים וכהים עלה פתאום, ובשקט, מן הצריח של השרמן ההולך בראש. הטנק היה בלהבות בטרם הגיע לאוזני קול הפגיעה וההתפוצצות. ראיתי שתי דמויות הנאב-קות בראש הצריח בהתאמצן למשוך אחריהן דמות שלישית, שנראתה מדולדלת כדחליל. בהחלצן, לבסוף, יחד עם משאן, ראיתי את שני הטנקים האחרים סבים לאחור, ובהפנותי ראשי לעבר רעש חדש, הב-חנתי בנושאות-הנשק, ארבע מהן עם חיילים ומקלעי ברן, שחזרו לעשות דרכן במעלה הערוץ שלי. עמם בא קפטן מרקו, מפקד פלוגת חי"ר ממונע, סמוק-פנים כאיכר, במכונית-סיור לבנה.

הוא גלש במורד המדרון ורץ אל אחת מנושאות-הנשק.

בעוד הוא עושה דרכו לשם ניגשתי אל הטנק שלי ודיברתי עם אדוארד.

"מלך חמש, ג'ורג' ומרגרט נמצאים כאן, בכלי-אוכל. אני מקוה לטפל בבחור, שסיפרתי לך עליו, ושנראה לי כמאכל תפלי' (מוצב-תצפית), מעבר לעמק. עבור". "מלך חמש, בסדר. סוף".

"מצטער", אמר צ'רלס פייט ליד הטנק. "מרקוביץ אומר כי עלינו ללכת. הוא רוצה את נושאות-הנשק בשביל איזו משימה אחרת. אני מצטער נורא, היינו יכולים לחסל אותו בחור". נושאות-הנשק סבבו לא-חור והסתלקו להן, ואני נאלצתי לבטל מה שאמרתי זה עתה ברדיו. עתה החלה מחצית-שעה נוספת של אפס-מעשה.

היבטתי שוב אל הערוץ אשר במעלהו זחלנו אל נקודת-התצפית שלנו; קירותיו של ערוץ זה היו גברי-הים עד כדי להסתיר אפילו את הטנקים הכבדים. כבר שמעתי את פקודותיו של פיקאדילי ג'ים, שהורה להם להתקדם וציפיתי לראותם נעים בכל רגע, אך הם לא באו; ומעבר לעמק ראיתי שרמן בודד המת-קדם לאורך קרקעיתו השטוחה. בעודי צופה בו נתגלו בשטח שניים נוספים, שהתפרסו לרוחב ולעומק. הם היו מתנהלים אט-אט לעיני ה-תותחים: מן המקום

הסעתי את משקפתי לעבר עמדות האויב. עתה היו עלולות לירות בכל רגע, ואני אימצתי עיני בבלשי אחרי ניצוץ כלשהו. היבטתי אולי כחמש דקות, אחורה וקדימה, על-פני השטח החשוד אך לא ראיתי דבר. אחרי-כן שמעתי את הנגמ"שים בהשתקשקם בחזרה בתוך הערוץ. רק שלושה מהם חזרו. הרביעי בער באש, כמאתיים מטר מהטנק ההרוס.

מעמדתי לא יכולתי לדווח אלא על מה שדיווחתי קודם לכן. אך נראה בעליל שמידע זה לא עשה שום רושם, ובשעה האחרונה נהרגו שלושה אנשים, לפי חות, בשטח אשר אני ניסיתי להרחיקם ממנו, ואשר הם היו צריכים לחשוש מפניו אף לזכר סיפורי ההרפתקאות, אשר אותם קראו בימי ילדותם. לא היה עוד שום מחסה שיכול לאפשר לי להתקדם אך נראה ש ח י י ב הייתי, איכשהו, למצוא איזו ידיעה מוגדרת יותר על תותחי האויב. השקפתי על העמק וראיתי בתוכו חריץ רדוד, שהחל מעבר לנגמ"ש ההרוס, ונתמשך לאורך העמק. חריץ זה עשוי היה להסתיר בדור חק את הטנק שלי או את חלקו הגדול, אילו רק יכולתי להגיע לשם על-פני 300 המטרים בשטח גלוי. זמן רב מדי עתיד היה לעבור עד שאגיע באיגוף מאחורי העשן של הטנק הבוער; אני הייתי זקוק למהירות, ולא יכולתי להשיגה אלא בזינוק ישיר. נתיב ישר עשוי היה להביאני אל מאחורי מסך-העשן הקלוש

הוא בא אלי ואמר: „אני שולח את וילי רוט לכאן” — קצין זוטר מסכן — „עם נושאות-הנשק כדי לראות מה שיוכל לראות. מה המצב כאן?”.

„ובכן”, אמרתי, „הוא יוכל לראות מכאן ככל שיוכל לראות ממקום אחר. אין שום ערוצים נוספים מעבר לזה, והם יפגעו בו במדויק מייד לאחר שיצא מתוך ערוץ זה. אראה לך מכאן ככל שאוכל”, ואני הצבעתי על אותו בקיע בחומת-החול, סבך-השיחים הירוק, הנקיקים שבהם עשויים להיות תותחים, וכאמצעי זהירות — את השרמן הבוער בתמרות-עשן שחורות. מרקו לא השיב לי, אך אמר לרוט:

„הרואה אתה מה שאומר קצין זה?” — רוט קיבל זה מקרוב דרגת קצונה ומרקו עדיין דיבר אליו כפי שהיה רגיל לדבר בשעה שרוט היה סמל — „ובכן קח את הנגמ"שים שלך לאותו מקום — לא תיפגע, אין אלה טנקים, והבא קצת מידע”.

פקודה זו לא אמרה ולא כלום. ברור היה כי השטח הנמוך והחשוף של העמק לא יאפשר תצפית טובה מזו המתאפשרת מן העמדה שלנו, והבא קצת מידע” היתה, איפוא, שליחות מעורפלת מאוד לגבי ארבעה נגמ"שים מלאי חיילים הנעים לאור היום. לא יכולתי לומר דבר: מרקו חזר במכוניתו במורד הערוץ, וארבעת הנגמ"שים התקדמו אל תוך העמק הפתוח.

הרבה יותר, שניתמר ונתלכסן מתוך הנגמ"ש, ואל מקומי שבין שני כלי-הרכב הבוערים.

הסברתי לנהג את אשר אני עומד לעשות, ואמרתי לו להזיז את הטנק לאחור כדי שנוכל להריץ אותו זמן רב ככל האפשר תחת מחסה, ולפתוח במהירות מירבית בטרם נגיע לשטח הפתוח. התחלנו להשתרך בהילוך ראשון ופתחנו בהילוך גבוה במרחק כשלושים מטר מן המחסה האחרון. רווח לי בשעה שהגענו לשטח הנמוך בלא שיירו בנו, והתחלנו לעשות דרכנו במעלה החרץ, ואז נוכחנו כי הדופן שלו התנשא לשמאלנו והשתפל לימיננו, עד שהחרץ הסתיים ברכס-חול קטן לפנינו, כ-400 מ' קרוב יותר לאויב. היה לנו מחסה מלפנינו ומשמאלנו; בהעפתי מבט לימין ראיתי מין מחסה שנוצר על-ידי השלוחה שהשארנו מאחור, ושנסתיימה במקביל לעמדתנו החדשה. צדה של השלוחה היה רחוק כמאה מטר מימין. ליד קצה השלוחה היה מבנה של שקי-חול, שהוקם בתוך הצלע של המדרון, כנראה אחת העמדות האחרונות שפנו על-ידי האויב הנסוג. ראיתי אנטנת-רדיו שהזדקפה מתוכו, וחשבתי, „בדרך כלל אין הם משאירים מכשירי-רדיו מאחור“, ואחרי-כן, „אולי יש מישהו בפנים“. ראשו וכתפיו של חייל ביצצו מן המקום שנגלה לעיני, ובהוציאו ראשו חוצה דחף שני מדפים כלפי מעלה, גישש אחרי משקפת-שדה, התקין אותה, והחל להביט בקפדנות במשהו לפניו. כדי לראות אותי לא היה צריך אלא להפנות ראשו ימינה. בראותי את המדפים המורמים, הבנתי כי היה זה צריח של טנק כבד; שקי-החול השתלשלו לצדיו, כדי לספק הגנה נוספת. התותח של טנק זה עשוי היה להבקיע את הצריח שלי מקצה אל קצה ממרחק של אלפיים, ועתה לא היה רחוק ממני אלא כמאה-וחמישים מטר.

העיקר הוא, אמר מוחי, לא לאבד את העשתונות. מבלי-משים אמרתי לעצמי פעמיים ובקול רם, „לאט-לאט“, ונגעתי ברב-טוראי, שהיה עדיין מביט מבעד למשקפת שלו בסבך הירוק.

„אותו בחור הוא גרמני בטנק סימן 3“, אמרתי. „הייתי רוצה לפגוע בו בטרם יראה אותנו. אל תמהר, אך דאג לכך שתפגע בו בפגז ראשון“. בעוד הוא מסובב את הצריח, והצופה הגרמני ממשיך לבדוק את השטח מאחורינו, אמרתי ברדיו:

„מלך חמש, חוששני שהרחקתי ללכת, וכעת אני נמצא במרחק מאה מטר מטנק גרמני. הוא לא ראה אותי עדיין, ויש בדעתי לנסות ולפצחו בטרם יעשה זאת הוא. עבור.“

מעי היו מתהפכים בקרבי.

„מלך חמש“, השיב פיקאדילי ג'ים בטרם הספיק אדוארד לאשר את השדר שלי, „המטר על הממזר אש-גיהנום“, במין הדגשה מעודנת שהיתה מנותקת לחלוטין מן המלים עצמן.

זהו תיאור ארוך של מספר דקות קצרות, אך קשה לומר שהתקריות השונות באותו פרק-זמן קצר התרח-

שו במהירות יתירה מכדי לתארן. אני ראיתי, עשיתי, ואמרתי את כל הדברים האלה וחשבתי על המון דברים חסרי-ערך — היתה גם מין התכווצות גשמית של בטני, למול מעטה-השריון שעלול היה להתבקע כל רגע בפגז-של-תותח. בשעה שהצריח הסתובב עקבתי אחרי תנועתו של הקנה הכבד ואמרתי, „על ירה כשאתה מוכן, אד מהר“. היה רגע ארוך של דממה. פתאום נזכרתי כי רב-טוראי זה הוא קשר ולא תותחן. „נתקע“, אמר הרב-טוראי בקולו של אחד שאינו יכול לנשום.

הוא נשא עיניו אלי ואני חשבתי, „אינני יודע אם אני מאבד את העשתונות, אך אין ספק שהוא עושה כן.“

„מה העניינים?“, שאלתי באורך-רוח ובלב כבד.

„נתקע. נתקע. אינו רוצה להתרומם.“

הרב-טוראי החל למשוך ולסובב בכל כוחותיו, כאיש שיצא מגדרו. אצבעותיו רפרפו על הנצרה, בפתח אותה ובסגרן אותה חליפות. לא נותר עוד בלבי שמץ ספק. אמרתי במיקרופון: „נהג התקדם. נהג ימינה מהר, מהר“, ובעברי לרשת הפלוגתית: „מלך חמש, תקלה בתותח הכשילה אותי. אני יוצא, עבור.“

„חבל“, אמר פיקאדילי ג'ים. „אני מצטער מאוד“. נשאתי עיני. אנו היינו מתקדמים הישר לעבר הגרמני, ועתה לא היינו רחוקים ממנו אלא חמישים מטר. כבר שמעתי את הקול של פגז אחד, והרעמתי אל תוך המיקרופון: „נהג ימינה, ימינה“. הוא המשיך לנוע קדימה; פתאום נתחוויר לי כי אני עדיין על הרשת הפלוגתית וכי הוראותי הנרגשות משודרות אל כל הגדוד, אך אינן מגיעות לאוזני הנהג.

החלפתי במהירות את המתג וחזרתי, „ימינה, ימינה“, עד שציית ושינה את הכיוון.

פיקאדילי ג'ים היה שקוע עתה בשיחה ממושכת ואני עשיתי כמיטב יכולתי כדי לומר לו בדיוק היכן הייתי זה עתה, בעוד אני מתנהל בזהירות למרגלות השלוחה. בקשר-פנים החל הנהג להתנצל על שלא יכול להגביר את המהירות: מכל ההילוכים לא היו פועלים אלא הראשון, השני וההילוך-לאחור — הטנק האחרון שנותר לי היה גווע בין ידי. בזחלנו קדימה, שמעתי את קן ג'יילס, קצין זוטרי בפלוגה ב', שדיווח על העמדה של מה שנראה כיריבי האחרון. „אני נכנס עמו בקרב“, אמר, ואני שמעתי את המטחים של ה-75 שלו, אי-שם בקרבת-מקום, בין התלוליות של השלוחה. קולו הזכיר לי תיאור שמסר לנו בארוחת-ערב על קרב בטנק מסוג גראנט: ה-75 יורה. ה-37 יורה, אך הוא מצווד לכיוון הלא-נכון. הבראונינג נעצר. אני אומר: „נהג קדימה ברשת הפלוגתית והנהג שאינו יכול לשמוע אותי — נסוג לאחור. ובעוד אני משקיף מעל לצריח ורואה שנים-עשר טנקי-אויב במרחק חמישים מטר, מוסר לי מישהו כריך-גבינה“. מילים אלה נראו כרגע כמקרה אחד מני רבים של

אמירת דברים רציניים ביותר בנעימה בדחנית. בעשותנו דרכנו במעלה השלוחה, אמרתי לנהג להיות מוכן לעצור מייד לפי פקודתי. עד מהרה ראיתי את שחיפשתי — רכס זקוף שניצב כנגד השמים, ואמרתי, „עצור. עכשיו החלק מטה מטר אחד או שניים. בסדר“. בעמדי בצריח על קצות בהונותי, יכולתי לראות רק את קצה המרוחק של מטרתי. בהסיעי את הטנק אחורה וקדימה מספר מטרים, לכאן ולכאן, הצבתי את הטנק כנגדה, כך שתותח שש־הליטראות היה מכוון אל המטרה, מבלי שיהיה צורך לצדדו כלל. אמרתי לרב־טוראי: „הבטוח אתה שתוכל לירות הפעם? אינך צריך אלא למשוך את ההדק“. הוריתי לו לעמוד על הצריח למען יוכל לראות את קצה המתכת של המטרה. אחרי־כן ירדנו אל תוך הצריח והתחלנו לנוע קדימה. אך בזכרי את הניסיון הקודם העפתי, מטעמי זהירות, מבט לימין ונדהמתי.

מרקו, במכונית הסיור שלו, היה מתקדם במקביל לנו, בראש השלוחה. חרדתי לגורלו והצבעתי על המטרה שלנו, ואותה שעה נתברר לי כי הוא עשוי לראותה טוב ממני, וכי אין זו יכולה להיות מה שחשבתי. עלינו כליל על ראש השלוחה, ואז ראיתי תחילה כי מטרתנו לא היתה טנק אלא תותח 50 מ"מ, שניטש כנראה בחפזה ואחרי־כן גיליתי כי מעבר למרקו היתה פלוגה של שרמנים, פלוגה ג', מתקדמת בשורה, בהוד ובהדר, על־פני הפסגה של השלוחה. הוכיחתי בתדהמה — רק לפני רגע הייתי, כביכול, כקילומטר וחצי לפני הגדוד, ועתה הדביק אותי הגדוד והיה חולף על פני במין תהלוכה אטית ומתמשכת, כאילו לא היה עוד זכר לאויב ולהתנגדותו. הדבר המביך עוד יותר היה, שכעת לא יכול להיות שום מסך של קרוסיידרים לפני הטנקים הגדולים והללו לא היו רגילים לנוע בשטח בלא מסך כזה. ידעתי כי יתרת פלוגה א', אישם משמאל, לא יכולה לנוע בלא שאראה אותה. לא נותר לי אלא להחליט כי בעוד אני משתרך בחזרה מפגישתי האישית עם האויב, חל שינוי רב־חשיבות במצב. התקדמתי עם זרם־תנועה כללי זה אל תוך שקע גדול, דמוי־אגן, מאחורי רכס שצורתו חצי־גורן עגולה, שהיה קצה השלוחה. מעבר לרכס זה נתמשך העמק הפתוח, אולי כשלושה קילומטרים, ללא סימן לעמדות האויב.

טיפסתי על אחד הקצוות של השקע וראיתי טנק גרמני נע על פני העמק בתוך ענ־אבק: נראה שזה היה הטנק אשר אחריו עקבתי. דיווחתי לאָדוארד: „האדון הנכבד שעמו נפגשתי זה עתה, עושה דרכו הביתה בכל המהירות“. אָדוארד לא אישר את השדר, אך פיקאדילי ג'ים, שהיה כנראה מאחור ומחוץ לתחום הראיה, קרא ברוממות־רוח לפלוגה ג': „קרן איקס, הם מתחילים לברוח. אל תרפו מהם“. ברגע זה כשל מנוע הטנק שלי לחלוטין. נמצאנו בתחתית האגן, בלא שנוכל לצפות. היה זה הדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות. אילו יכולתי להשקיף מעל לפסגה ברגע מכריע זה, כי אז הייתי עשוי לתקן את הרושם

של פיקאדילי ג'ים (ושלי) שנתחזק כנראה לשמע השדר האחרון שלי, כי האויב פתח במנוסה, אך בטרם יכולנו להתניע את הטנק מחדש, עלה טנק גרמני על ראש האגן ומייד נפגע ועלה באש. ניסיתי לדווח על כך, אך פיקאדילי ג'ים נזף בי בשל הפרת כללי־הביטחון. הוא המשיך להאיץ בטנקים הכבדים לדהור קדימה: כל פלוגה ג' נתכנסה בתוך האגן. עמם בא — באיחור רב מדי — טנק „הניי“ של קצי־התצפית הארטילרי. הרב־טוראי ירד בינתיים מעל הטנק והיה מגיש עזרה ראשונה לכמה מאנשי־הצוות של הגרמנט הבווער, אשר היו חבויים בתוך שוחה שנחפרה ליד זחל־מ, כנראה הגורר של התותח הנטוש. כלי זה הועלה באש, אך לא בער כראוי ועתה לא העלה אלא מסך־עשן קלוש. ביקשתי מאָדוארד לשלוח מישהו שיצטרף אלי, ושמעתי מצוה על מישהו לעשות כן.

תותח־האויב למיניהם, גדולים וקטנים, החלו עתה מפגיזים את פנים האגן. הרב־טוראי חזר במרוצה ואנו התקדמנו אל צדו האחר של האגן, שם היתה ההפגזה פחותה כלשהו. עד מהרה נתברר כי האויב טיווח שקע זה כהלכה, ואני ראיתי כי בקצהו היו תלי־אבנים, שנועדו, כנראה, לשמש נקודות־מוצא. ראיתי קרוסיידר מתקדם לאורך קצהו החיצוני של האגן על קר־הרקיע: משל למה היה הדבר דומה? לאדם חסר־ניסיון המהלך על חבל מתוח. לא נמצא בפלוגה אלא איש אחד שהיה טיפש עד כדי לנוע לאורך קר־הרקיע בעוד הפגזים נוחתים לידו, ובעוד טנק אחד שנע באותו נתיב כבר היה עולה באש. היה זה קצין זוט־חדש, שצורף לגדוד כתגבורת, ממחשן הציד הבסיסי. הוא נשלח אל פלוגה ג', אשר שמחה להיפטר ממנו לאחר שבוע ולהעביר אותו לפלוגה א'. הוא לא היה עמנו בקרב לפני כן, אך שמו כבר הלך לפניו בשל הרגלו להצדיע לכל איש, ואפילו לקצינים הזוטרים בפלוגתו שלו, מספר פעמים ביום. אלוהים השומר פתאים ושיכורים הוסיף לשמור עליו בינתיים, משום שהוא נחלץ לבסוף מן הרכס, ובראותו קרוסיידר נוסף, בא אלינו ונעצר במרחק עשרה מטרים לערך, בהניפו ידו לאות הצדעה.

ישבנו שם יחד עם טנקים כבדים, והתפוצצויות של פגזים ניתכו עלינו מכל עבר, ולא חשנו בנוח. פעם אחת עליתי למעלה והשקפתי מעבר לרכס, אך מה שראיתי רק בילבל עלי את דעתי: טנק שרמן נע במתינות על־פני החזית שלנו לאורך העמק, לבדו ובאי־מפריע. לידו נמצאו מספר משאיות בנות שלוש טונות מדגם בריטי, שכנראה חנו שם. אולם האש נמשכה. אני חזרתי ועליתי על הטנק שלי. בנטלי את האוזניות שמעתי את קולו של אָדוארד:

„מלך חמש, מלך חמש, האם אתה בסדר? עבור.“ „כאן מלך חמש, כן“, אמרתי. „אך איני יכול לראות הרבה; אנו עומדים תחת אש כבדה למדי, דומה שאנו מוקפים תותחים מכל עבר. אני מנסה למצוא מקום, אשר ממנו אוכל להביט בלא להיירות. עבור.“ „מלך חמש, השקף לעבר השמש. סוף.“

השמש היתה עתה לשמאלנו, ובהניעי את הטנק קדימה, יכולתי לראות טנק גראנט שנראה צופה לבטח ליד הזחל"ם הנטוש, ואני החלטתי להתקרב אליו. בעברנו מאחורי הגראנט, משתרכים לאטנו בהילוך שני, פגע בנו פגז בן חמישים מ"מ שחדר בחבטה עזה בדופן הצריח. הטנק נעצר והתגלגל מספר מטרים לאחור. מחשבתי הראשונה היתה כי הצריח נתמוטט כליל וקבר אותנו תחתיו. לא יכולתי לפקוח את עיני. נדמה היה לי כי הצד הימני של פני חבול מאוד, וכאב קל פשה ברגלי השמאלית. שמעתי את הרב-טוראי אומר: „החוצה, אדוני. נפגענו". וקולו הגיע לאוזני ממרחק רב, ובו ברגע הייתי מסוגל לנוע, כאילו הפיק קולו איזה לחש-קסם. טיפסתי החוצה אל גג הטנק, בעוד האוזניות והמיקרופון משתלשלים על חזי. עתה הייתי מסוגל לפקוח עיני לשניה, אך הן נעצמו מאליהן ודמעות זלגו מתחת לעפעפי. חשתי כי הרדיו עודנו פועל, ואמרתי:

„מלך חמש, סוסי קיבל את עונשו. הרדיו בסדר, אך לא נוכל עוד לקחת חלק בהצגה. עוד מעט אבדוק את מידת-הנזק ואודיע לך".

„מלך חמש, זוהי הפעם השניה. אסור לך להשי-מיע דברים כאלה ברדיו", אמר פיקאדילי ג'ים. לא יכולתי להבין מה רע היה בדבר אילו אמרתי בבירור „הטנק שלי נפגע", מאחר שהאויב הבחין בפגיעה, אך בידעי כי טיעוני לא יעלה יפה אמרתי:

„מלך חמש, מצטער. אני מטושטש כלשהו, עבור", ופיקאדילי ג'ים השיב, בדרך האופיינית לו: „מלך חמש, אני מצטער על שאתה מטושטש. אסור לך לומר דברים כאלה. השגח על עצמך. סוף".

עתה היו עיני פקוחות ואני יכולתי לראות כי הגראנט שלידינו היה בוער להפליא. נראה שנפגע מספר שניות אחרינו. פניהם של אנשי-הצוות שלו ושל הרב-טוראי שלי ניבטו אלי מתוך שוחה גרמנית לכלי-רכב במרחק מספר מטרים. ירדתי מעל הטנק וברצותי להציל את הציוד שלי לבל יעלה באש, השי-לכתי את מזוודתי וצוררי אל תוך השוחה. אמרתי לרב-טוראי: „איפה הנהג?". „קרוב לוודאי שהוא עדיין שם, אדוני". הלכתי והצצתי באשנב הנהג בחזית הקרוסיידר, שלא היה מוגף. דאן, הנהג, שכב שם בעיניים עצומות, בפנים חיוורות כסיד ובפה פעור, בחשפו מספר שיניים צהובות ולשון משתרבת כלפי חוץ. הוא היה שרוע בפנים בלא ניע, ואני חשבתי כי הוא מת; אך בעמדי להפנות ראשי פקח עיניו והוא אמר כמעט בלחשיה, „צוארי, צוארי". הזעקתי את האחרים מתוך השוחה ואנו הצלחנו להוציאו החוצה, אלא שאני חושש כי בעשותנו זאת הכאבנו לו מאוד. הורדנוהו אל תוך השוחה.

הפגזים הוסיפו לרדת, ואף אחד מבינינו לא נטה לצאת מן השוחה, אך המנוע של הקרוסיידר שלי עדיין היה פועל: הפגז ניקב חור עגול, קב ונקי, בתחתית הצריח, ונראה שחלף מספר סנטימטרים ליד כרסי ונתרסק כנגד הבסיס של תותח שש-הליטראות.

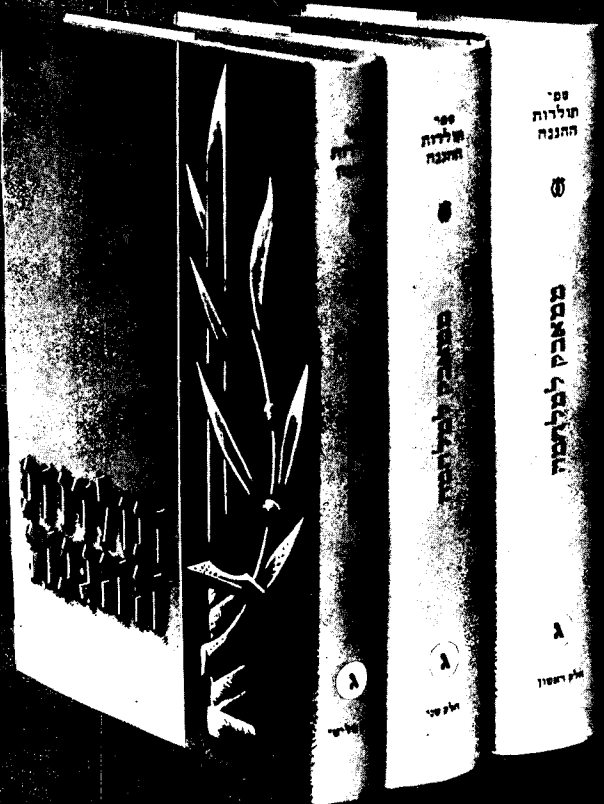
תוך כדי חילוצו של דאן מן הטנק, העפתי מבטי בני-שגורם לו; לאחר שמצאנו לדאן מקום-מבטחים ר-שהיה לאל ידנו, חשתי כי עלי להוציא את הטנק מתוך השטח המוכה פגזים. בעמדי לזוז אל הטנק אמר הרב-טוראי כי על מכשיר הרדיו יש כחצי-תריסר חפיסות של סיגריות „פליירס" וביקש שאואיל להביא עמי. נטלתי תחילה את „פליירס" ואחרי-כן יצאתי מראש הטנק וחזרתי אליו מן הצד הקדמי. התיישבתי בתא-הנהג, האצתי את המנוע, ושילבתי את ההילוך הראשון. שחררתי את המצמד לאט ככל האפשר והטנק החל לזחול קדימה. לאחר שאספתי מהירות שילבתי הילוך שני. אך המנוע הימהם, כיחכח ודמם. ניסיתי להתניעו מחדש — אך לשוא. על כן גררתי עצמי שוב החוצה, בהחליקי מחרטום הטנק אל הקרקע. נראה שההפגזה רפתה כלשהו בסביבתנו, ואני ה-קפתי על השטח. בקצה האגן, במרחק חמישים מטר, ניצב טנק גרמני.

נראה שהגיע לכאן לאחר שחדלתי לנוע, משום שמי-פקדו היה מביט מעבר לראשי על הרכסים שמאחורי. הצנעתי ראשי והשקפתי במהירות על סביבותי. עד לרגע זה שאבתי עידוד מנוכחות השרמנים של פלוגה ג', שהקיפו את שוחתנו מכל עבר. אי-שם בקר-זוית של מוחי הנחתי כי מישו יבוא במהרה, כדי לחלץ אותנו מן המחבוא שלנו. התרשמותי מן האויב היתה — אותו טנק שחמק במהירות מערבה, ולא היה בלבי שמץ ספק כי הגרמנים הקרובים ביותר נמצאו במרחק שניים או שלושה קילומטרים מעבר לעמק. שום טנק לא היה מרהיב עוז להתקדם שוב נגד פלוגה שלמה, אלא אם נתקף בטירוף-הדעת. אך עתה ראיתי כי אף-על-פי שכל השרמנים עדיין היו שם — אותן דמויות נוסכות-ביטחון שראיתי מזוית-עיני בעוד אני מחלץ את דאן, מזריק מורפיום וחובש את פצעיו — לא היתה בהם אף נפש חיה. היו אלה טנקים מתים, בוערים, עשנים או דוממים וחסרי-תועלת. זה היה ההלם הגדול ביותר.

„שבי", חשבתי לפתע. „אני עוד אפול בשבי". לא היה שום סימן לגדוד. רק פגזי הטנקים, והאויב, שהיה סוקר את הנוף בשלוות-נפש. אילו רצתי אל השוחה שלנו, היו מגלים את כולנו. דומה, שמעולם לא נתקפתי אימה כה גדולה. מחשבתי ריחפו עם מבטי על פני כל מקום-מחסה אפשרי. התחלתי לרוץ, כשהטנק שלי מסתיר אותי מעיני האויב: לא יעבור זמן רב ואני אקלע אל תוך שטח גלוי ואשמש מטרה נוחה למקלעיהם, ובהרהרי בכך השלמתי עם כך. לא איכפת היה לי עוד אם יירו בי, אך המחשבה על השבי העבירה בי צמרמורת. רצתי כמאתיים מטר. כאב הראש של שעות-הבוקר המוקדמות נתחדש עתה, והפצע ברגלי הלם מתחת לתחבושותיו המלוכלכות, המקומות החרוכים בפני והסריטות ברגלי נתנו בי אותותיהם, ולא היתה בי עוד רוח להמשיך ולרוץ. הייתי סחוט לחלוטין. התחלתי ללכת, עייף מכדי להוסיף ולחשוב אפילו על בריחה, עד שאחליף כוח.

פרס למנויי "מערכות"

שלושת הפרקים החדשים של "תולדות ההגנה"
שיוספו על חמשת הקודמים,
יסופקו למנויי "מערכות" במחיר הנחה
של 25 ל"י (במקום 40 ל"י).

שלח הזמנתך ל"מערכות" הקרייה, ת"א רח' ג' מס' 1 ת.ד. 7026